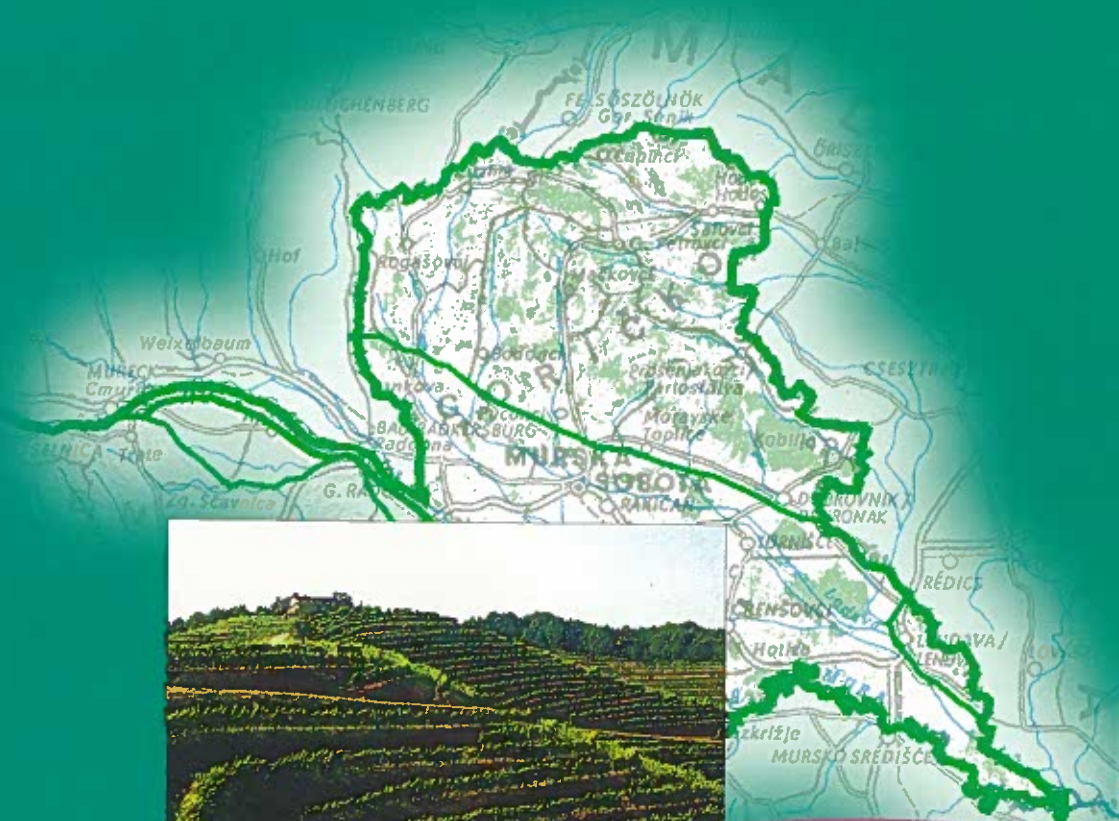

REGIONALNA RAZDELITEV
KRAJINSKIH TIPOV V SLOVENIJI

3

Krajine subpanonske regije

krajina

3

Krajine subpanonske regije

REGIONALNA RAZDELITEV
KRAJINSKIH TIPOV V SLOVENIJI

3

Krajine subpanonske regije

Celotna zbirka obsega:

METODOLOŠKE OSNOVE

1 KRAJINE ALPSKE REGIJE

2 KRAJINE PREDALPSKE REGIJE

3 KRAJINE SUBPANONSKE REGIJE

4 KRAŠKE KRAJINE NOTRANJE SLOVENIJE

5 KRAJINE PRIMORSKE REGIJE

Uvod

V tretjem zvezku Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji obravnavamo subpanonske regije Slovenije. Subpanonske krajine obsegajo severo-vzhodno in vzhodno Slovenijo. V območju prevladuje panonsko podnebje. Značilne so obsežne ravnine brez izrazitega obrobja, razgibano vinogradniško gričevje z majhnimi relativnimi višinskimi razlikami in doline v gričevju. Subpanonsko območje opredeljujejo ravninski vodotoki z obsežno obrežno vegetacijo in poplavni ravninski gozdovi.

Svet je odprt, z ravnine slabo pregleden in zaradi preteklih agrotehničnih ukrepov malo členjen. Krajinsko najizrazitejši so vinogradniški predeli na prisojnih legah na gričevju z ureditvijo po padnici ali v terasah.

Opisi krajinskih območij in vzorcev so urejeni hierarhično, in sicer tako, da je najprej prikazana prva raven z opisom celotne subpanonske regije. Sledi ji opis prve enote na drugi ravni, vse enote na tretji ravni, ki sodijo vanjo do četrte ravni. Zatem pride opis druge enote na drugi ravni in tako dalje.

Na drugi ravni so opisane tri enote. Tretja raven je razdeljena na enajst enot, ki se delijo še naprej na osemintrideset podenot.

Zvezek je sestavljen iz:

- uvodnega dela s seznamom enot, ki so predstavljene v osrednjem delu zvezka, kart regionalizacije z različnimi ravnimi členitve,
- seznama krajinskih vzorcev in vrednotenja krajinskih podenot.

Vsebina

PRVI DEL

Pregled krajinskih območij s kartami regionalizacije	9
---	----------

DRUGI DEL

Opisi subpanonskih krajin na posameznih členitvenih ravneh	19
---	-----------

TRETJI DEL

Vrednotenje krajinskih podenot	87
---------------------------------------	-----------

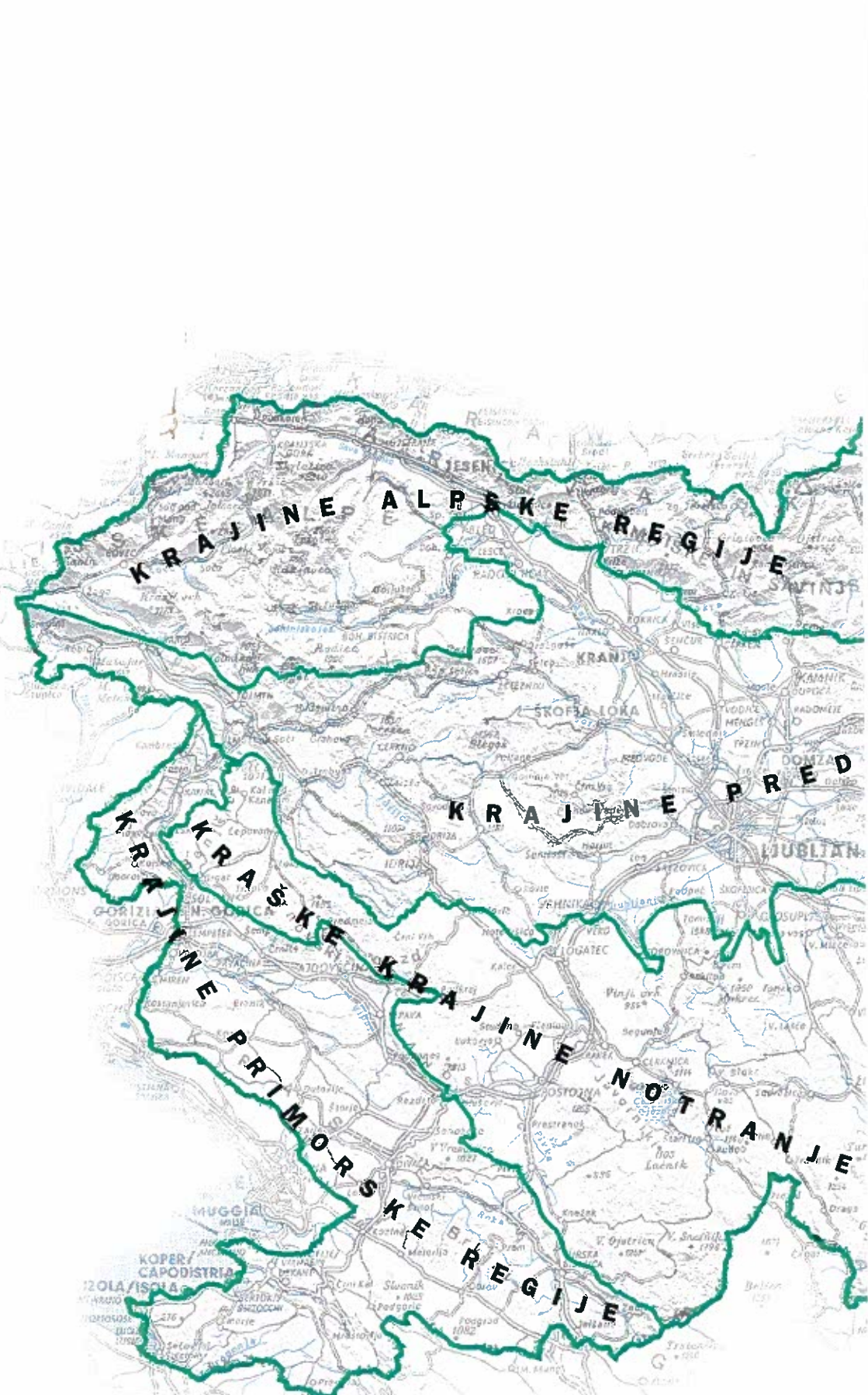
PRILOGA

Seznam krajinskih vzorcev	91
----------------------------------	-----------

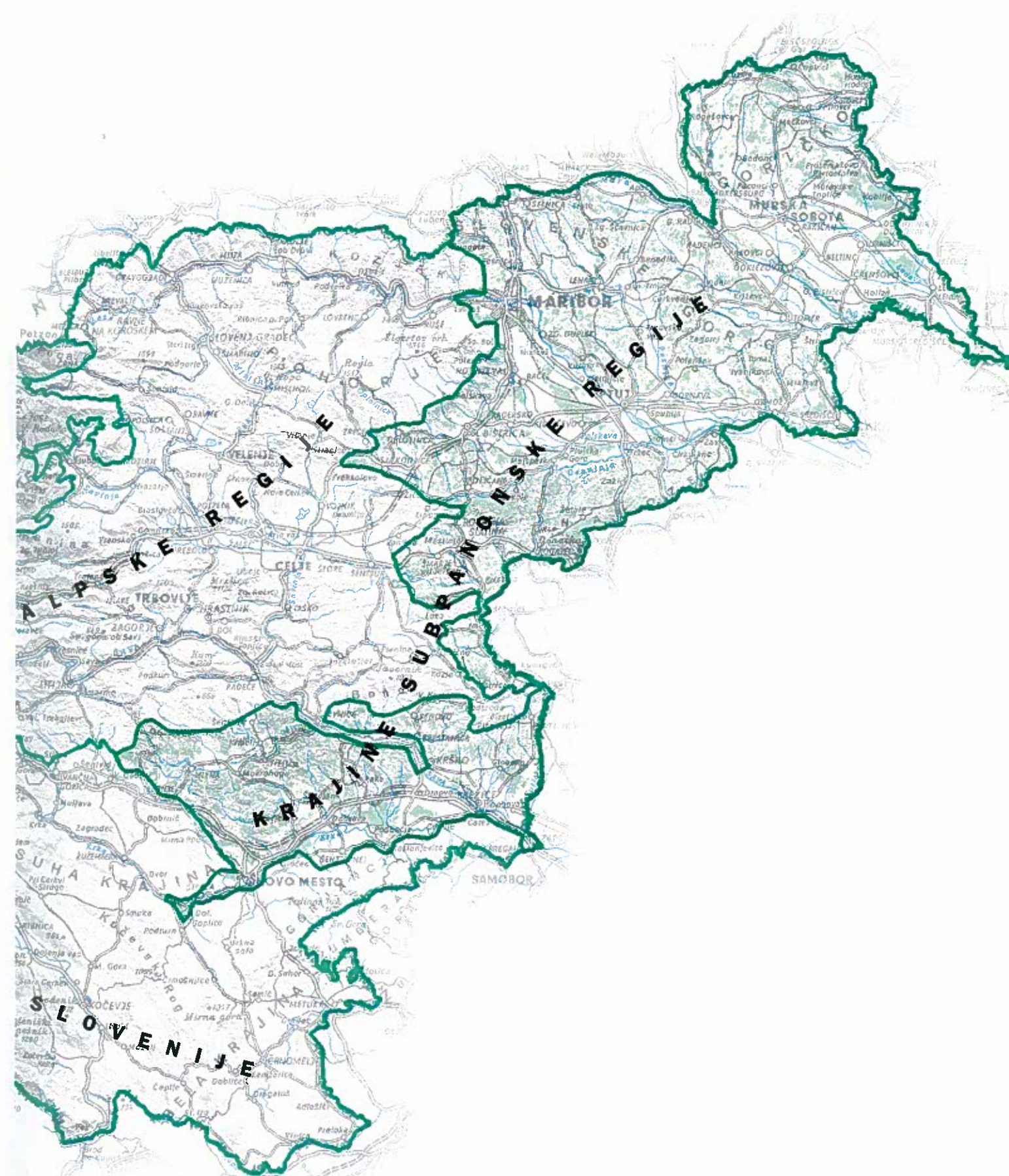
PRVI DEL

Pregled krajinskih območij s kartami regionalizacije

Subpanonske regije

MOP-UPP: Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, 1998

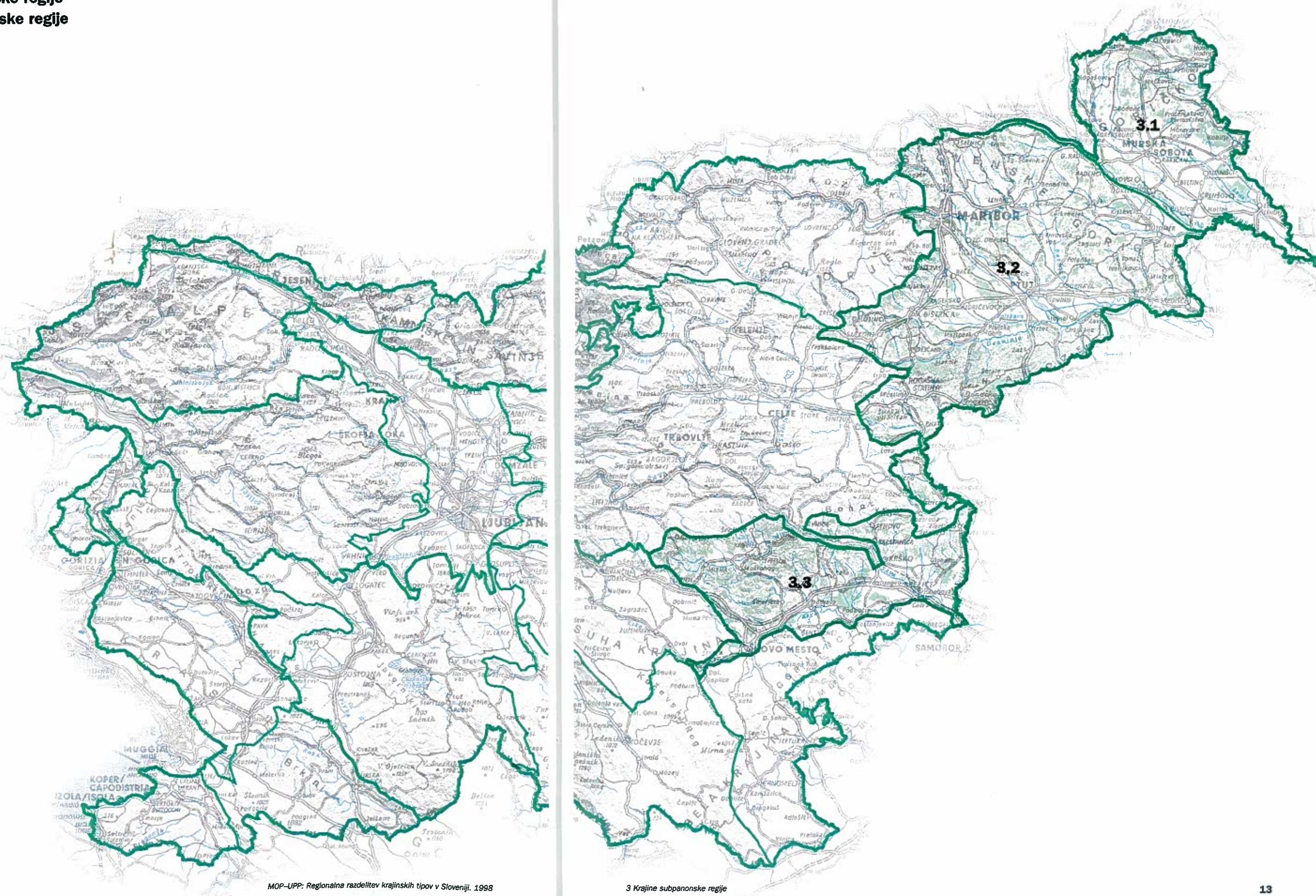
3 Krajske subpanonske regije

3 Subpanonske regije

3.1 Prekmurje

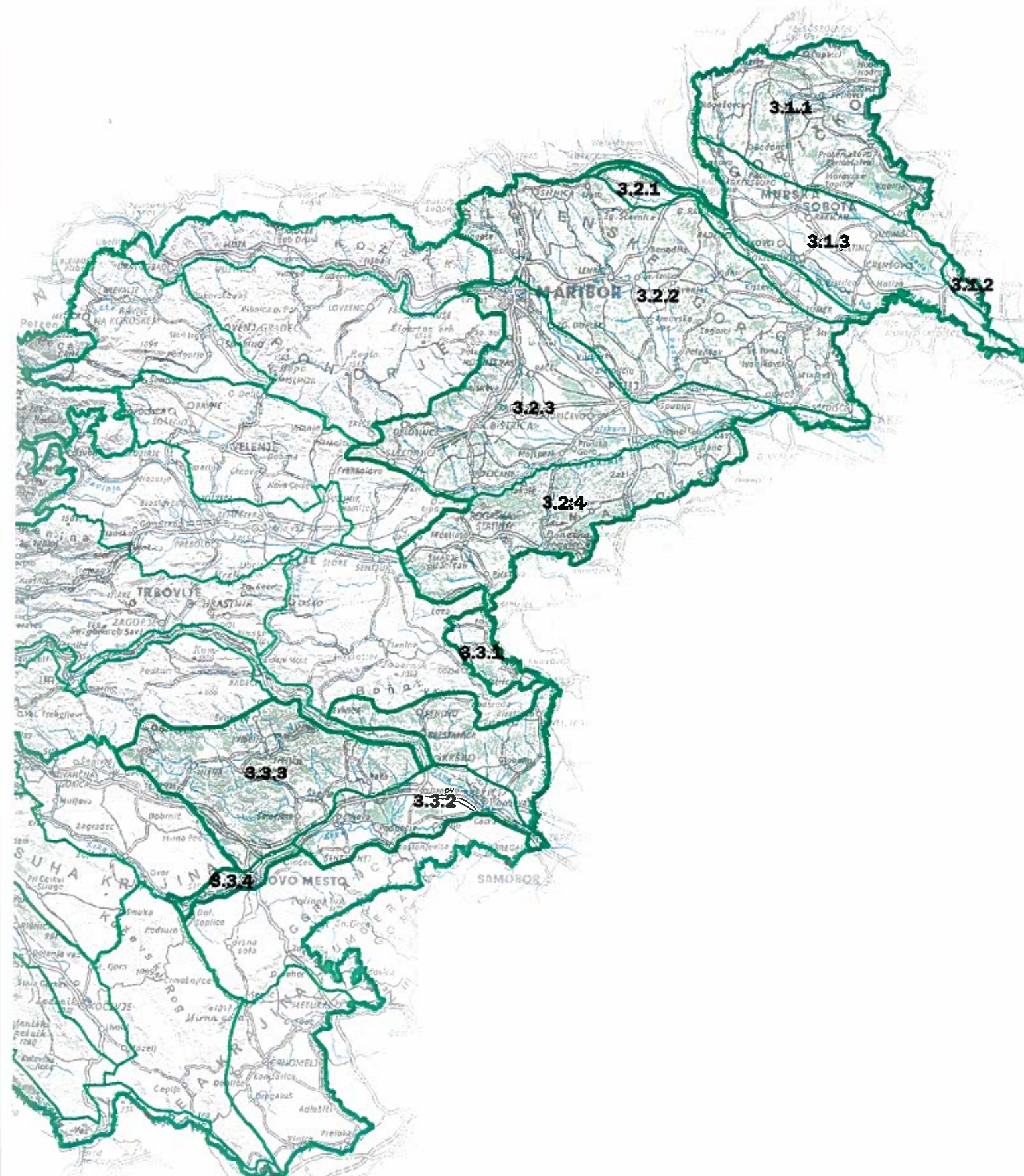
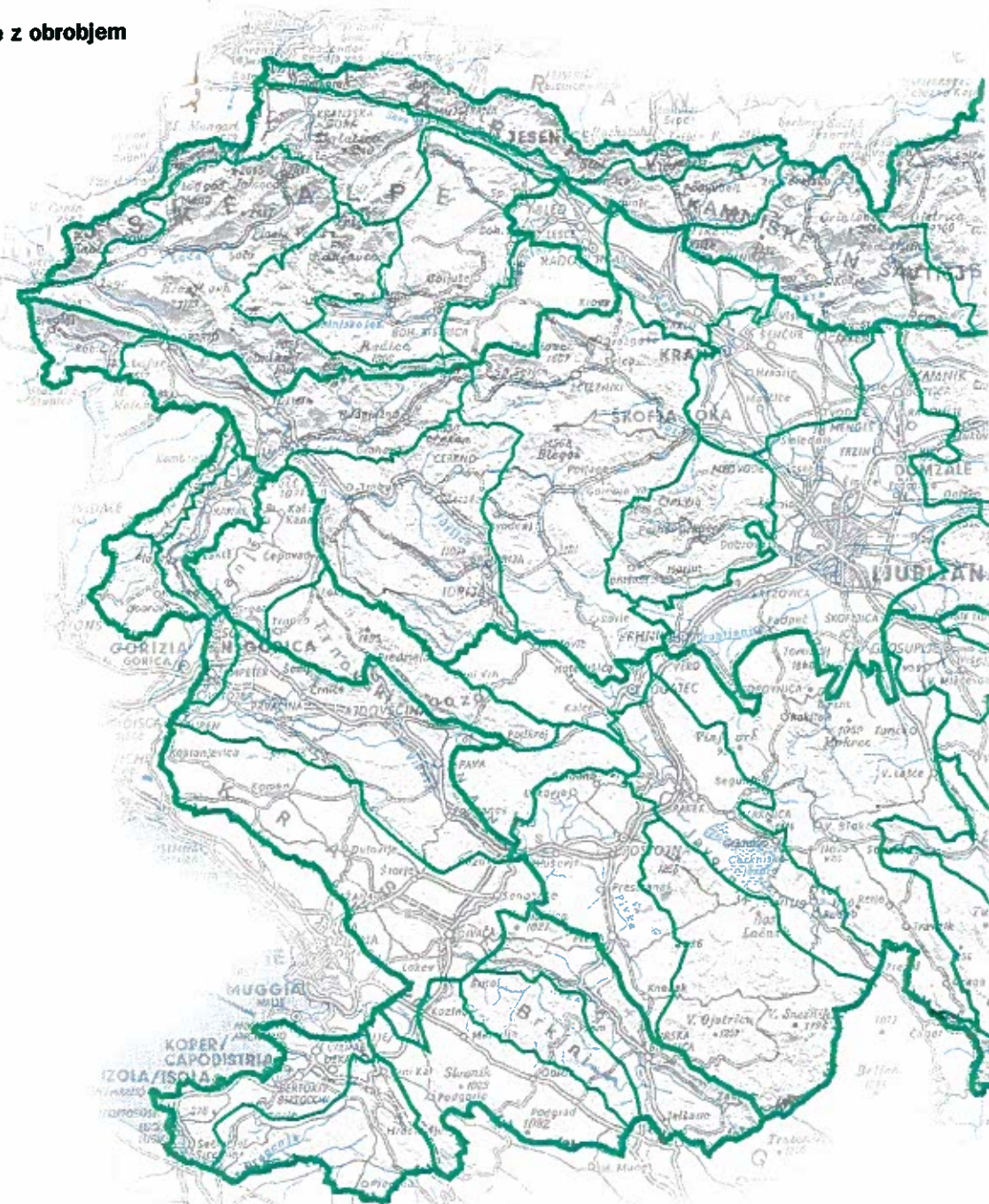
3.2 Vzhodne Štajerske regije

3.3 Južne subpanonske regije

3 Subpanonske regije

- 3.1 Prekmurje
 - 3.1.1 Goričko
 - 3.1.2 Lendavske gorice
 - 3.1.3 Ravninsko območje Prekmurja
- 3.2 Vzhodne Štajerske regije
 - 3.2.1 Ravnina ob Muri
 - 3.2.2 Slovenske gorice
 - 3.2.3 Dravska ravnina z obrobji
 - 3.2.4 Haloze – Kozjansko
- 3.3 Južne subpanonske regije
 - 3.3.1 Posavsko–Obsotelsko gričevje
 - 3.3.2 Krško–Brežiško polje
 - 3.3.3 Krško gričevje
 - 3.3.4 Dolina srednje Krke z obrobjem

3 Subpanonske regije

3.1 Prekmurje

3.1.1 Goričko

- 3.1.1.01 Zahodno Goričko
- 3.1.1.02 Vzhodno Goričko
- 3.1.1.03 Osrednje Goričko

3.1.2 Lendavske gorice

3.1.3 Ravninsko območje Prekmurja

- 3.1.3.01 Ravensko
- 3.1.3.02 Dolinsko
- 3.1.3.03 Poplavno območje reke Mure

3.2 Vzhodne Štajerske regije

3.2.1 Ravnina ob Muri

- 3.2.1.01 Apaško polje
- 3.2.1.02 Mursko polje

3.2.2 Slovenske gorice

- 3.2.2.01 Radgonsko-Kapelske gorice
- 3.2.2.02 Dolina Ščavnice
- 3.2.2.03 Osrednji del Slovenskih goric
- 3.2.2.04 Ljutomersko-Ormoške gorice
- 3.2.2.05 Dolina Pesnice
- 3.2.2.06 Gorice med Mariborom in Ptujem

3.2.3 Dravska ravnina z obrobji

- 3.2.3.01 Dravsko polje
- 3.2.3.02 Poplavno območje ob Dravi
- 3.2.3.03 Ptujsko polje
- 3.2.3.04 Podpohorske gorice
- 3.2.3.05 Zreško-Konjiške gorice
- 3.2.3.06 Konjiško polje
- 3.2.3.07 Dravinjske gorice
- 3.2.3.08 Dolina Dravinje

3.2.4 Haloze – Kozjansko

- 3.2.4.01 Haloze
- 3.2.4.02 Boč – Donačka gora
- 3.2.4.03 Šmarsko-Rogaško podolje
- 3.2.4.04 Šmarsko-Rogaško gričevje
- 3.2.4.05 Virštanjске gorice
- 3.2.4.06 Dolina Sotle s pritoki

3.3 Južne subpanonske regije

3.3.1 Posavsko-Obsotelsko gričevje

- 3.3.1.01 Obsavsko gričevje
- 3.3.1.02 Bizeljsko
- 3.3.1.03 Obsotelska ravnica
- 3.3.1.04 Kapelski hrbet z Dobravo

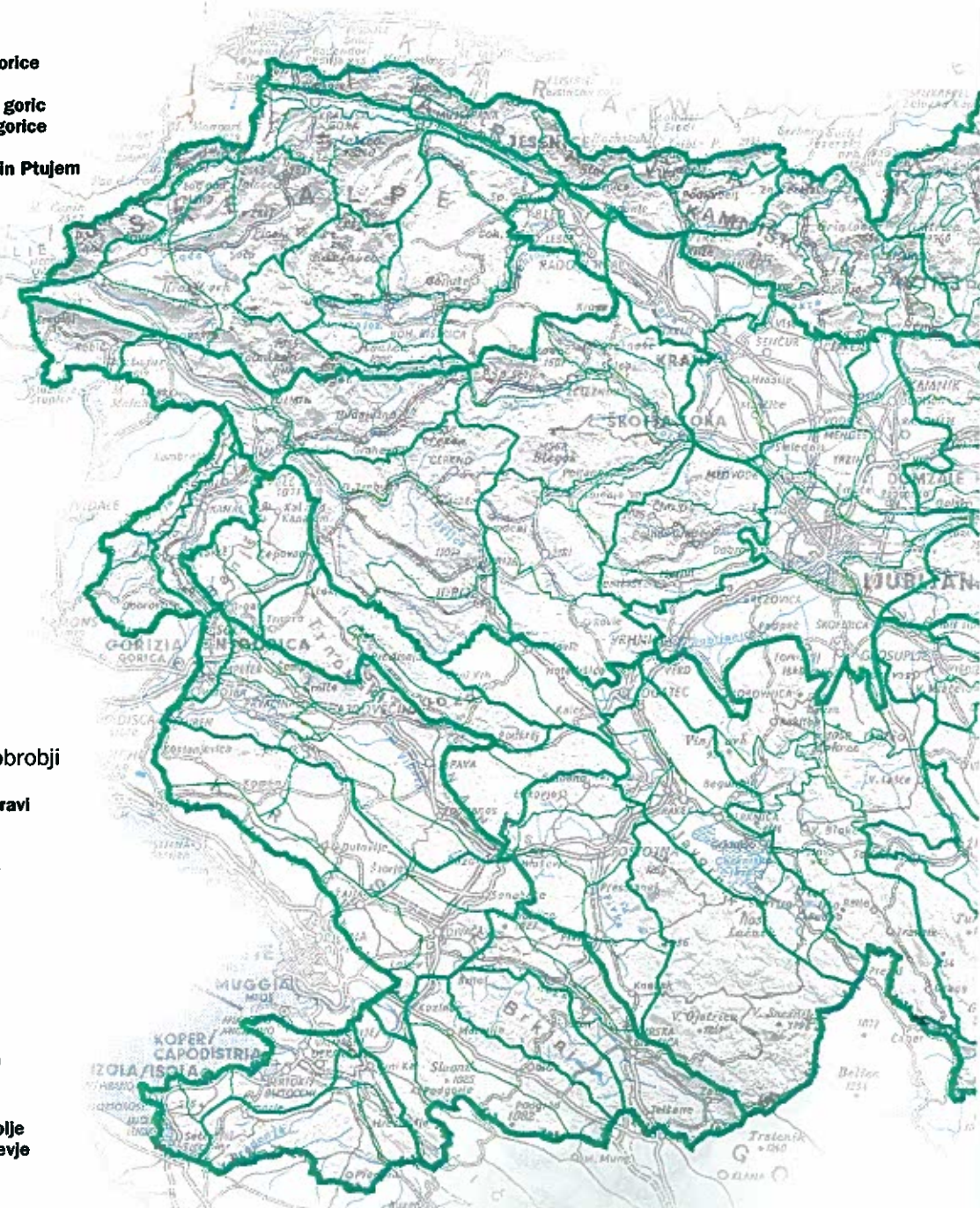
3.3.2 Krško-Brežiško polje

- 3.3.2.01 Šentjermejsko polje
- 3.3.2.02 Krakovski gozd
- 3.3.2.03 Posavski del polja

3.3.3 Krško gričevje

- 3.3.3.01 Krške gorice
- 3.3.3.02 Mirenska dolina
- 3.3.3.03 Dolina Radulje med Klevevžem in Škocjanom

3.3.4 Dolina srednje Krke z obrobjem

DRUGI DEL

Opis subpanonskih krajin na posameznih členitvenih ravneh

Sistem prikazovanja krajinskih enot

Najširše krajinske enote

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru
Grafična ponazoritev, relief z gozdom
Temeljna opredelilnica enote
Homogenost
Raznolikost

Širše krajinske enote

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru
Grafična ponazoritev, relief z gozdom
Statistika: nadmorska višina, strmina, geologija
Merila za opredelitev enote
Prepoznavnost krajine
Spreminjanje krajine

KRAJINSKI ZNAČAJ ENOTE

KRAJINSKI VZORCI

SMERNICE ZA VAROVANJE

SMERNICE ZA VAROVANJE

Krajske enote

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru

Ključne značilnosti

Grafična ponazoritev, relief z gozdom

Statistika: površinski pokrov, strmine, nadmorska višina

Merila za opredelitev enote

Splošna prostorska razmerja

Krajske posebnosti

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief

Vode

Rastje

Primarna raba tal

Poselitve

KRAJINSKI VZORCI

Krajske podenote

VREDNOTENJE KRAJINSKIH PODENOT

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

3 Subpanonske regije

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Subpanonska regija zavzema severovzhodni in vzhodni del Slovenije. Meja na zahodni strani regije je sorazmerno lahko prepoznavna in poteka mimo Maribora, Oplotnice, Slovenskih Konjic, Poljčan in Šentjurja pri Celju. Vključuje celotno ravnino ob Sotli ter se nato obrne proti Sevnici in Krškemu. V nadaljevanju zavzema še obsavsko dolino do reke Mirne in spodnji tok reke Krke do hrvaške meje.

Temeljna opredelilnica enote Enota je prepoznavna po podnebju in nizkem gričevju ter obsežnih ravninah. Toplo podnebje se kaže tudi v bogati vegetacijski odeji. Geološko podlago ravnin sestavljajo usedline rek in

glinene usedline manjših vodotokov, medtem ko gričevje sestoji iz silikatnih terciarnih jezerskih in morskih usedlin peska, gline, ilovic in laporja.

Homogenost Panonski svet je vidno prepoznaven po reliefnih značilnostih, kot so ravnine in gričevja, ter v rastju, ki je pokazatelj podnebnih razmer. Vinska trta je prepoznavna kulturna rastlina v regiji. Potrebuje mnogo sonca in ugodne talne razmere, zato vinogradi prekrivajo obsežna gričevja. Ustvarjajo izjemno kulturno krajino, ki je dokaz tisočletne prilagojenosti človeka naravnim danostim.

Raznolikost Posledica dogajanj v preteklosti, kjer se je na obravnavanem območju razprostiralo Panonsko morje, je pestrost reliefnih oblik. Ponekod so obsežne terciar-

rne gorice, drugod pa obsežne ravnine, ki so prekrte s kvartarnim prodrom, peskom in glino. Prostor se odpira proti vzhodu ter omogoča vdor toplega panonskega podnebja. Enota je jasno prostorsko omejena na severozahodu, medtem ko na južni strani, na prehodu v kraške krajine notranje Slovenije, regijo težje omejimo. Tu se namreč prelivajo in mešajo različni vplivi. Zmerno celinsko podnebje s toplim poletjem, suho sončno jesenjo in ostro zimo se odraža tudi v naravnem rastju. V severnejših predelih najdemo hrast, kostanj, robinijo, jagned, v južnejših pa bukev, hrast in gaber na gričevju ter na ravninah dobrane.

KRAJINSKI ZNAČAJ

Za subpanonski svet je značilna intenzivna, monokulturna kmetijska obdelava obsežnih ravnin in tradicionalno polikulturno kmetijstvo na obsežnih gričevnatih predelih.

V krajinskem značaju ravnine se kaže po eni strani tradicionalen geometrijsko pravilen trakast vzorec z živkami, posameznim drevjem in travinjem, ter po drugi strani homogena, nečlenjena krajina velikega merila na območjih, kjer so bile izvedene agrooperacije. K značaju krajine bistveno prispevajo ostanki ravninskih gozdov, ki s pravilno črto gozdnega roba zarisujejo črto na obzorju in poplavni logi v pasovih ob širokih, počasi tekočih rekah.

Reliefno razgibano gričevje je pestro tudi zaradi polikulturne rabe, kjer se izmenjujejo gozdovi, njive, travniki, sadovnjaki in poselitve glede na strmino in osončenost tal. Gozdovi pokrivajo osojne in strmehše lege ter v grapah v pasovih členijo vinogradniške predele. Razmerje obdelanih in gozdnatih tal je raznoliko, običajno je več vinogradov v bližini večjih krajev in v dostopnejših predelih, medtem ko se gozdnatost povečuje v manj obljudenih in nedostopnih krajih. Hidrografska mreža je dobro razvita, v ozkih dolinah so potoki še v naravnem stanju, kjer z meandrastim tokom in vlažnim travinjem prispevajo k še večji slikovitosti.

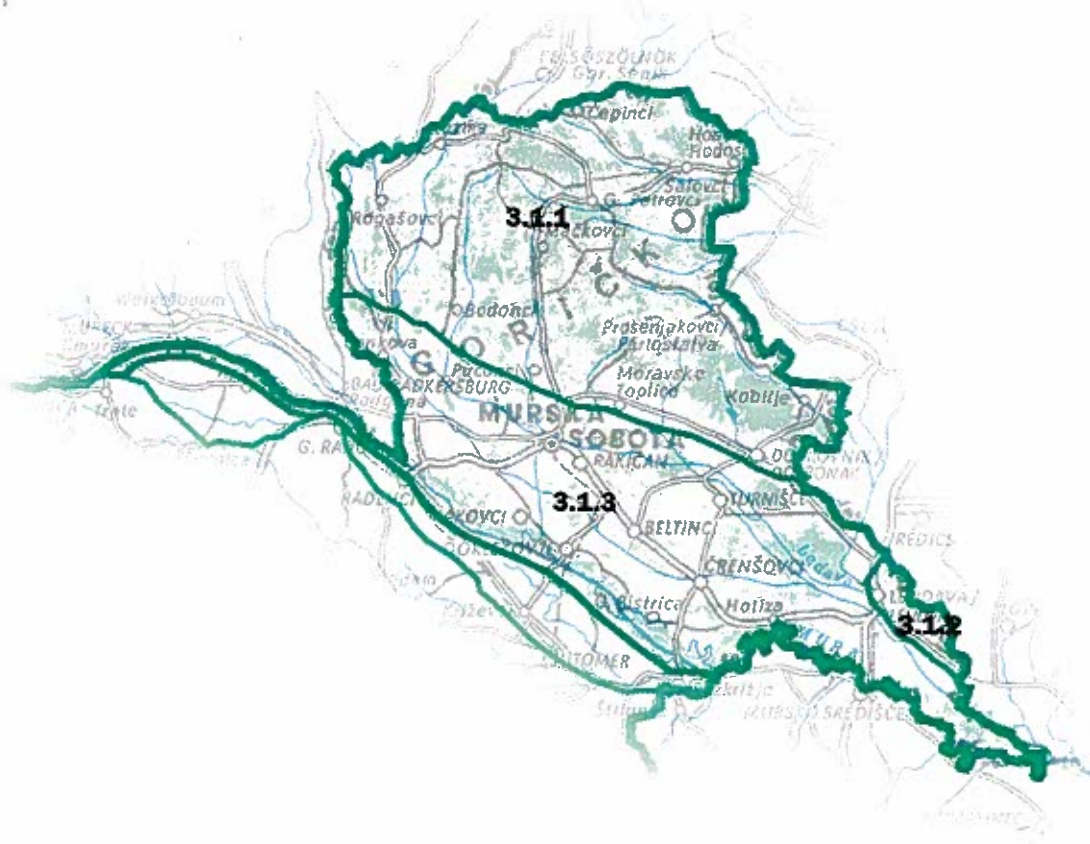
Poselitve v ravnini je strnjena obcestna in gručasta, na gričevju je razpršena ali v manjših zaselkih. V vinogradih se pojavlja na slemenih, strnjena vaška naselja pa na pobočjih in v dolinah med gričevjem. V severnem delu regije so panonske vasi s tipično panonsko arhitekturo, ki pa proti jugu regije izgublja jasnost, saj se že meša z drugimi kulturnimi vplivi.

Posebnost poselitvenih vzorcev se pojavlja v številnih turističnih krajih, ki so nastali ob številnih termomineralnih vrelcih.

SMERNICE ZA VAROVANJE

- ohranjati naravno prvobitnost vodotokov in omogočati ponovno fiziografsko delovanje rek in potokov v njihovih varovanih poplavnih območjih
- v območjih intenzivne kmetijske obdelave je treba ohranjati ravninske gozdove in gozdno drevje, prav tako tudi gozdove na erozivnih gričevnatih legah

3.1 Prekmurje

KRAJINSKE ENOTE

- 3.1.1 Goričko
- 3.1.2 Lendavske gorice
- 3.1.3 Ravninsko območje Prekmurja

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota zavzema severovzhodni del Slovenije na levem bregu reke Mure, njeno naplavno ravnino, Ravninsko in Dolinsko ter terciarno gričevje Goriškega in Lendavskih gor ob avstrijski in madžarski meji.

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljujejo povodje levih pritokov Mure, državni meji z Madžarsko in Avstrijo ter na jugu poplavni svet reke Mure z logi mehkih listavcev.

Merilo za opredelitev enote je tudi zgodovinsko dejstvo mejnega pasu reke Mure do preostale Slovenije, zaradi česar obstajajo razlike v razvoju na obeh bregovih reke, ki se zrcalijo navzven v krajinski zgradbi prostora in stavbarstvu.

Prepoznavnost krajine Krajina je razpoznavna po svojih geomorfoloških oblikah. Po eni strani je to obsežna ravnica, odpirajoča se proti JV in po drugi strani gričevje s kopastimi vrhovi in dolgimi zaobljenimi, vzporedno potekajočimi hrbti. Slemenata ločujejo bolj ali manj ozke doline, po katerih se vijejo ponekod še meandrasti potočki. Vse geomorfološke oblike so blage, z uravnoteženimi prostorskimi razmerji med navpičnimi in vodoravnimi smermi. K razpoznavnosti zelo prispeva tudi raba tal, ki je v gričevju mozaična in v predelu Lendavskih gor izrazito vinogradniška.

K prepoznavnosti ravninskega dela enote poleg ravnega reliefa prispeva tudi visoka podtalnica in z njo povezano močvirsko rastje, ki je značilno za predel Dolinskega ter plavnost reke Mure in njenih poplavnih logov.

Spreminjanje krajine Krajina se spreminja v dveh smereh, kar je v večini povezano s kmetovanjem. Po eni strani se tradicionalno kmetovanje v gričevnem delu opušča zaradi slabih razmer in depopulacije, zaradi česar se nekatere robne kmetijske površine zaraščajo v gozd. Po drugi strani sta zelo značilna naseljevanje mestnega prebivalstva ob koncu tedna v počitniških hišicah in ljubiteljska obdelava vinogradov ali sadovnjakov. Proces zaraščanja kmetijskih tal je v predelu Goriškega že star pojav, saj je moč v danes klimaksnih gozdnih sestojih opazovati ogone nekdanje njivske rabe, kar navaja na misel, da gre za "naraven" pojav premene kultur.

Povsem drugače je v ravninskem delu območja in v večjih dolinah, naprimer Ledave in Velike Krke, kjer je kmetijstvo še vedno usmerjeno v intenzivacijo pridelave. To se v prostoru še vedno kaže kot pridobivanje novih kmetijskih tal na račun gozdnih in zamočvirjenih tal. V zadnjem času so se osuševalnim delom pridružile tudi težnje po namakanju kmetijskih tal.

K spreminjanju krajine oziroma njene podobe prispeva tudi gradnja, ki ne sledi podedovanim poselitvenim vzorcem ampak od njih očitno odstopa tako po izbiri gradiva kot po obliki arhitekturnih členov. Razlike so večje v podeželskem prostoru, medtem ko se v obeh mestih, M. Soboti in Lendavi, pojavljajo poleg več stanovanjskih objektov v zadnjem času tudi obsežna industrijsko-obrtna območja na robovih mest.

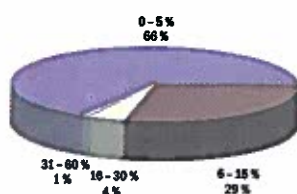
KRAJINSKI VZORCI

- ravninska krajina z njivami (Ravensko)
- ravninska krajina s travniki in živicami (Dolinsko)
- obvodna krajina (Obmurje)
- gričevje z vinogradi in gozdom (Goričko, Lendavske gorice)
- široke doline v gričevju (Goričko – dolina Ledave in Velike in Male Krke, Kobiljanski potok)
- ozke doline v gričevju (Goričko)

SMERNICE ZA VAROVANJE

- ohranjati naravno prvobitnost in fiziografsko delovanje reke in manjših vodotokov v poplavnem svetu (Mura in pritoki)
- ohranjati obseg in kakovost ravninskih gozdov (Črni in Polanski log, Hraščica)
- ohranjati mokrišča in travinje v dolinah in v ravnini (Dolinsko)
- ohranjati linearne vegetacijske člene in posamezna drevesa
- ohranjati polikulturno kmetijstvo in parcelno zgradbo
- ohranjati tipične značilnosti poselitve v načinu gradnje in tradicionalne razmestitve objektov v prostoru; v ravnini obcestna gradnja, v gričevju razložene kmetije oziroma zaselki

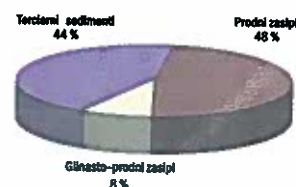
STRMINE

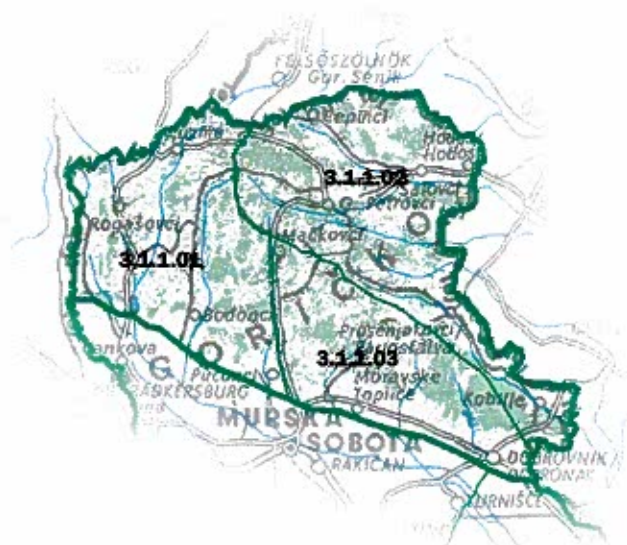
NADMORSKE VIŠINE

GEOLOGIJA

3.1.1 Goričko

KRAJINSKE PODENOTE

3.1.1.01 Zahodno Goričko

3.1.1.02 Vzhodno Goričko

3.1.1.03 Osrednje Goričko

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota obsega terciarno gričevje Goričkega med državno mejo z Avstrijo in Madžarsko. Južno meja poteka po robu pleistocenske rečne terase (Domajinci–Martjanci–Bogojina–Dobrovnik).

Ključne značilnosti

- raznolik relief, dolga slemena in doline
- mozaična krajina, razložena poselitev
- spreminjavnost, razglednost, zaprtost
- prvobitnost prostora, arhaičnost
- grad, protestantske cerkve

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljuje reliefno in geološko dokaj homogeno gričevje na silikatnih terciarnih peskih in prodih z dolinami številnih manjših potokov ter širših dolin rek Ledave, Male in Velike Krke, Kobiljanskega potoka.

Splošna prostorska razmerja Prostorska razmerja pretežnega dela Goričkega so uravnotežena, kjer so vodoravne in navpične smeri bolj ali manj izenačene. Nekoliko drugačno je razmerje v širših dolinah Ledave in Male ter Velike Krke, kjer so prečne vodoravne smeri dva in večkrat večje od navpičnih. Vzrok za to je v mehki geološki podlagi morskih in jezerskih usedlin, ki so jih kasneje preoblikovale vode. Tako je nastala krajina z jasno čitljivim terciarnim ravnikom na vrhovih gričevja, majhnimi relativnimi višinami nad dolinami obraslih potokov in mehko zaobljenimi grebenastimi griči. Smer poteka hribovja je dvojna in bi jo najlažje označili s povodjem Ledave (smer S–J) in povodjem Velike Krke, ki poteka v smeri Z–V. Vmesna smer prostora je zaznana v dolini Kobiljanskega potoka, ki je usmerjena od SZ k JV.

Krajinske posebnosti Krajinska posebnost območja je krajina v SZ delu, ki jo opredeljuje strmejši relief z drugačnimi geomorfološkimi oblikami in prostorskimi razmerji (navpične smeri so večje od vodoravnih) – ozka dolina Ledave, okrogli hribi (Kugla), izviri slatin in pojav trdnih kamenin. Kamenine različnih barv se pojavljajo v štirih hribih, ki so po njih dobili tudi imena: Črni kamen, Beli breg, Rdeči breg in Sotinski breg (zelena kamenina). Med Črnim kamnom in Belim bregom je slatinska dolina z izvirom. Območje je pretežno gozdnato – ob

meji z Avstrijo, na južnem delu se pojavljajo kmetijske površine, posamezne kmetije in vas Ocinje.

Druga posebnost je naselje Bukovnica, kjer naj bi domnevno in deloma že tudi potrjeno, stala neolitska naselbina, kar dokazujejo številne arheološke najdbe. Sicer je območje posebno tudi zaradi krajinskih značilnosti – nenavadne lege znotraj največjih strnjenih gozdov Goričkega – izrazita oblika celka. Izsekan gozd so na štirih pobočjih ob Bukovniškem potoku zamenjale kmetijske in vinogradniške kulture; vzporedno s potokom se je na varnem, nepoplavnem pobočju razvila vas ob cesti, ki je ohranila še nekaj panonske arhitekture.

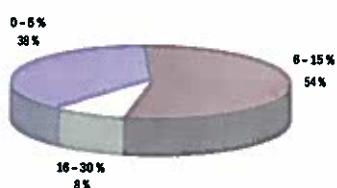
OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Relief je dokaj enoten z nekaj posebnostmi. Razpoznaven je terciarni ravnik, ki so ga vode v preteklosti z erozijo mehke geološke podlage razrezale v dveh smereh – proti jugu in proti vzhodu (to velja samo za naše ozemlje, vodni odtok je usmerjen tudi proti severu v slovenskem Porabju na Madžarskem, meja med državama pa poteka po razvodnici). Vode so tako oblikovale ožje in širše doline z aluvialno naplavino. Večje doline so dolina Ledave, Male in Velike Krke ter Kobiljanskega potoka.

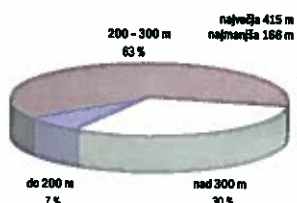
V skrajnem SZ delu te enote je relief strmejši in višji, kar je posledica trše geološke sestave karbonskih filitnih skrilavcev in bazaltne tufa. Tukaj dosega relief tudi najvišjo točko nad morjem 418 m na Sotinskem bregu.

Vode Vodna mreža je bogata in enakomerno razvejana, značilni so številni občasni hudourniški vodotoki. Vode, ki pritekajo z gričevja, se zbirajo v dveh glavnih površinskih vodah – reki Ledavi in Veliki Krki. Reka Ledava priteče iz Avstrije in zbira vodovje zahodnega dela Goričkega. V svojem srednjem toku je zajezena v veliko vodno akumulacijo – Ledavsko jezero. Ob prehodu pleistocenske na aluvijalno teraso reke Mure poteka z njo vzporedno, pri čemer se vanjo zlivajo tudi ostali potoki osrednjega Goričkega, ki tečejo v smeri S–J in tik pred Lendavo še povodje Kobiljanskega potoka, ki je v večini svojega toka usmerjen od SZ proti JV. Preostali vzhodni del Goričkega je reliefno usmerjen proti vzhodu, kamor tečejo tudi vsi potoki (razen pritokov s severnih in južnih pobočij) tega dela gričevja in se združijo v Veliki

STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

Krki. Ta izvira pri nas, vendar pri Hodošu zapusti našo državo, teče nekaj časa po Madžarski, nakar se pod Lendavo na meji z državo Madžarsko izlije v Ledavo. Obe reki sta bili v preteklosti regulirani.

Večina manjših potokov je še ohranjena z obrežnim rastlinstvom in meandrirasto strugo.

Rastje Gozdnatost območja je različna, pri čemer je osrednje Goričko najbolj in zahodno najmanj poraslo z gozdom. Potencialno gozdno združbo sestavljajo hrast, gaber in bukev. V preteklosti so bili gozdovi zaradi steljarjenja zelo osiromašeni, kar je izraženo v naselitvi rdečega bora in v manjši meri breze. V zadnjem času je opazna revitalizacija gozdov nazaj v klimaksno združbo. Gozdni rob je razgiban, vedno več je tudi z gozdom zaraščajočih kmetijskih površin.

V vlažnejših dolinah se pojavljajo drevesne vrste jelše, topola in vrbe v linearnih krajinskih členih. Posamične rastoče vrbe so značilne za dolino Ledave, kjer je bilo razvito pletarstvo. Zelo redko najdemo jagned kot varuha pred strelo.

V predelu vzhodnega Goričkega je znanih nekaj nahajališč ogroženih in redkih rastlinskih vrst. Med njimi ima dišeči volčin tukaj edino rastišče v Sloveniji.

Primarna raba tal Ravninsko območje v dnu dolin večjih in tudi manjših potokov ter položnejša pobočja so intenzivne njivske in travniške površine. Na dvignjenih in prisojnih legah je tudi nekaj večjih vinogradov in sadovnjakov. Pri tem se razlikujejo tradicionalni kmečki vinogradi in sadovnjaki od novih ljubiteljskih nasadov tako po strukturi kot obliki. V osrednjem in vzhodnem delu Goričkega sta zaradi depopulacije območja čeda-

lje pogostejša opuščanje kmetijske rabe prostora in s tem tudi večje zaraščanje površin z gozdom. Gozdarstvo je prebiralno in večinoma samooskrbno.

Poselitve Naselja so se razvila v dveh oblikah; obcestne vasi v dolinah ali na njihovem robu, redko na slemenih ter v obliki razpršene gradnje zaselkov in posameznih kmetij po gričevju brez jasno čitljivih prostorskih pravil. Veliko naselij s skupnim imenom oblikujeta oba vzorca poselitve. Pri razvoju poselitve sta prisotna tudi vpliv avstrijskega in madžarskega poselitvenega in arhitekturnega vzorca. Vpliv madžarskega načina gradnje je močnejši na vzhodnem in delu osrednjega Goričkega (Kobilje), medtem ko avstrijski vzorec prevladuje v novejšem načinu gradnje, zlasti na zahodnem delu Goričkega.

Posebnost je tudi nekaj cerkva, ki stojijo odmaknjeno od naselij v prostoru npr., sv. Nedela, sv. Venceslav, sv. Ana v gozdu in sv. Nikolaj v Selu.

Odsotnost drugih sakralnih znamenj (razen na zahodnem delu), križev, kapelic ipd. govori o prevladujočem protestantskem življu.

Posebnost območja so tudi številna pokopališča, saj ima večina vasi ločeno katoliško in protestantsko pokopališče. V zadnjih letih je močno pospešena gradnja mrliških vežic, ki s samostojno postavitvijo v prostoru in velikokrat tudi neprimerno arhitekturno obliko razvrednotijo krajinsko sliko. Temu novodobnemu vplivu se pridružuje tudi gradnja stanovanjskih hiš, kmetijskih objektov, manjših obrtnih in industrijskih obratov ter počitniških hišic.

KRAJINSKI VZORCI

3.1.1/1 Drobno členjena kmetijska krajina z gozdom na gričevju Zaobljen relief pomolastih oblik in majhne relativne višinske razlike na mehkih terciarnih usedlinah sta podlaga za razvoj kulturne krajine, kjer se raba izmenjuje v linernih potezah: mokrotno dolinsko dno z meandristim potokom, ki ga obdajajo travniki, nad njim strnjeno obcestno naselje, obdano s sadovnjaki, njivski svet na nagnjenih pobočjih in gozd na slemenih in osojah z dobro izraženim gozdnim robom.

Značilen vzorec: Primer: Dolina Lukaj potoka pri Motovilcih

KRAJINSKI VZORCI

3.1.1/2 Sadovnjaki na gričevju Intenziviranje kmetijske pridelave je na osrednjem in vzhodnem Goričkem moč odčitati v površinsko večjih nasadih raznovrstnega sadnega drevja, ki se v krajinski sliki kaže kot večja homogena ploskev z izrazitim črtnim vzorcem.

Značilen vzorec. Primer: Sadovnjaki v Fokovcih

3.1.1

3.1.1/3 Vinogradi z razpršeno pozidavo na gričevju K sicer tradicionalnemu krajinskemu vzorcu razpršene poselitve v obliki zaselkov se v zadnjem času pridružuje nova oblika razpršene pozidave s posamičnimi objekti, ki jih spremljajo vinogradi ali sadovnjaki. Tako nastajajoča območja počitniških hišic zavzemajo območja v bližini mesta in tudi drugod v enoti večinoma pa na izpostavljenih krajinskih območjih.

Značilen vzorec. Primer: Vaneča

3.1.1/4 Široka, zamočvirjena dolina Nekdanji značilni mokrotni svet doline se je ohranil le v varovanem poplavnem pasu Ledavskega jezera in nad njim. Zanj značilne kopaste vrbe so razpršene na kislkih travnikih, njihve se pojavljajo le redko na dvignjenem obrobju.

Redek vzorec. Primer: Krašci

KRAJINSKI VZORCI

Redek vzorec. Primer b: Dolina Ledave pod Sotino

3.1.1/5 Členjena njivska krajina v široki dolini Dolinsko dno je bilo osušeno, nekdanjo prevladujočo travniško rabo so zamenjala intenzivno obdelana polja. Krajinski členi so redki, črtni ter sledijo jarkom in potokom. Poteku doline sledi tudi strnjeno vaško naselje in ceste. Krajinski vzorec je pestrejši na pobočjih, kjer je izmenjujoča raba travnikov, njiv, redkih vinogradov, gozda in hiš.

Značilen vzorec. Primer: Dolina Velike Krke pri Šalovcih

3.1.1/6 Manj členjena krajina v široki dolini Z ureditvijo kmetijskih zemljišč in vodnega režima je v krajini nastal povsem nov vzorec. Zanj je značilna velika homogenost prostora oziroma majhna pestrost krajinskih prvin. K velikemu krajinskemu merilu dodatno prispeva tudi ozek izbor kmetijskih kultur sajenih na velikih zemljiščih.

Značilen vzorec. Primer: Ledava v Domajincih

VREDNOTENJE

3.1.1.01 Zahodno Goričko

2–3

Mozaična kmetijska krajina je prilagojena umirjenemu reliefu in talnim značilnostim. S posegi urejanja vodnega režima so bile v preteklosti nekatere vrednote sicer izgubljene, vendar obstaja potencial za njihovo vrnitev. Vrednoti enoti večajo tudi nekateri umetnostno – zgodovinski spomeniki, kakršen je največji baročni kompleks v Sloveniji na Gradu. Izjemno krajinsko območje je ob meji z Avstrijo med Ocinjem in Sotino, ki pa ga razvrednoti kamnolom permkarbonskih skrilavcev.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.1.1.02 Vzhodno Goričko

2–3

Polikulturno kmetovanje je prilagojeno reliefu z značilno razporeditvijo rabe tal, ki zelo upošteva osončenost. V preteklosti nastali krajinski vzorec je še ohranjen, vendar sta v zadnjem času značilna zaraščanje kmetijskih tal na eni in širitev ljubiteljskega vinogradništva na drugi strani.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.1.1.03 Osrednje Goričko

2–3

Za to enoto veljajo podobne značilnosti kot za prejšnji dve. Oceno enoti dviga območje Bukovnice, kjer se je ohranila krajina izjemne kakovosti v obliki celka. Po drugi strani je v enoti tudi območje izkoriščanja kremenčevega peska, s katerim v krajini izginja vrh hriba, kar niža vrednostno oceno enote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje vzorca parcelacije kmetijskih površin in polikulturnega kmetijstva
- ohranjanje kmečkih sadovnjakov ob vaseh in sajenje visokih sadnih dreves ob novih zgradbah
- ohranjanje razmerja gozdnih, travniških in poljedelskih površin
- ohranjanje obrežne zarasti ob potokih
- sajenje drevnine ob reguliranih potokih
- sajenje ekološko izravnalnih pasov, skupin dreves in posameznega drevja na melioriranih površinah
- omejevanje območij ljubiteljske obdelave vinogradov oziroma počitniških hišic

3.1.1

3.1.2 Lendavske gorice

KRAJINSKE PODENOTE

Enota ni razdeljena na podenote

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Lendavske gorice so na zahodnem in južnem obronku panonskega osamelca, katerega nižji del sega na madžarsko ozemlje.

Ključne značilnosti

- slemena in grape z majhnimi občasnimi vodami, plazovitost
- gričevnat svet s prevladujočim vinogradništvom
- izpostavljenost, razglednost
- vinogradi
- vinske kleti v pobočju in na slemenih, cerkev sv. Trojice

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljujejo njen relief, prostorski položaj in izrazita vinogradniška raba tal. Panonska ravnina, ki se odpira in širi proti vzhodu, se za Lendavo dvigne v gričevje osamelca nad ravnino, sestojedečega iz pliocenskih usedlin gline in peska.

Splošna prostorska razmerja Prostorska razmerja Lendavskih goric so drugačna od sosednjih Goriških. Reliefne oblike so sicer prav tako slemenske z dolgimi pomoli, ki pa so medsebojno bolj stisnjeni, ločujejo jih le ozke grape s sicer položnimi pobočji. Edina dolina se je oblikovala na skrajnem vzhodnem delu območja z istoimenskim naseljem.

Poleg reliefnih oblik je harmonična prostorska razmerja oblikoval tudi človek s postavitvijo vinskih kleti v sredino pobočij in pod slemena v črte, ki potekajo v smereh reliefa. Tem smerem sledijo tudi ceste. Izjema je le ena cesta, ki poteka po razvodnici pravokotno na smer slemen.

Krajinske posebnosti Lendavske gorice so v celoti gledano krajinska posebnost, saj so v Sloveniji po površini najmanjše in po rabi izrazito vinogradniške. Njihova posebnost se kaže v harmonični zgradbi kulturne krajine in naravnih danosti, pri čemer je človek slednje nadgradil. Pri tem sta pomembna tudi dva poudarka – Lendavski grad in cerkev sv. Trojice.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Reliefne oblike so dolge, slemenaste. Slemena so deljena z manjšimi položnimi grapami z maloštevilnimi občasnimi potoki. Južni in zahodni del gričevja je strmejši in se hitro spusti v ravninsko območje Ledave in Mure, laporna tla pa so marsikje razlog za plazenje tal. Severna pobočja so položnejša in počasi prehajajo v ravnino. Gričevje dosega višino okoli 300 m nad morjem. **Vode** Na območju ni stalnih površinskih voda. Vode se po nalivih zbirajo v struge potokov, ki imajo obe smeri odtoka, proti severu in proti jugu, ter se na koncu izlivajo v Ledavo.

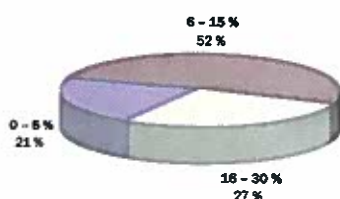
Rastje Naravnega rastja na območju je malo, gozdno rastlinstvo je sekundarno s prevladujočo rastlinsko vrsto robinijo. Klimaksna gozdna združba so hrastovi gozdovi z bukvi, ki ima tukaj svojo vzhodno mejo areala razširjenosti. Ostanke teh gozdov so strnjeni gozdovi na severnih in vzhodnih pobočjih ob meji z Madžarsko (Redički gozd).

Primarna raba tal Za Lendavske gorice je značilna prevladujoča vinogradniška raba tal na južnih, zahodnih in tudi vzhodnih legah. Druge kmetijske kulture so prisotne v notranjosti regije ob edinih vaseh Dolgovaških in Lendavskih goric. Kmetijske kulture so koruza, žita in okopavine. Parcele so ozke, trakaste, vinogradi potekajo po padnicah. Vinograde spremljajo številne vinske kleti lastnikov iz oddaljenih ravninskih vasi, v novejšem času tudi nekmetov.

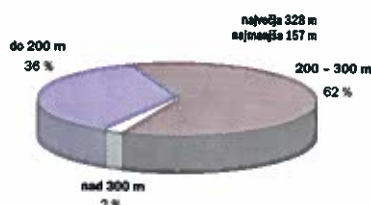
Gozdarstvo je prebiralno in oskrbuje ljudi z drvimi.

Poselitev Naselja so ob vznožju goric in so se razpotegnili ob cesti (Dolga vas, Lendava) ali so oblikovana v gručaste obcestne vasi. Na območju je še veliko ohranjene panonske arhitekture tako bivalnih hiš kot vinskih kleti. Med kletmi najbolj izstopajo kleti v Novem Tomažu (Uj Tomas). Stare kleti in hiše spremljajo sadovnjaki in visoko gozdno drevje robinije in kostanja. V zadnjem času se tudi stanovanjska gradnja širi na pobočja.

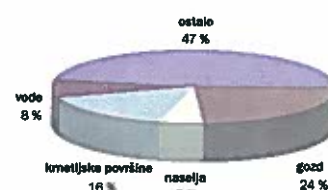
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

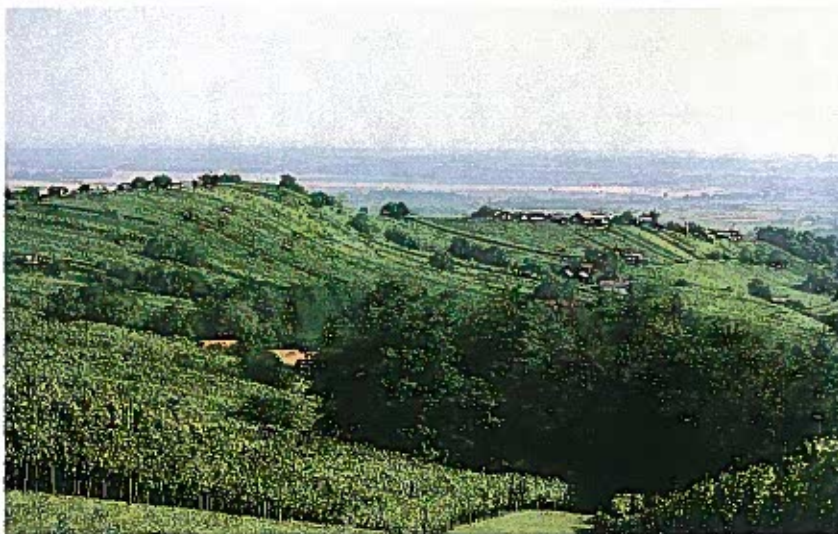

POVRŠINSKI POKROV

KRAJINSKI VZORCI

3.1.2/1 Vinogradi na gričevju Vinogradi so razporejeni po padnicah na osojnih in prisojnih legah, medtem ko ceste in poselitev ob njih sledi poteku slemena. Na dolgih pobočjih ozko parcelacijo prekinjajo vinske kleti tudi v pobočju. Zasebne kleti zakriva visoko rastlinstvo, ki poudarja linearno krajinsko členitev.

Značilen vzorec. Primer: Lendavske gorice

VREDNOTENJE

3.1.2 Lendavske gorice

1–2

Izjemnost panonskega osamelca v ravnini poudarja prevladujoča vinogradniška raba z izjemnim krajinskim vzorcem in nekaterimi ohranjenimi kletmi nad mestom Lendava. Območja razvrednotenja glinokopa in odlagališča v Redičkem gozdu so dobro zakrita. Drugačne vrste razvrednotenja, ki pa je močno izpostavljeno, je gradnja večjih stanovanjskih objektov ob tradicionalno majhnih vinskih kletih.

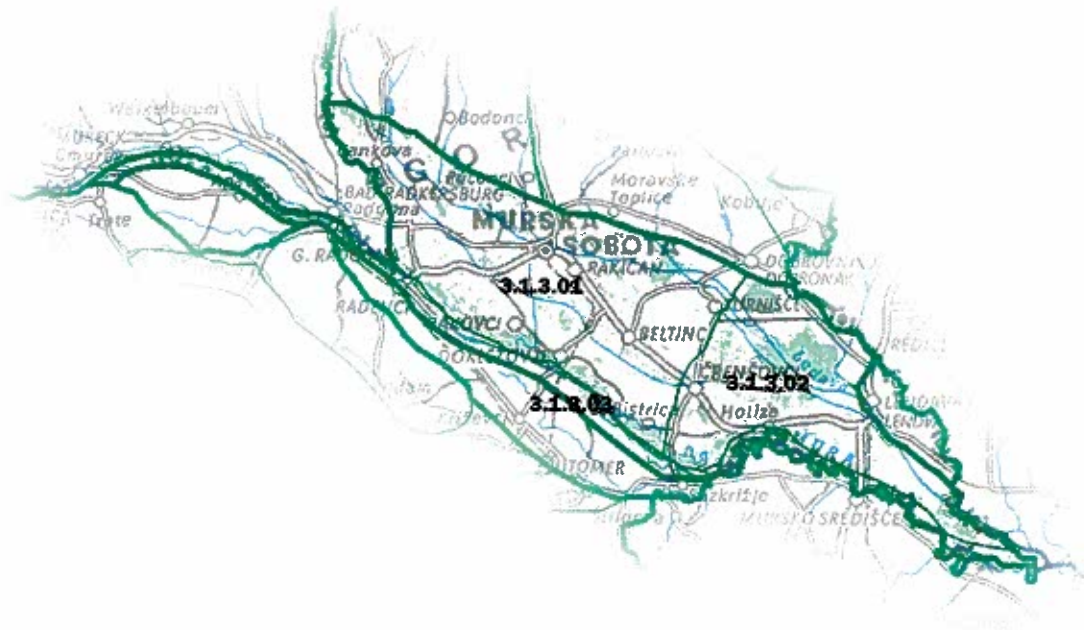
Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje tradicionalnega načina gradnje
- ohranjanje vinogradov po padnicah
- sajenje dreves za preprečevanje plazenja tal
- sanacija glinokopa

3.1.2

3.1.3 Ravninsko območje Prekmurja

KRAJINSKE PODENOTE

3.1.3.01 Ravensko

3.1.3.02 Dolinsko

3.1.3.03 Poplavno območje reke Mure

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota zajema slovenski del ravninskega območja reke Mure na njenem levem bregu in poplavno območje reke Mure. Njen severni rob je vznožje Goričkega.

Ključne značilnosti

- obsežna ravnina, širok poplavni svet Mure, ravninski gozdovi, mokrotni travniški svet
- monokulturno kmetijstvo, izravnani vodotoki
- nizek krajinski rob gričevja ali gozdov, širina in slaba prostorska orientacija
- odprta kmetijska krajina
- strnjena naselja ob cestah in potokih, dvorci s parki v ravnini

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljuje raven relief, ki z Murskim poljem na desnem bregu ustvarja najširšo ravnino v Sloveniji. Meja na reki Muri je v preteklosti vplivala na različen razvoj zgradbe prostora na obeh bregovih reke.

Splošna prostorska razmerja Za območje je značilna velika širina prostora z zelo oddaljenim obzorjem. To je vidno kot nizek rob nekaj 10 m dvignjenega gričevja. Merilo krajine je večje na Ravenskem, medtem ko je zamočvirjeno in pretežno travnato Dolinsko dobro členjeno z linearnimi drevesnimi živimi mejami in številnimi kopastimi vrbami, ki rastejo na parcelnih mejah. Maloštevilni drevesni poudarki so tudi na območju Ravenskega s funkcijo orientacije v prostoru ali označitvijo sakralnih znamenj. Izrazite smeri v prostoru ni mogoče zaznati, čeprav ta poteka v smeri SZ–JV s tokom reke Mure. Toku sledijo ceste in naselja ob njih.

Prostor ob Muri je večinoma gozdat, zato v njem veljajo drugačna prostorska razmerja, ki jih je možno razčleniti na mikroravni. Dinamiko v prostoru ustvarjajo rečni tok Mure, rokavi in mrtvice, ki so nastali s fiziografskim delovanjem ali z izravnavo struge in so čitljivi kot negativni volumni znotraj logov.

Krajinske posebnosti Med posebnosti območja uvrščamo krajino Dolinskega s prevladujočo drevesno vrsto – črno jelšo, razporejeno v prostoru v živih mejah ali v obsežnem Polanskem logu, ki je kljub malo pa-

davinam zamočvirjen. V območju najdemo tudi vlažne travnike s stoječo vodo in značilnim močvirnim rastjem. Druga posebnost območja je prostor ob reki Muri, ki je kljub posegom človeka v naravo ohranil še dobro mero prvinskosti, če izvzamemo utrjeno obrežje, visokovodne nasipe in gozdne plantaže hitro rastočih listavcev.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

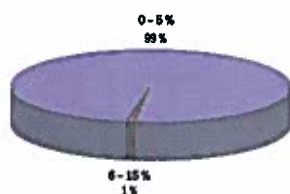
Relief Relief je pretežno raven, na mikroravni so opazne reliefne oblike nastale z delovanjem vode v preteklosti. Reliefne oblike, depresije, vzpetine rečnih nanosov – vršaji, ostanki strug, upadajo z oddaljenostjo od reke. V neposredni bližini reke in njenem poplavnem območju je rečni relief jasneje čitljiv. Druga oblika vzpetin na območju ima kulturne značilnosti, pri čemer gre za gomilne grobove včasih precejšnjih dimenzij (60 m v premeru).

Sicer relief počasi pada v smeri JV, višinske razlike so minimalne. Na Ravenskem je tudi nekaj izgonskih potočkov, ki pritečejo iz Goričkega in so v reliefnem pogledu podobni nasipom. Njim podobni so tudi nekateri regulirani potoki, katerih korito obdajajo zemeljski nasipi.

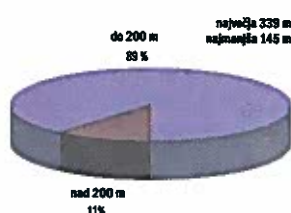
Vode Najpomembnejša površinska voda območja je reka Mura s svojim relativno obsežnim poplavnim območjem med visokovodnimi nasipi, ki branijo okoliške površine pred poplavami. Pri tem je treba omeniti tudi naravno dvignjene bregove reke od okoliškega terena. Druge površinske vode so majhne, razen Ledave, v katero tečejo vse vode iz zahodnega in osrednjega Goričkega. Ravninski potoki Mokoš, Dobel in Črncac so izviri podtalnice in naraščajo ali padajo z njenim nihanjem v odvisnosti od količine padavin. Posebnost toka površinskih voda je opazna v tem, da potoki dolgo časa tečejo vzporedno z reko Muro in se šele pod Lendavo izlijejo vanjo. Izjema pri tem je le potok Kučnica, ki se v Muro izliva v Petanjcih, pravokotno na njen tok, za kar obstajajo domneve o umetnem prekopu do reke Mure v preteklosti.

Struge večine površinskih voda so bile zaradi izrazite kmetijske rabe prostora v daljni in bližnji preteklosti spremenjena, pri čemer je šlo v glavnem tudi za raznavljanje vodnih habitatov.

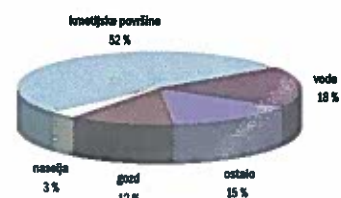
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

Regulacije so povzročile padec podtalnice in s tem posledično večino leta suhe struge manjših potokov. Druge oblike površinskih voda so številne gramoznice v poplavnem območju Mure in na Ravenskem delu območja, ter mrtvice (npr. Hotiško jezero).

Rastje Naravno rastje tega območja je talno pogojeno, pri čemer gre za gozdne združbe vlagoljubnih rastlinskih vrst; hrasta–doba, topola, vrbe in jelše. Hrastovi gozdovi, ki so klimaksna gozdna združba območja, so ohranjeni le še na nekaj majhnih površinah. Na območju Dolinskega so značilni obsežni jelševi gozdovi, ki imajo tudi pomemben gospodarski pomen. Sekundarna rastlinska vrsta, ki jo je v prostor prinesel človek, je robinija. Ta drevesna vrsta se pojavlja v redkih gozdnih sestojih med njivskimi površinami. Gozdna tla porašča travinje, ki je primerno tudi za seno.

Posebnost območja so rastlinske združbe v poplavnem območju reke Mure. Tukaj se pojavljajo logi mehkih in trdih listavcev, jelševi logi, grezi in črete, združba hrasta in gabra, travišča, močvirne združbe in posebej zanimive vodne združbe v mrtvih rokavih Mure in drugih stoječih vodah. Nekaj rastlinskih vrst se na tem območju pojavlja na svoji zahodni meji areala oz. kažejo ponsko-panonski vpliv.

Gozdovi se pojavljajo v sklenjenem pasu ob Muri in v zaplatah na ravnini. Črtnih rastlinskih členov je malo in so pretežno ob vodotokih. Posamično drevje je redko ob sakralnih znamenjih, križiščih poljskih poti in na močvirnem območju Dolinskega.

Primarna raba tal Območje je najintenzivnejša kmetijska krajina v Sloveniji. Veliki kompleksi njivskih površin prevladujejo na območju Ravenskega, medtem ko jih je na Dolinskem in ob sami reki manj. Kljub majhnim padavinam (800 mm) je izbor kulturnih rastlin pester. Kmetje pridelujejo večinoma koruzo, pšenico, krompir in sladkorno peso. Kultur kot so rž, ajda, proso, mak in buče, pridelujejo manj.

Talne značilnosti s prevladujočo glino in ilovico so bile vzrok za osuševanje tal v preteklosti, pri čemer je nastala krajina s številnimi ravnimi jarki in reguliranimi potoki. Ob teh posegih so bile združene drobne parcele, ki so nastale z dedovanjem.

Ravninskih gozdov je površinsko malo, v jelševih logih prevladuje intenzivno gozdarstvo, medtem ko se v drugih gozdovih gospodari prebiralno.

Poselitev Območje je zelo gosto poseljeno z nekaj večjimi kraji in mestom Murska Sobota. Naselja so strnjena, gručasta ali – in obcestna. Značilna obcestna naselja izgubljajo svojo prepoznavnost z novogradnjami in širitvijo zidave v drugo vrsto. Tradicionalna arhitektura – panonska hiša je že skorajda izginila, nadomestila pa jo je večinoma visoka nadstropna enodružinska hiša. Sakralni objekti – cerkve stojijo v vaseh kot dominante v širokem ravninskem prostoru. Druga znamenja – križi, ki jih ponavadi spremljajo drevesa, stojijo v odprtem prostoru na razpotjih ali križiščih. Vtis razpršene poselitve dajejo tudi mrliške veže na številnih pokopališčih med njivskim svetom.

KRAJINSKI VZORCI

3.1.3/1 Drobno členjena njivska krajina na ravnini Tradicionalen vzorec njivskih zemljišč, ki je ponekod ločen s pasovi vegetacije ali manjšimi ostanki gozdov. Prenaseljenost in tradicija kmetovanja sta očitni v drobni delitvi zemljišč, kjer kljub maloštevilnemu izboru kmetijskih kultur lahko odčitamo pestro sestavljenost prostora. Značilnost vzorca je tudi v njegovem horizontu, ki je nizek in oddaljen.

Značilen vzorec. Primer a: Letalski posnetek okolice Vanča vasi

KRAJINSKI VZORCI

3.1.3

Primer b : Okolica Vanče vasi s terena

3.1.3/2 Nečlenjena njivska krajina na ravnini Nekdanja gosposka posest in novodobno združevanje zemljišč sta očitna v krajinskem vzorcu velikega merila. K temu poleg velikosti zemljišča prispevata tudi monokulturni nasad in oddaljen nizek horizont.

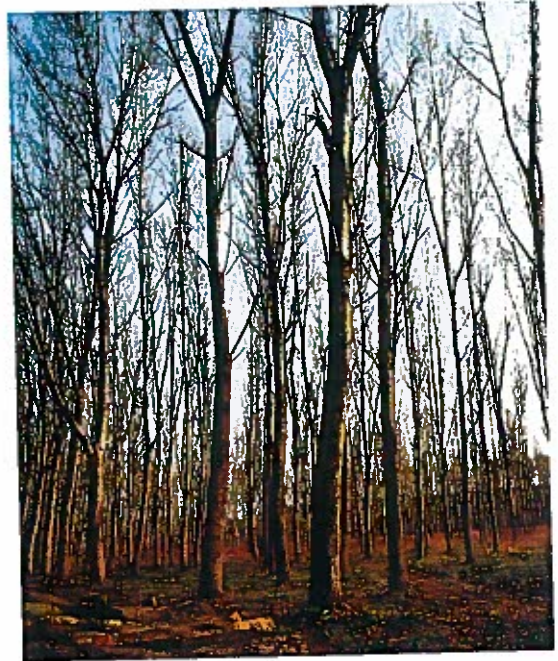
Značilen vzorec. Primer: Turnišče

3.1.3/3 Gozd na ravnini Gozdovi črne jelše ali hrasta so ohranjeni v manjšem obsegu. V krajinski zgradbi prostora se pojavljajo kot velike ploskve s pravilnim, geometrijsko oblikovanim gozdnim robom. Kontrastnost zgradbe je še najopaznejša iz sosednjega, višje ležečega gričevja. Gospodarjenje z gozdovi je intenzivno na vlažnih tleh, kjer uspevajo hitro rastoči listavci, naprimer jelša, ameriški hrast, črni oreh in drugo.

Značilen vzorec. Primer a: Dobrovniški log

KRAJINSKI VZORCI

Primer b: Plantažni nasad gozdnega drevja v Murski šumi

3.1.3/4 Obvodna krajina s poplavnimi logi ob Muri Poplavni svet reke Mure poraščajo pretežno gozdovi, pramenast vodni tok reke pa je ponekod še opazen z nastajanjem prodišč, ki sodijo med najbolj ogrožene biotope v Evropi. Sorazmerno širok poplavni pas v širšem prostoru členi obsežno ravnino Prekmurja na eni in Prlekije na drugi strani.

Redek vzorec. Primer: Mura, prodišča

3.1.3/5 Izravnani vodotoki Vodotoki v ravnini so bili z vodnogospodarskimi posegi temeljito predružačeni. Brez obrežne zarasti vodotoki ne prispevajo h krajinski zgradbi prostora, zmajšana pa je tudi njihova ekosistemska vloga.

Značilen vzorec. Primer: Ledava

KRAJINSKI VZORCI

3.1.3/6 Mokrišča in močvirja na ravnini V krajinskem vzorcu na močvirnih tleh prevladuje kisl travinje, ki s posamezno sajenimi vrbamami ali živicami ob jarkih na robovih parcel ustvarja prijetna prostorska razmerja. Vzorec je bil značilen tudi za druga ravninska območja na oglejenih tleh, ki pa so izginila z melioracijskimi posegi.

3.1.3

Redek vzorec. Primer: Dolinsko

VREDNOTENJE

3.1.3.01 Ravensko

3

Ravninski svet in godna tla sta omogočila nastanek krajinskega vzorca velikega merila. Nekdanja trakasta delitev zemljišča je sicer ponekod še ohranjena, vendar čedalje bolj izginja z agrotehničnimi ukrepi. K razvrednotenju prispevajo obsežne melioracije in številni kopi mineralnih surovin.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: lokalni pomen

3.1.3.02 Dolinsko

2–3

Ravnini prilagojen krajinski vzorec s pravilno geometrijsko razporeditvijo kmetijskih površin in poti je nastal tudi na območju visoke podtalnice. Močvirna krajina s prevladujočim travinjem je členjena s številnimi živimi mejami in posameznimi drevesi ter se na severu končuje z obsežnim gozdom črne jelše. K razvrednotenju prispeva onesnaženo naftno polje pri Lendavi.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: regionalni pomen

3.1.3.03 Poplavna območja reke Mure

1

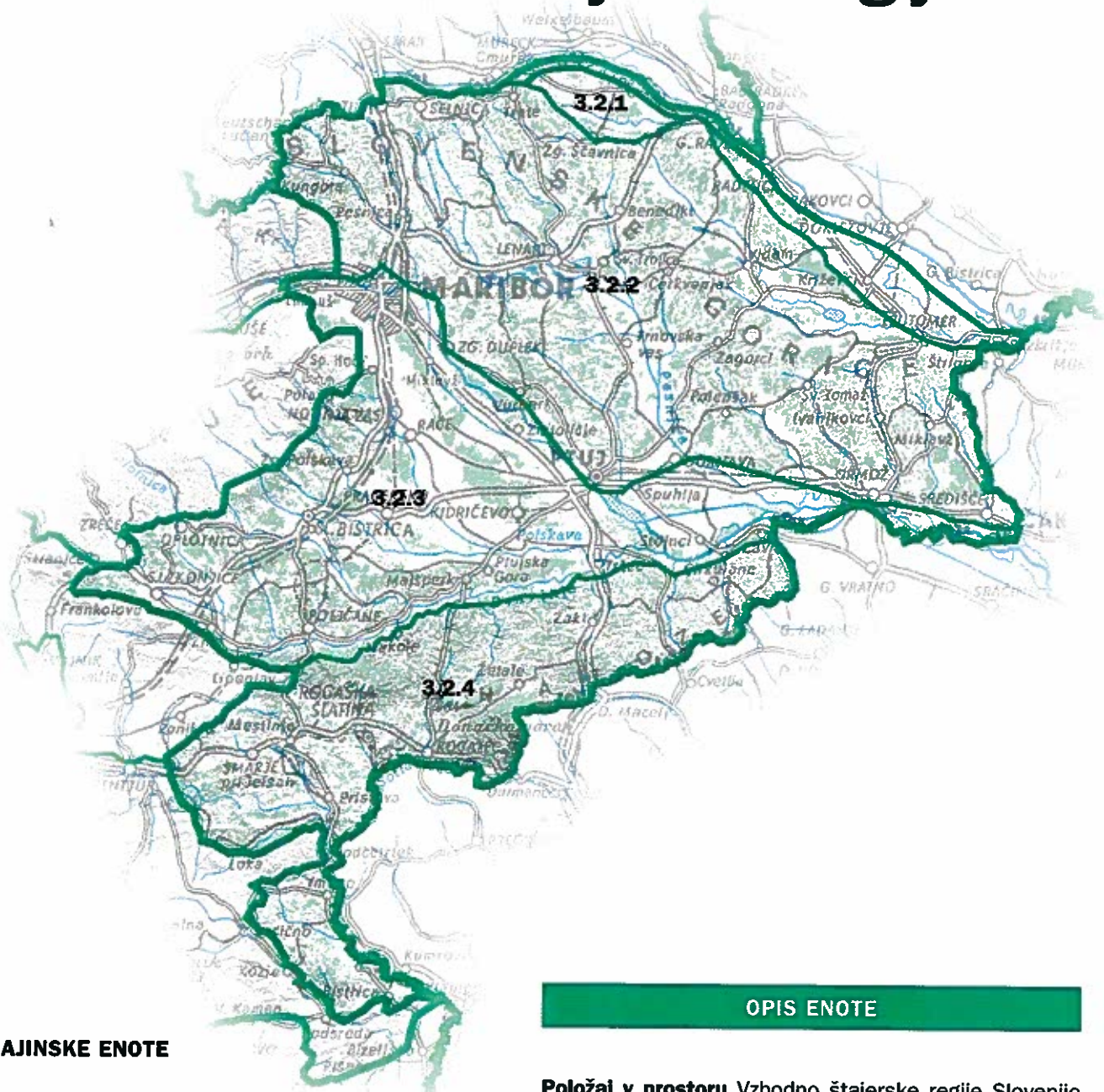
Mura je edina ravninska reka v Sloveniji, ki je še ohranila svoje naravne značilnosti in ritem znotraj poplavnega območja med nasipi in daje širšemu območju Prekmurja razpoznavnost v prostoru. Za visokovodnimi obrambnimi nasipi in ob nekdanjih rokavih Mure je nastala izjemna kulturna krajina s trakastim krajinskim vzorcem, prilagojenim nepravilnim smerem nekdanjih rečnih tokov. Naravna ohranjenost in velik potencial revitalizacije hidrodinamičnih procesov uvrščata Muro na seznam Evropske naravne dediščine.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: državni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- varovanje gozdnih površin in vseh drugih drobnih vegetacijskih pojavov (žive meje, skupine dreves in posamezna drevesa, obrežne zarasti)
- ohranjanje poplavnosti v poplavnem pasu Mure
- ohranjanje obsega poplavnih logov
- revitalizacija reguliranih strug vodotokov na način sonaravnega oblikovanja korita in zaježitev, potrebnih za ohranjanje višine podtalnice
- zasajevanje grmovno–drevesnih živic med njivami
- vzpostavitev furkacijskega delovanje reke
- omejevanje pozidave na robovih naselij ter ohranjanje panonske arhitekturne tipike

3.2 Vzhodne Štajerske regije

KRAJINSKE ENOTE

- 3.2.1 Ravnina ob Muri
- 3.2.2 Slovenske gorice
- 3.2.3 Dravska ravnina z obrobji
- 3.2.4 Haloze – Kozjansko

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Vzhodno štajerske regije Slovenije zavzemajo zahodno območje subpanonske regije. Severna meja enote poteka po meji z Avstrijo do reke Mure, ki je vzhodna meja. Južna meja poteka po meji s Hrvaško vse do sotočja Bistrice in Sotle. Zahodna meja regije poteka po dolini Bistrice na severozahod, zaobide vzhodno Plešivca in se za Babno goro obrne proti severu. Od tukaj se nadaljuje pod Dolgo in Zbelovsko goro proti severovzhodu in se okrog nje zasuče proti severozahodu. Naprej se meja nadaljuje po robu Konjiškega polja in vzhodno Konjiške gore, vključni Zreško-Konjiško gričevje in se nadaljuje pod Pohorskim masivom v severovzhodni smeri po navidezni črti, do koder sežejo vinogradi. Vzhodno od Maribora meja enote prečka reko Dravo in se nadaljuje na sever po vzhodnih in severnih obronkih Kozjaka vse do meje z Avstrijo.

Merila za opredelitev enote Merila za opredelitev enote izhajajo iz reliefnih in podnebnih značilnosti, pri čemer je odločilno uspevanje vinske trte. Merilo za določitev vzhodne meje temelji na zgodovinski preteklosti in iz te izhajajočih razlik v krajinski zgradbi in arhitekturnih vzorcih med Prekmurjem in Štajersko.

Prepoznavnost krajine Krajina je prepoznavna po svojih geomorfoloških oblikah terciarnega gričevja, ločenega z obsežno dravsko in mursko ravnino ter manjšimi dolinami potokov, ki so gričevje razbrazdali. Geomorfološke oblike gričevja Slovenskih goric in Haloz ter obrobne gričevja dravske ravnine se po svoji oblikovanosti močno razlikujejo. Prepoznavnost Slovenskih goric je pretežno v dolgih hrbtih in slemenih, poteka jočimi v smeri SZ–JV ter mozaično krajinsko zgradbo in številnimi dominantno postavljenimi sakralnimi objekti, medtem ko so Haloze bolj kopaste, z manj jasno določljivo smerjo in tudi manj intenzivno pozidavo. Prepoznavnost Dravskega polja se kaže v precej obsežni pozidavi in prisotnosti industrije ter infrastrukturnih naprav, medtem ko je ravnina ob Muri pretežno kmetijska, z značilno meandrirasto Murico, ki ločuje njivske in travniške površine. Kozjansko označuje menjava gozdnih hrbtov in vmesnih gričevij v smeri Z–V.

Spreminjanje krajine Krajina se v ravnini spreminja v smeri večje urbanizacije s širitvijo industrijskih in obrtno–servisnih območij na robovih večjih naselij in z graditvijo velikih infrastrukturnih vodov in objektov. K spremembi krajinskih značilnosti v ravninah in širokih dolinah so v preteklosti najbolj prispevali posegi v kmetijska zemljišča z melioracijami, zaradi česar je bil močno raznaravljen tudi vodni svet. V zadnjem času se na nekaterih območjih intenziviranje kmetijstva nadaljuje z namakalnimi napravami. Večja urbanizacija krajine Slovenskih goric in Murskega polja se pričakuje z gradnjo avtoceste, železniške proge, visokonapetostnega daljnovoda in spremljajočih objektov.

Na gričevju, predvsem v bližini velikih krajev Maribora, G. Radgone, Slovenske Bistrice, Slovenskih Konjic, Lju-

tomera, Ptuja in Ormoža, je močna težnja po gradnji počitniških hišic v vinogradniških in tudi v drugih območjih. Urbanizacija gričevja se veča tudi s postavljanjem novih prašičjih hlevov na kmetijah (program razselitve farme v G.Radgoni). Nova arhitektura in drugačna razporeditev objektov ponekod že dodobra rušita skladnost krajinske slike. Na gričevju je prisotno tudi zaraščanje kmetijskih površin, zlasti na odročnih območjih z veliko depopulacijo.

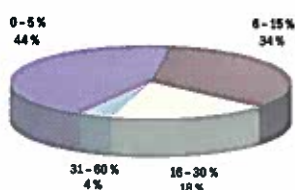
KRAJINSKI VZORCI

- ravninska krajina z njivami (Apaško polje, Radensko polje, Mursko polje, Dravsko polje, Ptujsko polje)
- ravninski gozdovi (Apaško, Radensko in Mursko polje, Kidričevo)
- ravninski obvodni svet s poplavnimi logi in elektrarniškimi kanali (obdravje)
- gričevje z vinogradi, tradicionalnim kmetijstvom in gozdom (Slovenske gorice, Podpohorske gorice, Zreško–Konjiške gorice, Dravinjske gorice, Virštanjke gorice, Šmarsko–Rogaško gričevje, Šmarsko–Rogaško podolje, Haloze)
- široke doline v gričevju (dolina Ščavnice, dolina Pesnice, Konjiško polje, Dravinjska dolina, Dolina Sotle)
- ozke doline v gričevju (Slovenske gorice, Zreško–Konjiške gorice, Virštanjke gorice, Šmarsko–Rogaško gričevje, Šmarsko–Rogaško podolje, Haloze)
- hribovje s tradicionalnim kmetijstvom in gozdom (Boč, Donačka gora)

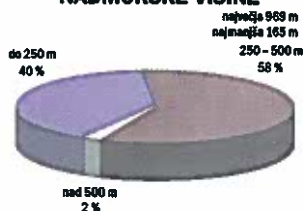
SMERNICE ZA VAROVANJE

- varovati naravno stanje vodotokov in reke Drave
- ohranjati obseg in kakovost ravninskih gozdov
- ohranjati mokrišča in travinje v dolinah
- ohranjati gozdove na strmih legah zaradi erozije
- ohranjati linearne vegetacijske člene v dolinah in posamezna drevesa na vrhovih in slemenih
- ohranjati vinograde na gričevnatih območjih regije
- ohranjati tipične poselitvene vzorce

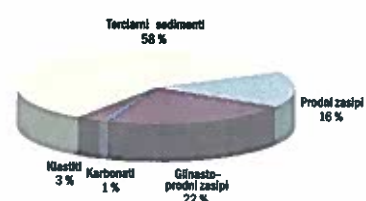
STRMINE

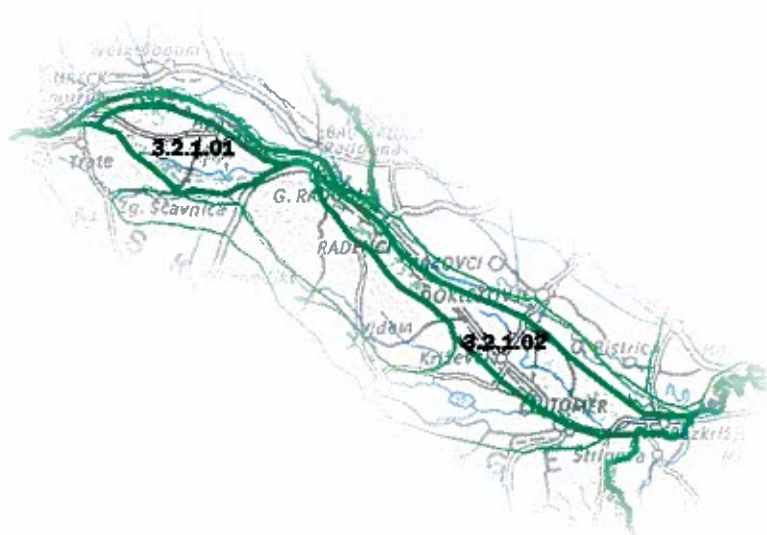
NADMORSKE VIŠINE

GEOLOGIJA

3.2.1 Ravnina ob Muri

KRAJINSKE PODENOTE

3.2.1.01 Apaško polje

3.2.1.02 Mursko polje

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota zajema ravnino na desnem bregu Mure, ki jo na južnem robu omejujejo Slovenske gorice in na severnem robu reka Mura. Pri tem sta vključena naplavna ravnica in višja pleistocenska, prodna terasa.

Ključne značilnosti

- ravnina, meandrirasti potoki
- odprta kmetijska krajina, gozdovi v pasovih ob vodotokih ali krpah, regulirani potoki
- razglednost, odprtost, nizek rob na obzorju
- intenzivno kmetijstvo na velikih njivskih površinah, ostanki ravninskih gozdov
- strnjena obcestna naselja na robu pleistocenske terase in ob cestah

Merila za opredelitev enote Enota opredeljujejo raven relief na naplavni ravnici in pleistocenski rečni terasi in naplavinska tla s prodnato geološko podlago.

Splošna prostorska razmerja Za Mursko polje je značilen široko odprt prostor, katerega smer določa potek diluvialne terase in nad njo vznožje Slovenskih goric. Smer prostora je SZ–JV, sledijo mu ceste in naselja. Smeri na Apaškem polju so drugačne, saj ima to polkrožno obliko z močno izraženim, amfiteatersko oblikovanim robom Slovenskih goric. Na ta način ima krajina manjše merilo, pri čemer je prostor odprt na sever, kjer pa ga omejuje rastje ob reki Muri. Apaško polje deli tudi večji ravninski gozd na njegovi sredini.

Krajinske posebnosti Posebnost je amfiteatersko oblikovan reliefni rob Apaškega polja, kjer se osrednje Slovenske gorice spajajo z Radgonskimi goricami. Tega naj bi ustvarila Mura, ki je tekla ob tem robu in se je kasneje s sprožitvijo plazu pri Cmureku prestavila v loku na sever, kjer je sedanji tok. Pri prestavitvi struge je ostal ta ozek rob, ki zdaj ločuje povodje Ščavnice od povodja Mure.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Relief je sorazmerno raven, omeniti je treba dobro čitljivo reliefno razliko med holocensko in pleistocensko teraso. Za območje so značilni tudi mikroreliefni pojavi nastali ob poplavih v obliki depresij in nanosov – vršajev.

Vode Ob reki Muri, ki je pomembna površinska voda širše regije, na območju ni pomembnejših vodotokov. Mlinski potok na Apaškem polju, ki se je z vodo napolnil iz reke Mure, je ob poglobitvi struge reke Mure presahnil. Plitvički potok na Apaškem polju ter Kozarica in Sirotkva na Murskem polju so izviri podtalnice in imajo z upadanjem te tudi slabšo vodnatost. Za omenjene potoke je značilna meandrasta struga, ki pa je bila z regulacijskimi posegi deloma tudi izravnana. Stojee površinske vode se pojavljajo v gramoznicah in v mrtvicah reke Mure.

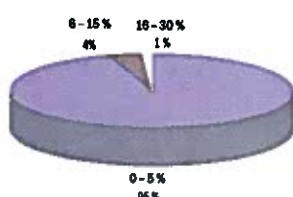
Rastje Površine z naravnim rastjem so močno omejene. Gozdne združbe so podobne tistim na levem bregu Mure. Prevladuje hrastovo–gabrova združba, ki se večinoma pojavlja na glineni terasi. Poleg majhnih gozdnih površin se gozdno rastlinstvo pojavlja tudi ob omenjenih površinskih vodah, in sicer na odsekih, ki niso bili regulirani. Posamezna drevesa v odprti krajini so redka, vendar so dobre orientacijske točke.

Primarna raba tal Območje je izrazita kmetijska krajina s prevladujočimi njivskimi površinami in manjšim deležem travinja. Travinje je običajno na bolj vlažnih ali poplavnih tleh. Visoka podtalnica in glinena tla so bila vzrok obsežnim melioracijskim in regulacijskim delom na pretežnem delu območja. Pri tem so bile parcele združene v večje enotne površine. Parcelacija kmetijskih zemljišč je v kosih, manjša so območja s trakastimi parcelami. Od kmetijskih kultur se pridelujejo vse, značilne za to podnebje. Prevladujejo koroza, pšenica in sladkorna pesa; druge kulture so na manjših površinah. Gozdarstvo ni pomembna gospodarska panoga, pač pa oskrbuje lokalno prebivalstvo. Vloga gozdov je pomembnejša z vidika ohranjanja naravnega ravnovesja.

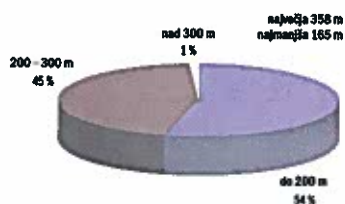
Poselitev Poselitev je obcestna in obcestno–gručasta. Na Apaškem polju ima nekaj vasi osrednji trški prostor. Vasi ob Murskem polju so razpotegnjene na robu diluvialne terase z dominantno cerkvijo v Križevcih pri Ljutomeru. Vasi na naplavni terasi so gručaste. V vaseh je še veliko dobro ohranjene kmečke arhitekture iz prejšnjega stoletja. Hiše so zidane po avstrijskem vzoru. Za območje so značilna sakralna znamenja v vaseh in na odprtem polju, kjer so poudarjena z drevesi. Na Apaškem polju stojijo kužna znamenja.

3.2.1

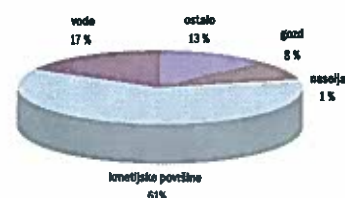
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

KRAJINSKI VZORCI

3.2.1/1 Travniški svet z zaplatami njiv na poplavni ravnici Zmanjšana nevarnost poplav Mure in padec nivoja podtalnice omogočata tudi njivsko obdelavo. Njive se prepletajo s prevladujočimi travniškimi površinami, ki so v depresijah lahko tudi zamočvirjene. Gozdovi mehkih listavcev so omejeni na sklenjen pas ob Muri, ponekod pa v pasovih in majhnih ostankih členijo krajinsko zgradbo tudi v zaledju reke. Prehod na starejšo, dvignjeno pleistocensko teraso je hiter in zelo izrazit, zlasti pa izstopa pozidava na robu ježe.

Značilen vzorec. Primer: Šratovci

3.2.1/2 Nečlenjena njivska krajina na ravnini Z visokovodnimi nasipi za varovana ravnina daje najboljše možnosti za kmetovanje na velikih sklenjenih površinah. Gozdno rastlinstvo med njimi je redko, pojavlja pa se le v reliefnih depresijah ali na obrežju nereguliranih vodotokov.

Značilen vzorec. Primer: Mursko polje

3.2.1/3 Gozd na ravnini Ostanki gozdov so maloštevilni in tudi površinsko majhni. Medtem ko so gozdne združbe na Apaškem polju dokaj spremenjene z zasajenimi listavci, je na Murskem polju v bližini Ljutomera še moč najti hrastov ravninski gozd. Za gozdove so značilni oster in pravilno oblikovan gozdni rob, redko drevje in občasno pojavljajoča se vodna površina ob dvigu podtalnice ali poplavih.

Redek vzorec. Primer: Gozd na Radenskem polju

KRAJINSKI VZORCI

3.2.1/4 Izravnani vodotoki Večina ravninskih vodotokov meandraste narave je bila zaradi intenziviranja kmetijskih površin raznaravljena in predru-gačena. V krajinski sliki so na veliko daljavo neopazni, močno pa preseneti srečanje z njimi ob prečkanju. Dolge ravne črte utrjenega obrežja spremlja tudi ravna črta vodne gladine.

Značilen vzorec. Primer: Ščavnica pri Ljutomeru

3.2.1

VREDNOTENJE

3.2.1.01 Apaško polje

3

Ravninski svet Obmurja s kulturno krajino melioriranih zemljišč, ki so izrazito povečala krajinsko merilo, osušena tla pa omogočajo intenzivno poljedelstvo z majhnim izborom kmetijskih kultur. Vrednost enoti nižajo tudi kopi gramoza v vodnem svetu Mure.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.1.02 Mursko polje

2–3

Tradicionalno gospodarstvo velikih kmetij je še v glavnem ohranjeno, krajinski vzorec je prilagojen mehkim rečnim reliefnim oblikam in nekdanjim strugam pritokov Mure, ki s svojo zarastjo v prijetnem razmerju členijo krajino. Vrednostno oceno enoti nižajo raznaravljene struge reguliranih potokov na melioracijskih območjih.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje redkih dreves med polji
- ohranjanje preostalih mokrotnih površin
- revitalizacija reguliranih odsekov potokov s ponovno zasaditvijo in zaježitvami vode v strugi
- sajenje posameznih dreves v odprti krajini, na razpotjih, ob znamenjih in podobno.
- bogatenje kolobarja kmetijskih kultur
- ureditev gramoznic in odstranitev odpadkov iz gramoznic

3.2.2 Slovenske gorice

KRAJINSKE PODENOTE

- 3.2.2.01 Radgonsko–Kapelske gorice
- 3.2.2.02 Dolina Ščavnice
- 3.2.2.03 Osrednji del Slovenskih goric
- 3.2.2.04 Ljutomersko–Ormoške gorice
- 3.2.2.05 Dolina Pesnice
- 3.2.2.06 Gorice med Mariborom in Ptujem

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Slovenske gorice obsegajo gričevnat svet med Mursko in Dravsko ravnino. Na zahodu jih omejujeta Kozjak in državna meja z Avstrijo, medtem ko na vzhodni strani prehajajo čez mejo s Hrvaško v Međimurske gorice, ki se počasi spuščajo v ravnico.

Ključne značilnosti

- razgiban relief, meandrasti potoki
- mozaična krajina, regulirani vodotoki, melioracijski jarki, vinogradi
- spreminjavnost, zaprtost, razglednost
- prvobitnost, tradicionalna kulturna krajina z izjemnimi vinogradniškimi krajinskimi vzorci, znana vina
- cerkve na vrhovih, razložena naselja

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljuje svet terciarnega gričevja, ki sestoji iz enotne geološke podlage terciarnih usedlin peskov, gline, ilovice in laporja. Dokaj enoten je tudi relief z dobro razvidnim terciarnim ravnikom ter z zaobljenimi oblikami slemen in vrhov.

Splošna prostorska razmerja Prostorska razmerja Slovenskih goric so dokaj različna. Po eni strani je značilna velika dinamika razgibanega gričevja, ki je členjeno s številnimi grapami, in po drugi strani nečlenjenost prostora v obeh velikih in tudi manjših dolinah. Glavna smer prostora je SZ–JV in je opazna tako v poteku gričevja kot v poteku dolin in cest ter v slemenski pozidavi. Izjemno smer v prostoru ima potek glavne ceste, ki povezuje Maribor z G. Radgono in seka naravne prostorske smeri bolj ali manj pravokotno.

Dojemanje prostora je najizrazitejše iz slemenskih cest in slemenskih naselij, kjer je moč opaziti "ravnost" terciarnega ravnika in veliko krajinsko merilo. Veliko krajinsko merilo je tudi v obeh dolinah, Pesniški in Ščavniški, kjer so odnosi horizontalne ravnine in vertikalnega obrobja goric v razmerju 3 : 1 in več. K občutku večjega merila prispevata tudi monokulturnost kmetijske rabe in odstotnost visokega rastlinstva, ki bi členilo prostor.

K prostorskemu razmerju na gričevju prav tako bistveno prispeva kmetijska raba, ki je heterogena. Pri tem izstopajo vinogradniška območja, kjer osojna pobočja pokrivajo gozdovi, medtem ko so na prisojnih vinogradi in druge kmetijske površine.

Med krajinske elemente, ki dajejo prostoru prepoznavnost, sodijo po vrhovih posajeni stebrasti topoli, veliko cerkva in znamenj ter številni vodni zadrževalniki v širokih in tudi v ožjih dolinah.

Krajinske posebnosti Krajinska posebnost Slovenskih goric se kaže predvsem v izrazitih vinogradniških območjih, kjer je nastala svojevrstna kulturna krajina. Krajinske značilnosti so terasni ali pobočni vinogradi, ki so predvsem prilagojeni relifnim značilnostim in členjeni z manjšimi gozdčiči na osojnih legah in v strmejših grapah ob potokih. Dolinsko dno je običajno v ekstenzivni rabi – travništvo in pašništvo ter v manjši meri poljedelstvo, pri čemer so obrežja meandrastih potokov obrasla z vlagoljubnim rastlinstvom. Opisane značilnosti veljajo za območje Jeruzalemsko–Ormoških, Radgonskih in Mariborskih goric.

Drugo vrsto posebnosti najdemo v Pesniški in Ščavniški dolini, kjer so ob reguliranih delih rek nastala številna akumulacijska jezera, ki so bolj ali manj prilagojena drugim krajinskim značilnostim. Nekatera med njimi

so se že preobrazila v pomembne vodne biotope in so kot taka tudi zavarovana (Perniško jezero in drugo).

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Za Slovenske gorice je značilen umirjen relief z zaobljenimi slemeni, dolgimi hrbti ter neizrazitimi vrhovi. Vodovje, ki je razrezalo terciarni ravniki, je ustvarilo manjše in večje grape, med njimi tudi dve večji dolini, po katerih tečeta Pesnica in Ščavnica. Tako so Slovenske gorice razčlenjene v tri dolge hrbte, ki smo jih na nižjem nivoju razčlenili v manjše podenote; Radgonsko–Kapelske gorice, osrednji del Slovenskih goric, ki se nadaljuje v Ljutomersko–Ormoške gorice in gorice med Mariborom in Ptujem. Gorice so v celoti nizke z največjimi višinami od 350 do 460 m v zahodnem in od 250 do 330 m v vzhodnem delu.

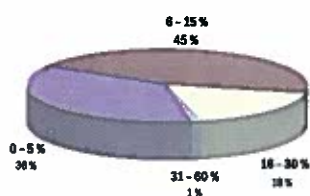
Vode Vodna mreže je zelo razvejena, glavni površinski vodi sta Pesnica in Ščavnica, ki v svojih povodjih pobirata pritoke iz gričevja in se nato ob prehodu v ravninsko območje izlivata v Dravo oziroma Muro. Značilno je nesimetrično oblikovano povodje s številnimi pritoki, kjer so levi pritoki veliko daljši od desnih. Glinena naplavljena tla v dolinskem dnu so bila glavni razlog za osuševalne posege, pri čemer sta bili izravnani obe rečni strugi. S temi posegi je izginil značilen meandrasti tok rek in tudi spremljajoče rastlinstvo na bregovih. Iz razlogov varovanja pred poplavami so bili zgrajeni vodni zadrževalniki, predvsem na Pesnici in njenih pritokih, ki so s svojimi vodnimi površinami dokaj spremenili videz prej močvirne doline.

Za območje so značilne tudi manjše vodne površine, nastale z zajetji izvirov in se uporabljajo za napajanje živine ali za gašenje požarov.

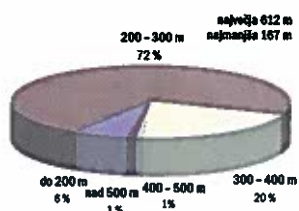
Posebno vodno bogastvo te enote so naravni slatinski izviri v dolini Ščavnice, ki je dobila po njih ime. Naravni izviri slatine so bili kot pojav najdeni tudi v Radencih, vendar so danes vsi izviri vrtani, torej umetnega nastanka. V zadnjem času se jim pridružujejo tudi termalni vrelci.

Rastje Naravno rastje – gozdovi so različno razporejeni. Manjši gozdovi so na osojnih legah na pretežno vinogradniških območjih, medtem ko so večji strnjeni gozdovi v osrednjem pasu Slovenskih goric. Gozdna združba je hrastovo gabrovje, pogosti drevesni vrsti sta

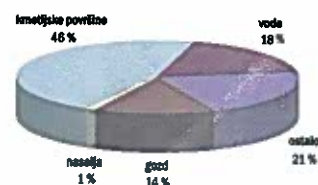
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

tudi bukev in kostanj. Na razvrednotenih gozdnih zemljiščih se pojavlja tudi robinija. Sajeni smrekovi gozdovi z borom se pojavljajo na Vumpaških bregovih. Jelševje in vrbovje se pojavlja v ožjih in širših grapah ter dolinah ob potokih. Značilnega močvirskega travniškega rastja je malo, saj je izginilo med osuševalnimi deli. Ob tem so v Pesniški dolini izginili tudi travniki z zavarovano rastlinsko vrsto močvirsko logarico.

Primarna raba tal Kmetijska raba tal je v Slovenskih goricah dokaj heterogena. V bližini večjih krajev Gornje Radgone, Radencev, Ljutomera, Ormoža, Maribora in Ptuja po površini prevladujejo vinogradi, ki zavzemajo najboljše osončene lege. Vinogradi so terasni in pobočni.

V osrednjem pasu Slovenskih gorici prevladujeta njivska in travniška raba tal z značilnim pašništvom. V tem predelu je večji tudi delež gozdov. Sadjarstvo se pojavlja v dveh oblikah: v obliki starih kmečkih sadovnjakov ob kmetijah in v obliki novih velikih plantažnih sadovnjakov. Sadovnjaki so grajeni v terasah ali po padnicah. Kot vnesena rastlinska vrsta, ki je postala tudi simbolna, je jagned, ki se pojavlja na vrhovih.

Od opisanega v celoti odstopata Pesniška in Ščavniška dolina, kjer je prevladujoča intenzivna kmetijska raba tal z velikimi njivskimi površinami in manjšim deležem travinja.

Poselitev Način poselitve daje Slovenskim goricam posebno značilnost. Večina glavnih naselij se namreč pojavlja v obliki manjših trških naselij na kopastih

vrhovih, slemenih ali terasah z značilno postavitvijo cerkva v osrednji trški prostor, ki vidno izstopajo v širšem krajinskem prostoru. Tak način poselitve ni presenetljiv, saj je bila za ta prostor v preteklosti značilna kolonizacija cerkve. Taka naselja so naprimer Lenart, Sv. Ana, Sv. Trojica, Cerkenjak, Destrnik, Sv. Urban, Jeruzalem, Miklavž, Polenšak in številna druga. Poleg strnjene slemenske gradnje se pojavlja tudi razpršena gradnja v obliki zaselkov in posameznih kmetij. Značilna kmečka arhitektura s slamo kritih streh je ponekod še ohranjena. Za vinogradniška območja so značilne stare velike zidanice – nekdanje viničarije in tudi posamezne graščine na izpostavljenih legah, naprimer Hrastovec, Vurberk in drugo.

Sakralni spomeniki se v tem prostoru pojavljajo zelo številno in so različni od stebrastih do slopastih znamenj, križev in manjših kapelic.

Naselij v ravninskih območjih dolin je manj oziroma so nastala na dvignjenih rečnih terasah. Naselja so gručasto – obcestna. Zgodovinski razvoj naselij v Slovenskih goricah pove, da so se prva naselja razvila v dolinah, poselitev pa se je na slemena in vrhove pomaknila šele z razvojem vinogradništva.

V zadnjem času se pojavlja nov tip gradnje – počitniških hišic, ki običajno izbirajo izpostavljene lege, ali pa so grajene v podaljšku obstoječih naselij. Na območju je moč najti tudi ločena območja s počitniškimi hišicami.

KRAJINSKI VZORCI

3.2.2/1 Gozd na gričevju Reliefno razgiban svet ponuja različne možnosti rabe. Strmejše in severne lege porašča zvečine gozd v večjih ali manjših zaplatah, ki sežejo tudi preko slemen. Gozd je ponekod prekinjen z manjšimi površinami travnikov ali njiv. Večja gozdnatost je značilna za osrednje Slovenske gorice. Značilna je pozidava na slemenu v obliki trga ali obcestne vasi z izstopajočimi cerkvami. Velik in dober razgled s slemen daje občutek ravnine, nekdanjega terciarnega ravnika.

Značilen vzorec. Primer: Sv. Ana v Slov. goricah

KRAJINSKI VZORCI

3.2.2/2 Zamočvirjena ozka dolina Položnejša pobočja in ozke doline so namenjene ekstenzivnemu kmetovanju. Zaradi občasne poplavnosti in zamočvirjenosti tal prevladuje travinje. Tok potokov je značilno meandrast in v krajini poudarjen z obrežnim rastlinstvom.

3.2.2

Značilen vzorec. Primer: Dolina Drvanje

3.2.2/3 Drobno členjena kmetijska krajina na gričevju Zamočvirjeno dolinsko dno z obraslim, meandrastim potokom se dviga v blago nagnjeno pobočje, ki je običajno v spodnjem delu v njivski ali travniški rabi, na višjih predelih pa v vinogradih ali sadovnjakih. Vrh slemen je poseljen, po njem pa teče tudi cesta. K večji stopnji krajinske členitve prispeva stebrasta jagred, ki je značilna, pogosto sajena drevesna vrsta v Slovenskih goricah.

Značilen vzorec. Primer: Lača ves

3.2.2/4 Sadovnjaki na gričevju Na pri-sojnih in dovolj dvignjenih legah so ugodne razmere za sadjarstvo. Vzorec tradicionalnih sadovnjakov z redko rastočimi visokodebelnimi drevesi vedno bolj zamenjujejo intenzivni nasadi v vrste sajenega nizkega sadnega drevja. Ob tem spreminjanju sadjereje so v krajini čitljivi vzorci z izmenjujočo rabo nekdanjih in intenzivnih sadovnjakov, z vmesnimi travniki in gozdom na osojah, v grapah ali na slemenu.

Značilen vzorec. Primer: Okolica Benedikta

KRAJINSKI VZORCI

3.2.2/5 Vinogradi na gričevju V bližini večjih krajev na ugodnih tleh in legah, dobro uspeva vinska trta. Ta je sajena po padnicah ali na terasah. Na nekaterih območjih so vinogradi na velikih sklenjenih površinah, drugod se pojavlja tudi vzorec drobne posesti. Vinogradi se izmenjujejo z gozdom v grapah in na osojah ter s prevladujoče postavljenimi zidanicami (nekdanje viničarije) ali naselji na slemenih.

Značilen vzorec. Primer a: Kresnica

Primer b: Jeruzalemske gorice – Slamnjak

3.2.2/6 Manj členjena krajina v široki dolini Široke doline v gričevju so z ravnim dnom primerne za intenzivno kmetovanje. Naravna poplavnost dolin je bila zmanjšana z regulacijo vodotokov, psevdooglejena tla pa dodatno osušena z jarki in drenažnimi cevmi. Zložba parcel po sklenjenih agrotehničnih ukrepih je ustvarila vzorec večjega krajinskega merila, z veliko homogenostjo prostora in pravilnim, geometričnim potekom vodnih poti.

Značilen vzorec. Primer: Dolina Pesnice pri Gočovi.

KRAJINSKI VZORCI

3.2.2/7 Krajina z vodnimi ploskvami v široki dolini Zasnova urejanja vodnega režima vsebuje tudi zadrževanje vode za nasipi, ki je bodisi stalno ali le občasno. Tako urejeni vodni zadrževalniki so v krajini nove vodne površine, ki so se ponekod bolj, drugje manj dobro vključile v krajinski okvir. V njihovi neposredni okolici so površine namenjene njivski pridelavi na velikih zemljiških sklopih. Nad njimi se dviga rob gričevja s pestrejšo krajinsko zgradbo.

Redek vzorec: Primer: Perniško jezero v dolini Pesnice

3.2.2

VREDNOTENJE

3.2.2.01 Radgonsko–Kapelske gorice 2

Številni vinogradi v terasah, imenovanih tudi police, se sicer umikajo novejšim pobočnim. Kljub temu pa ustvarjajo z gozdovi na osojah in travniškim svetom v dolinah meandrastih potokov in s slemensko postavljenimi zidanicami skladno krajinsko celoto.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: regionalni pomen

3.2.2.02 Dolina Ščavnice 3–4

Ravnina dolinskega dna je zanimiva za intenzivno kmetijstvo, ki je z agroteh. ukrepi in regulacijo reke Ščavnice močno zmanjšalo ekološko in krajinsko pestrost.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: lokalni pomen

3.2.2.03 Osrednji del Slovenskih goric 2

Razpršena slemenska gradnja z izstopajočimi sakralnimi objekti in jagnedi po vrhovih dopolnjujejo mozaični krajinski vzorec, ki ga ustvarja ekstenzivno kmetijstvo v sozvočju z naravnimi prvinami.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: lokalni pomen

3.2.2.04 Ljutomersko–Ormoške gorice 1–2

Vinogradniška krajina s terasnimi in pobočnimi vinogradi, ki se končujejo na slemenih v razloženih naseljih ali slemenskih cestah. Vrhove poudarjajo posamezna drevesa, jagnedi in cerkve. V krajini se odslukuje sožitje kulturne krajine z nar. prvinami izjemne vrednosti.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: regionalni pomen

3.2.2.05 Dolina Pesnice 3–4

Velike drenirane kmetijske površine na obeh bregovih izravnane in z nasipi obdane Pesnice, z redkimi vegetacijskimi členitvami. Ob večjih pritokih so vodni zadrževalniki, ki s počasnim onaravljanjem vnašajo v prostor sicer novo, vendar vseeno večjo ekološko pestrost.

Simbolne vrednosti nar. in kult. prvin: lokalni pomen

3.2.2.06 Gorice med Mariborom in Ptujem 2–3

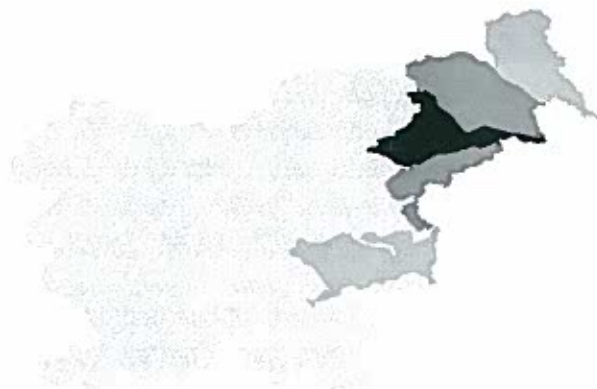
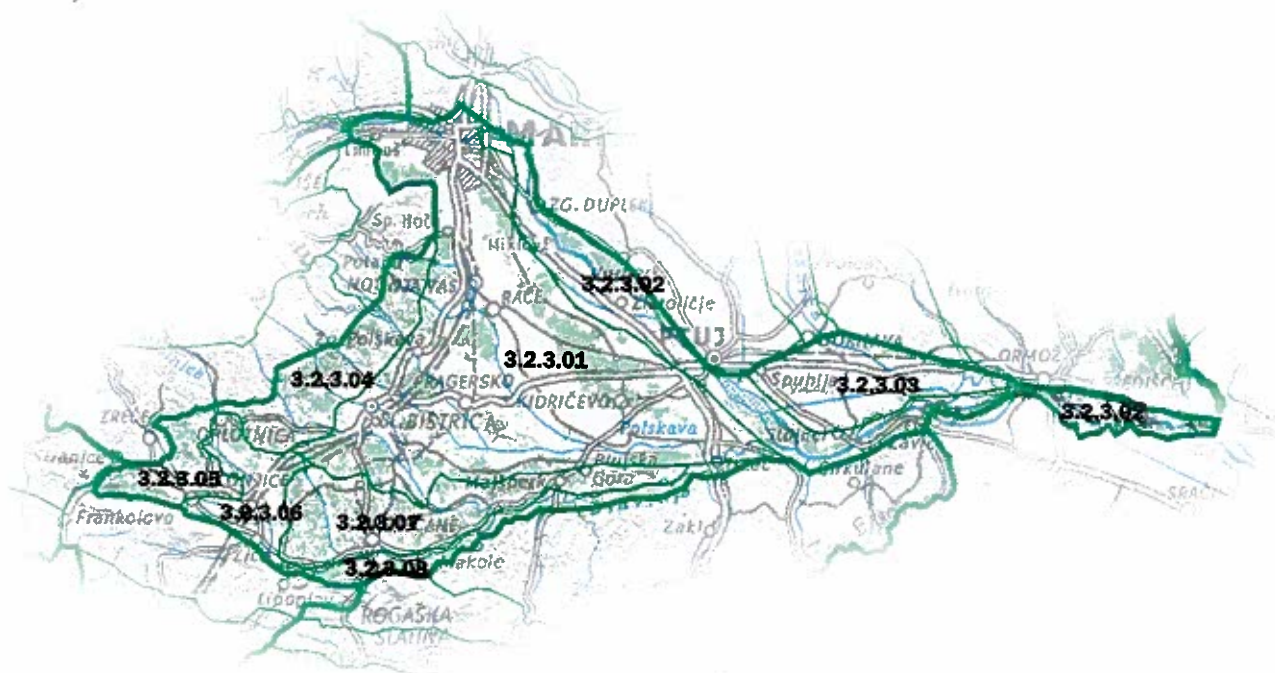
Svet goric, z bolj ali manj intenzivnim vinogradništvom zlasti v bližini Maribora, kjer se vinogradi spuste v samo mesto. Sicer je za to enoto značilna polikulturalna raba in mozaična krajinska slika. Vrednost enoti nižajo predvsem območja počitniških hišic, ki niso v skladu s tradicionalnim vzorcem poselitve.

Simbolne vrednosti narav. in kult. prvin: lokalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje topografskih značilnosti naravnega in kulturnega nastanka naprimer teras (Kapelske gorice, Jeruzalemske gorice)
- ohranjanje gozdnih površin med vinogradi v grapah in na strmih legah
- ohranjanje osamelih dreves, predvsem jagnedov
- ohranjanje močvirnih dolin nereguliranih potokov
- ureditve novih sadovnjakov in vinogradov naj se prilagajajo prevladujočemu krajinskemu vzorcu
- poselitveni vzorec naj se prilagaja obstoječim poselitvenim vzorcem (naprimer slemenska gradnja proti gradnji po pobočju)
- območja počitniških hišic je treba sanirati z vidika vidne zaščite s primernimi zasaditvami, naprimer sadnih dreves
- dolina Pesnice in Ščavnice je treba ponovno oživiti s sajenjem živic in sonaravno ureditvijo strug
- sajenje posameznih dreves v odprti krajini kot krajinskih poudarkov in označevalcev naprimer razpotij; to velja za oba sistema; dolinsko dno (hrast – dob) in gričevje (jagned),
- ekološko–krajinska sanacija bi bila dobrodošla tudi ob vodnih zadrževalnikih, katerih brežine se porasle zgolj s travo (dolina Pesnice in Ščavnice)

3.2.3 Dravska ravnina z obrobji

KRAJINSKE PODENOTE

- 3.2.3.01 Dravsko polje
- 3.2.3.02 Poplavno območje ob Dravi
- 3.2.3.03 Ptujsko polje
- 3.2.3.04 Podpohorske gorice
- 3.2.3.05 Zreško-Konjiške gorice
- 3.2.3.06 Konjiško polje
- 3.2.3.07 Dravinjske gorice
- 3.2.3.08 Dolina Dravinje

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota zajema območje dravske ravnine pod mestom Maribor ter med vznožjem Slovenskih goric na vzhodu, Pohorjem in Kozjakom na severo-zahodu, gričevje Podpohorskih in Zreško-Konjiških goric s Konjiškim poljem na zahodu in Dravinjskimi goricami z dolino Dravinje na jugu. Jugozahodna meja poteka po državni meji s Hrvaško.

Ključne značilnosti

- razgiban relief, ravnina, poplavni svet Drave, ravninski gozdovi
- regulirani vodotoki, infrastrukturni objekti, elektrarne, industrija, velika naselja,
- odprtost ravnine, spreminjavnost gričevja, razglednost, zaprtost
- majhna prvobitnost prostora
- razvitost, romarski kraji, cerkve na vrhovih

Merila za opredelitev enote Enoto opredelujeta nadmorska višina in raven relief dravske naplavne ravnice in pleistocenske prodne terase z enotno matično podlago silikatnega proda in njeno nizko gričevnato obrobje iz terciarnih usedlin, nad katerim se dvigajo visoka kameninsko trdna pobočja Kozjaka in Pohorja.

Splošna prostorska razmerja Krajinsko merilo Dravskega polja je veliko manjše od ravnine ob Muri. Polje ima trikotno obliko, ki jo opredeljujejo tri smeri prostora. Najpomembnejšo in tudi najdaljšo smer določa reka Drava od Maribora do Ptuja in poteka v smeri SZ–JV. V tej smeri tečejo tudi nizke Slovenske gorice na zahodu, večina cest in naselij na Dravskem polju. To smer imajo tudi še ohranjeni hrastovi gozdovi med Dravskim dvorom in Kidričevim.

Pod Ptujem Drava spremeni smer toka proti vzhodu, pri čemer je njena struga pomaknjena ob vznožje Haloz in Podravske goric na Hrvaškem. Ptujsko polje, ki ga na severni strani obroblija Slovenske gorice in na južni Drava s Halozami, ima še manjše krajinsko merilo, ki pa se pod Ormožem močno poveča, saj se tukaj prostor odpre v široko ravnino Medjimurja na Hrvaškem.

Druga pomembna smer prostora je smer S–J, ki jo opredeljujejo obronki Podpohorskega gričevja in same-

ga Pohorskega masiva. Tej smeri sledi avtocestna in železniška povezava.

Tretjo smer prostora poudarja gričevje Dravinjskih goric in Haloz, ki tečejo v smeri Z–V. Smeri sledi tudi spodnja dolina Dravinje in po njej speljana cesta.

Dinamika prostora ravninskega dela enote je najizrazitejša v porečju stare Drave, ki je še ohranila svoj meandrast tok. Sicer dinamiko v prostoru narekuje gričevno in hribovito obrobje, ki je s svojo višinsko raznolikostjo ter reliefno oblikovanostjo dobro orientacijsko ozadje v široki ravnini. To dejstvo poudarjajo tudi posamezni značilni objekti na izpostavljenih legah, naprimer cerkev na Ptujski gori.

Členjenost prostora je večja v gričevnatem obrobju in je posledica tako reliefne oblikovanosti kot tudi kmetijske rabe tal.

Krajinske posebnosti Kot posebnost te enote lahko označimo celotno prostorsko zgradbo, ki je nastala na prehodu iz višjih in trdnejših geoloških skladov v nizke in mehkejšje, pri čemer je bila glavni oblikovalec prostora sicer tektonika, vendar je bilo močno tudi oblikovanje vodnih tokov.

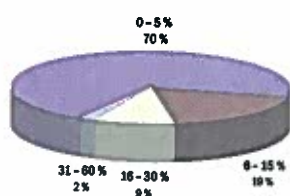
Krajinska posebnost enote je stara struga reke Drave, ki je še ohranila svoj prvotni tok, pri čemer brežine niso bile utrjene in tok ni bil izravnal. Poleg ozkega gozdnega pasu so zanimiva tudi prodišča in nekaj redkih rečnih rokavov. Med krajinske posebnosti enote štejejo tudi sotočje Drave in Dravinje pri Šturmovcih, kjer je še ohranjen mokrotni svet z redkim gozdom.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

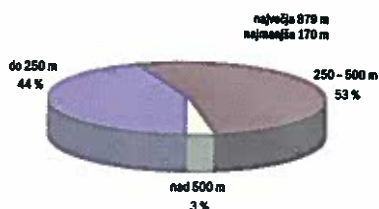
Relief Relief Dravskega polja je pretežno raven. Reliefno spremembo površja je moč opaziti ob prehodu iz aluvialne v diluvialno teraso. Relief gričevnatega obrobja Dravske ravnine je bolj razgiban z majhnimi relativnimi višinami, ki se gibljejo od 50–70 m v osrednjem pasu v Dravinjskih goricah in od 100–120 m ob vznožju Pohorja.

V enoti najdemo tudi reliefne oblike antropogenega nastanka, in sicer v nasipe dvignjene elektrarniške kanale in nasipe elektrarniških jezer.

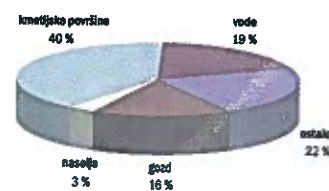
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

Vode Najpomembnejša površinska voda je reka Drava, ki je v preteklosti predvsem s svojo vodno močjo prispevala k nastanku Dravskega in Ptujkega polja. Reka Drava je z velikim vodnim pretokom zanimiva tudi za izrabo vodne energije, zaradi česar je bil spremenjen njen vodni režim. V poplavnem območju ali v bližini struge Drave sta tako dve površinski vodi – stara struga reke Drave z vodnim pretokom biološkega minimuma in vodni, elektrarniški kanal s preostalo vodo. Kanalsko pretočni sistem elektrarn zahteva tudi vodne akumulacije, ki so pod Ptujem in Ormožem preplavile stotine hektarjev obdelovalnih površin. Ob tej koreniti spremembi vodnega režima reke Drave se kažejo posledice v izgubi oblik površinskih voda, kot so mrtvice, rečni rokavi in predvsem v izgubi geomorfne dejavnosti reke.

Dravinja je druga pomembnejša reka te enote, ki je podobno kot Drava ustvarila svojo dolino, ki pa je veliko ožja (široka je največ 1 km). Njen meandrasti tok je v njenem zgornjem toku še ohranjen, medtem ko je v spodnjem toku, preden se izlije v Dravo, struga izravnana. Posebnost površinskih voda te enote se kaže v številnih hudourniških potočkih, ki pritečejo s Pohorja in prinašajo s seboj veliko količino drobirja. V preteklosti so te vode zasipale obrobje in na ta način ustvarile močvirna območja. Pri Miklavžu na Dravskem polju naletimo na zanimiv hidrološki pojav. Gre za izvire studencev, ki pritečejo s Pohorja, poniknejo na prehodu na prodnato teraso in se ponovno pojavijo pod diluvialno teraso, kjer se zberejo v Miklavškem potoku. Na Ptujskem polju se zahodno od Ormoža v Dravo izliva tudi reka Pesnica in Sejanski potok, ki prineseta vode iz Slovenskih goric. Poleg že omenjenih elektrarniških jezer, ki imajo skorajda naravo stoječih voda, se ta pojavljajo tudi v obliki gramoznic, zlasti na območju Rač.

Rastje Rastje se je prilagodilo rabi prostora, ki je pretežno kmetijska. Poplavni logi z vrbami in topoli so skrčeni na majhne površine tik ob strugi Drave. Na majhnih površinah je še moč najti rakitovec. Značilne gozdne združbe hrasta in gabra (dobrave) so ohranjene v manjših površinah v sredi Dravskega polja. V okolici Kidričevega je zasajen smrekov gozd. Močvirsko rastlinstvo, po katerem je bilo znamenito območje čret, je z melioracijami izginilo, čeprav se je pestrost po besedah Melika lahko merila z Ljubljanskim barjem. Predstavnik močvirskih združb lahko najdemo v opuščeni strugi reke Drave, na sotočju Dravinje z Dravo v Šturmovcih ter na območju Račkih ribnikov. Rastlinstvo gričevnega obrobja je nekoliko drugačno.

Gozdovi se pojavljajo na osojah, potencialna gozdna združba pa je bukovje. Prepoznavna rastlina tega območja je tudi jagned, ki je, posajen na vrhovih, viden od daleč.

Primarna raba tal Poleg ravnine ob Muri je Dravsko polje druga največja ravnina Slovenije in kot tako tudi najprimernejše za kmetovanje. Kmetijska raba tal je tako dokaj pestra, saj se pojavljajo vse poljedelske kulture, ki rastejo v tem podnebni pasu; žita, krompir, sladkorna pesa, koruza, oljarice in drugo. V zadnjih letih se poskusno goji tudi hmelj v okolici Ormoža in Dornave. V enoti je močno razvito perutninarstvo, medtem ko nekdanji značilni lukarjevi na Ptujskem polju ni več. Močvirna tla v enoti so bila v preteklosti osušena in združena v večje površine. Na ta način so nastala obsežna njivska območja z redkim travinjem. Več travnikov je v dolini Dravinje, ki občasno še poplavlja okolico. Kmetijska raba tal na obrobjem gričevju je pestrejša, saj se običajnim njivskim kulturam pridružujejo še vinogradi na zahodnih in južnih legah. Kmetijska raba se pojavlja enkrat v mozaičnem vzorcu različnih rab vinogradov, sadovnjakov, vegetacijskih živin in travnikov in drugje v obliki velikih plantažnih vinogradov. Gozdovi so deloma še ohranjeni v ravnini, veliko več pa jih najdemo v gričevnatem delu enote, kjer se izmenjujejo z drugo rabo. Vendar pa je gozdarstvo pretežno samozaskrbno in ne daje večjega dohodka.

Poselitve Poselitve v enoti različna, tip poselitve pa sta pretežno narekovala relief in poplavnost reke Drave. Tako so naselja Dravskega polja nastala na dvignjenih terasi nad poplavno ravnino Drave, pri čemer njihova oblika sledi poteku terase v smeri SZ–JV. Naselja so strnjena, obcestna in obcestno–gručasta.

Poselitve na gričevju je bolj razpršena, zanjo so značilne tudi zidanice. Posebno obliko pozidave imajo mesta Maribor, Ptuj in Ormož, ki so nastala na levem bregu reke Drave in imajo bogato naseljitveno preteklost. V enoti je tudi veliko industrijskih območij, zlasti v okolici Maribora, Ormoža in Kidričevega. V okolici Kidričevega in Ptuja je tudi veliko perutninskih farm. Dravsko polje je pomemben komunikacijski prostor, saj čezenj potekajo in se križajo prometni tokovi železnice, avtoceste in visokonapetostni elektroenergetski vodi. Med pomembno središče komunikacij sodi tudi mariborsko letališče.

V enoti je tudi več umetnostnozgodovinskih spomenikov, ki zajemajo tako sakralne kot grajske objekte, med njimi je s področja vrtnih arhitekture najpomembnejši nekdanji baročni park ob graščini v Dornavi.

KRAJINSKI VZORCI

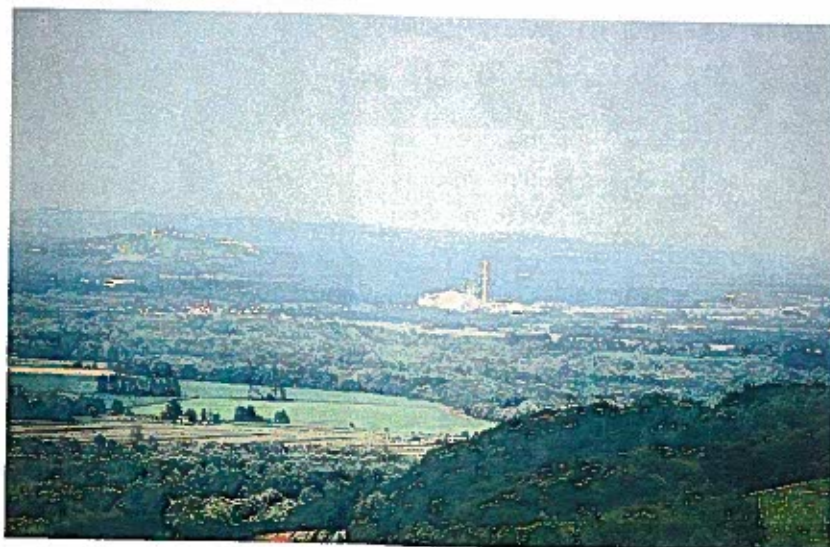
3.2.3/1 Členjena njivska krajina na ravnini Ugodne razmere za kmetovanje in raven relief so omogočile nastanek njivskega vzorca pravilnih geometrijskih oblik. Njive imajo ponekod drobno strukturo, drugje je njihovo merilo večje in je nastalo z združitvijo zemljišč. Potek parcelacije se prilagaja poteku poti in poselitvi. Naselja so strnjena, obcestna, včasih obdana s sadnim drevjem ali majhnimi ostanki redkega gozda. Ravnski gozd v ozadju ima tudi pravilno obliko, pri čemer je njegov rob zelo izrazit.

Značilen vzorec. Primer: Pod Ptujsko goro

3.2.3/2 Gozd na ravnini Ravnski gozd Dravskega polja v svoji notranjosti zakriva intenzivno industrijsko rabo tovarne v Kidričevem in v bližini Ptuja perutninskih farm.

Redek vzorec. Primer a: Kidričevo

Primer b: Hajdina

KRAJINSKI VZORCI

3.2.3/3 Obvodna krajina ob Dravi

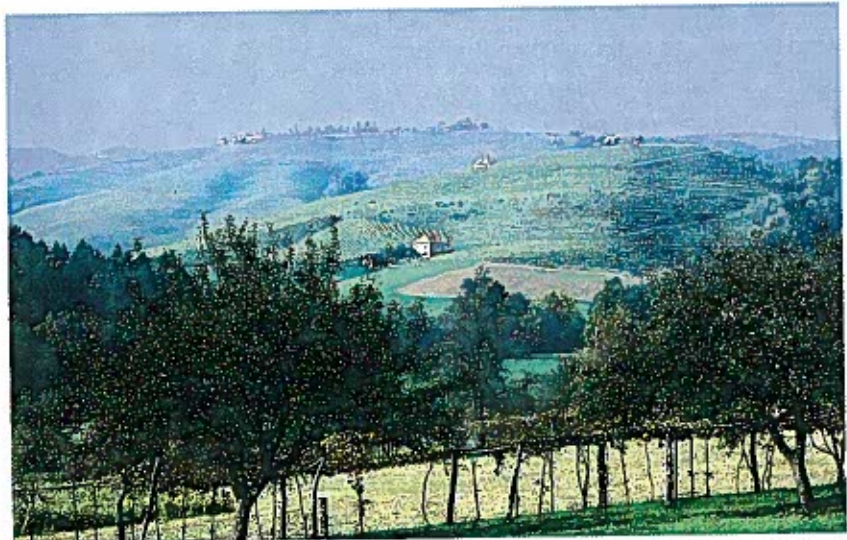
Poplavni pas Drave vključuje strugo in poplavne loge ob njej. Kljub korenito spremenjenemu vodnemu režimu reke zaradi elektroenergetskih objektov so občasno še poplave, vendar pa je geomorfno delovanje reke močno zmanjšano.

Redek vzorec. Primer: Drava

3.2.3/4 Vinogradi na gričevju

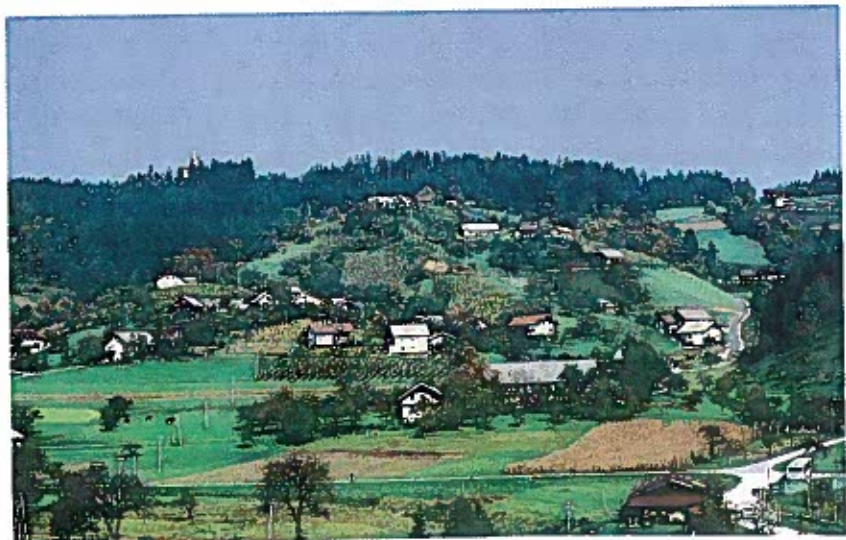
Veliki vinogradi so ostali še iz prejšnjega stoletja, ko so viničarji obdelovali velike, sklenjene površine. Kot značilnost so se ohranile tudi vinske kleti na vrhovih. Vinogradi so po drugi svetovni vojni prešli v združeno posest, zato so še danes ostali v taki obliki.

Značilen vzorec. Primer: Ritoznoj

3.2.3/5 Vinogradi z razpršeno pozidavo na gričevju

Primerne podnebne razmere omogočajo uspevanje vinske trte tudi na gričevju pod Pohorjem, kjer se je poleg intenzivnega vinogradništva razvil krajinski vzorec z manjšimi vinogradi in kletmi ali vikendi. Višje lege in osoje pokriva gozd, ki po svoji vrstni sestavi že kaže vpliv hladnejših podnebnih razmer.

Značilen vzorec. Primer: Gričevje nad Zrečami

VREDNOTENJE

3.2.3.01 Dravsko polje 3–4

Krajina z intenzivno urbanizacijo in kmetijstvom ter majhnim deležem naravnih prvin. Pri tem zlasti izstopajo infrastrukturni objekti, kot so električni daljnovodi, povezani z velikimi industrijskimi obrati in kanalskimi elektrarnami ob Dravi.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.3.02 Poplavno območje ob Dravi 2

Čeprav je hidroenergetska izraba reke Drave dokaj spremenila naravno stanje reke in njene okolice, ima prostor še nekaj ohranjenih naravnih kakovosti, naprimer meandrasto strugo s prodišči in rastišči rakitovca. Zaradi tega razloga je tok Drave med Mariborom in Ptujem zavarovan s statusom Krajinskega parka, prav tako tudi sotočje Dravinje z Dravo v Šturmovcih. Enak status pripada tudi območju spodnjega toka reke Drave, ki je na odsekih meje s Hrvaško ponekod še ekološko pestrejša. K visoki oceni po svoje prispevajo tudi velike vodne akumulacije, ki so postale zanimive za prezimovanje ptic.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.2.3.03 Ptujsko polje 3

Monokulturna kmetijska krajina z redkimi členitvenimi krajinskimi elementi, raznaravljenim obvodnim svetom in namakalnimi napravami.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.3.04 Podpohorske gorice 3

Gričevnat svet na vzhodni in južni strani Pohorja s prilagojeno rabo vinogradov, njiv, travnikov in gozdov. Harmoničen krajinski vzorec zelo razvrednotijo slabo oblikovane počitniške hišice – kleti na izpostavljenih legah.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.3.05 Zreško–Konjiške gorice 3

Krajina s podobnimi značilnostmi, izstopajo vinogradi severno od Slovenskih Konjic, ki ob prehodu v ravnino ustvarjajo veduto mesta. Sicer je ocena za enoto nižja zaradi pregoste pozidanosti območja v nečitljivem vzorcu.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.3.06 Konjiško polje 3

Intenzivno kmetijsko območje ob reguliranih vodotokih. Ostanek ravninskega gozda je presekan z avtocesto. Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.3.07 Dravinjske gorice 2–3

Razpotegnjen nizek gričevnat svet na južnem obrobju Dravskega polja z mozaičnim krajinskim vzorcem, ki ga med vinogradi zelo pokvarijo počitniške hišice. V enoti je tudi nekaj izjemnih krajinskih predelov, naprimer Ptuj-ska gora in okolica gradu Štatenberga.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.3.08 Dolina Dravinje 3–4

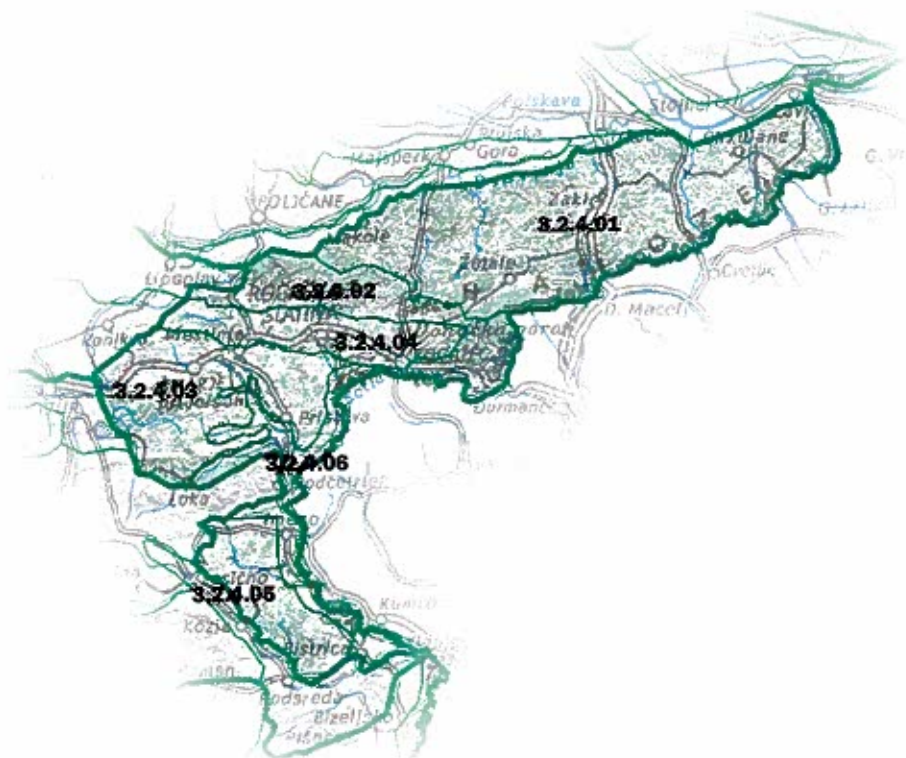
Ozka dolina z ohranjenim mendrastim srednjim tokom Dravinje in ravnini prilagojeni intenzivni kmetijski rabi njiv in travnikov. Spodnji tok Dravinje je z regulacijo raznaravljen, medtem ko je reka v krajini neopazna.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje topografskih značilnosti zlasti gričevnega obrobja (Dravinjske gorice, Podpohorske gorice)
- ohranjanje ekološko pestrih prostorov ob Dravi, Račkih ribnikih, Dravinji in Šturmovcih ter drugih nereguliranih potokih
- ohranjanje mokrotnih travnikov (Dravsko polje, dolina Dravinje)
- varovanje gozdnih površin in drobnih vegetacijskih pojavov (Dravsko polje)
- ohranjanje obstoječe poselitve in arhitekturne tipike (Podpohorske gorice, Dravinjske gorice)
- ekološko–krajinska revitalizacija razvrednotenih krajinskih območij kamnolomov, glinokopov, reguliranih strug potokov, elektrarniških kanalov in kmetijskega prostora nasploh (sajenje drevesnega in grmovnega rastlinstva med polji in ob vodah, sajenje posameznih dreves med polji, na razpotjih in po gričevju – značilni jagnedi in podobno)
- usmerjanje poteka infrastrukturnih vodov zunaj krajinsko in ekološko vrednih prostorov
- usmerjanje gradnje na krajinsko neizpostavljena območja in saniranje počitniških naselij v krajinsko zanimivih območjih, na primer ob Dravi

3.2.4 Haloze – Kozjansko

KRAJINSKE PODENOTE

- 3.2.4.01 Haloze
- 3.2.4.02 Boč – Donačka gora
- 3.2.4.03 Šmarsko–Rogaško podolje
- 3.2.4.04 Šmarsko–Rogaško gričevlje
- 3.2.4.05 Virštanjanske gorice
- 3.2.4.06 Dolina Sotle s pritoki

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota obsega poleg Haloz še hribovito verigo Boč – Donačka gora s pripadajočim podoljem, Šmarsko–Rogaško gričevje z Virštanjskimi goricami ter doline zgornje Sotle z ožjimi dolinami pritokov. Celota gravitira na sever proti Podravju, na zahodu se naslanja na Celjsko kotlino in Vitanjsko–Konjiško hribovje, od koder prihajajo subalpinski vplivi. Proti jugu meji enota s Kozjanskim, na vzhodu pa teče ob Sotli oziroma državni meji s Hrvaško, kjer se nadaljuje terciarno gričevje.

Ključne značilnosti

- reliefna razgibanost, izstopajoče pogorje Boča in Donačke gore, gozdovi
- mozaična krajina, vinogradi, vinske kleti, vikendi, zdravilišča
- spreminjavnost, izpostavljenost, razglednost, zaprtost,
- prvobitnost, gospodarska nerazvitost
- cerkve na vrhovih

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljuje nizko gričevje na mehkih terciarnih kameninah z vmesnimi naplavinjskimi dolinami manjših potokov, kjer prevladujejo oglejena ilovnato–glinasta tla.

Splošna prostorska razmerja Medtem ko je značilnost Haloz zelo homogen, enakomerno kopast gričevnat relief z ekspozicijami, ki se naglo menjujejo, s tem pa se glavna smer prostora izgublja in ni določljiva, je za svet južneje, zlasti za potezo Boč – Donačka gora, to razmerje jasno določeno. Čitljiva je smer vzhod–zahod, smer je relativno enostavna, zlasti v oddaljenih vizurah. Jasno razmejen površinski pokrov, ki ga na severu sestavlja gozd, nasproti temu pa na jugu pašniki, travniki in obdelovalne površine, vtis preglednosti še povečuje. Pripadajoče Šmarsko–Rogaško podolje z alternacijo dolin in valovitih slemenskih vzdolžnih vzpetin v smeri sever–jug, daje prostoru dobro čitljivost in preglednost. Podobno je s Šmarsko–Rogaškimi goricami, kjer gre za vzporedno nizanje podolžnih višjih hrbtov z dolinami potokov, vendar v smeri vzhod–zahod. Prostor spremeni smer v šmarski in mestinjski dolinski razširitvi. Odprt, pregleden svet ravnice ob Sotli na zahodu znova zapre masiv Virštanjskih gor, po obliki zelo soroden

drugim gričevnim formacijam, le da so ekspozicije relativno položnejše, doline potokov širše, dostopnost lažja. Zaradi razgibanega reliefa se smer prostora znova porazgubi.

Krajinske posebnosti Hribovita veriga Boč – Donačka gora s tipičnima reliefnima oblikama, s številnimi botaničnimi, geološkimi, dendrološkimi posebnostmi. Hriba veljata za naravno znamenitost, območje je predvideno za krajinski park.

Krajinska posebnost območja so tudi številne cerkve na vrhovih in slemenih, še posebej v širši okolici Šmarja, Rogaške Slatine in v Virštanjskih goricah.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

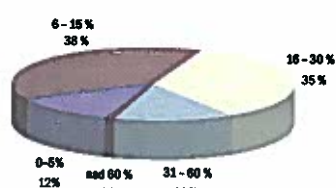
Relief Pretežno gričevnat, makro in mikroreliefno izredno razgiban svet, s ponekod izredno strmimi pobočji, zlasti v gozdnatih, zahodnih Halozah in v Bočkem pogorju. Med enakomerno valovitimi reliefnimi konturami 300 do 400 m visokega gričevja izstopajo posamični višji vrhovi in slemena. Zlasti reliefno izrazit in po geološki sestavi različen je hrbet Boč – Donačka gora, ki dosežeta višino 987 in 882 m nad morjem.

Vode Značilna je gosta mreža večjih in manjših nižinskih vijugastih potokov, predvsem v Halozah. Podobni, a večji potoki ustvarjajo porečje nižinske reke Sotle na vzhodu. Sotla s številnimi vodnimi in obvodnimi hidromorfni pojavi ter z rednimi poplavam določa krajinski, poselitveni in obdelovalni vzorec ravnice. Na stičišču kamenin, ob tektonski prelomnici južno od Boča, so značilni termo–mineralni vreli, ki so, v zgodovini in še danes, krojili gospodarsko in turistično dejavnost ter krajinsko–urbanistično prepoznavnost tega predela (Rogaška Slatina, Podčetrtek). Vodni zadrževalnik Vonarsko jezero je kot edina umetna vodna tvorba danes izpraznjen in opuščen. Značilni so še pobočni in travniški izviri, ki jih označujejo vrbe.

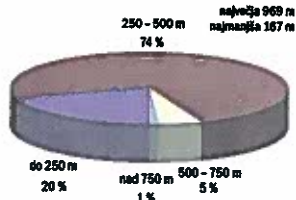
Rastje Prisoten je listnat gozd, v višjih legah in na oselah celo vložki iglastega drevja (pogozditve). Nastopa v obliki večjih in manjših zaplat, zlasti na severnih pobočjih ali strmejših reliefnih pregibih. Strnjen gozdni pokrov je ohranjen na severnih legah Boča in Donačke gore – gre za bukove gozdove z vložki hrasta in kostanja, ki nakazujeta subpanonsko oz. panonsko vegetacijsko

3.2.4

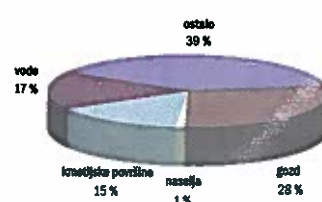
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

3.2.4 Haloze – Kozjansko

shemo. Vrbovje in jelševje sta značilni združbi sotelskih pritokov in same doline Sotle. Zelo pogosto drevo so jagnedi na gričevnih slemenih, razpotjih, kot domačijsko drevo, zlasti na gosto se pojavlja v širši okolici Šmarja pri Jelšah.

Primama raba tal Razgiban relief in geološka zgradba narekujeta raznoliko kmetijsko rabo. Skupna poteza cele enote so vinogradi na strmih prisojnih legah, obdelava poteka pretežno navpično po terenu, redkeje v terasah. Na nižjih, položnejših legah najdemo gručaste sadovnjake, prevladujejo srednje in visokodebelne stare sadne sorte. Neredki so slivniki in nasadi v gručah posajene vinogradniške breskve. Njivski svet nastopa na odcednih robovih dolin ter na položnejših gričevnih vznožjih v obliki manjših, pravokotniških parcel, oranih po plastnicah; smer se jim obrne pravokotno na teren proti dolinskemu dnu. Značilna je raznolikost okopavin-

skih kultur, monokulturne kmetijske površine večjih razsežnosti nastopajo zlasti v dolini Sotle.

Poselitve Ta se spreminja od večjih strnjenih gručastih naselij do manjših zaselkov ali domačijskih gruč na sedlih, zavetnih slemenskih legah, pobočnih izravnavahtd. Razpršena gradnja zidanic in počitniških hišic se pojavlja na strnjenih vinogradniških območjih z dobro dostopnostjo. To velja zlasti za Zg. Sotelsko, manj pa za Haloze, ki so težje dostopne in z relativno zahtevnejšimi ekspozicijami. Enoto označujejo številne cerkve na krajinsko izpostavljenih lokacijah, med seboj praviloma v vidnem stiku, njihova gostota je presenetljiva. Enako velja za kapelice in znamenja. V podoljih ali na dvignjenih dolinskih robovih so se oblikovala večja trška naselja z osrednjimi dejavnostmi in turističnimi zmogljivostmi.

KRAJINSKI VZORCI

3.2.4/1 Gozd na hribovju Boč in Donačka gora po krajinskih vzorcih izstopata iz enote, pri čemer je velika podobnost z vzorci predalpskega hribovja. Značilna je velika gozdnatost in travinje na strmih pobočjih, medtem ko se redke njive pojavljajo na uravnavaht.

Značilen vzorec. Primer: Pod Ženčajem (Donačka gora)

KRAJINSKI VZORCI

3.2.4/2 Vinogradi v terasah z gozdom na gričevju Gozdovi se pojavljajo na osojnih legah in tudi preko slemen. Pogled z vrhov daje tako vtis velike gozdnatosti, ki pa je prekinjena z vinogradi v terasah. V dolinskem dnu so posamezne njive in travniki. Majhna pozidanost prostora skupaj z opisanimi rabami ustvarja skladen krajinski vzorec z veliko mero prvobitnosti.

Značilen vzorec. Primer a: Švabovo (Vzhodne Haloze)

3.2.4

Primer b: Gorca

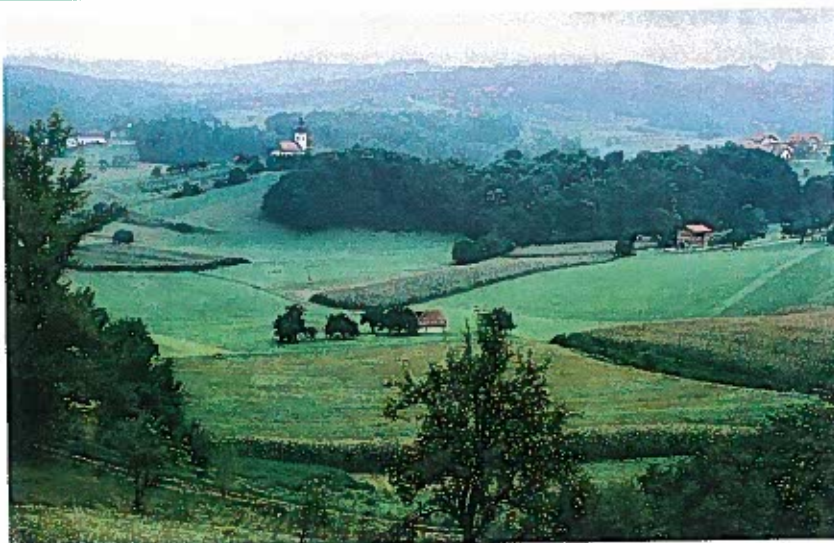
3.2.4/3 Vinogradi po padnicah na gričevju V južnem delu enote je relief izrazitejši, v vzorcu izstopajo prevladujoče postavljene številne cerkve v slemensko pozidanih vaseh. Takoj pod vrhom so vinogradi sajeni po padnici, druge kmetijske površine pa se nizajo v dolinsko dno.

Značilen vzorec. Primer: Sv. Ema

KRAJINSKI VZORCI

3.2.4/4 Drobnno členjena kmetijska krajina na gričevju V širših dolinah in na nižji nadmorski višini se pojavljajo njive in travniki. Med njimi so značilni manjši sadovnjaki z visoko-debelnimi drevesi in razpršena pozidava.

Značilen vzorec. Primer: Sv. Trojica

3.2.4/5 Mokrotna krajina v široki dolini V obsotelski ravnini se ob meandrih Sotle nizajo velike površine njiv, travnikov in pašnikov v dobro preglednem prostoru. Pomemben krajinski člen je obrežno rastlinstvo, ki ima v krajini tudi simbolni pomen – nakazuje državno mejo s Hrvaško.

Redek vzorec. Primer: Ravnina ob Sotli

VREDNOTENJE

3.2.4.01 Haloze

1–2

Krajina z visoko stopnjo naravne ohranjenosti ob hkratnem dobro čitljivem krajinskem vzorcu, ki se je razvil na kopastem reliefu, pri čemer zaraščajoče površine ne vplivajo na skladnost celote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.2.4.02 Boč – Donačka gora

1–2

Visoko oceno ima območje zaradi izjemnih reliefnih oblik obeh hribov, relativno visoke stopnje naravne ohranjenosti in pogostih naravnih pojavov. Razvrednotenjski procesi v obliki razpršene poselitve na južnih pobočjih bistveno ne vplivajo na skladnost celote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.2.4.03 Šmarsko–Rogaško podolje

2–3

Visoka stopnja ohranjenosti kulturne krajine z izrazitimi obdelovalnimi in poselitvenimi vzorci. Degradacije v obliki močnejše urbanizacije okrog Rogaške Slatine s predimenzioniranimi gradnjami nimajo bistvenega vpliva na skladnost celote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.4.04 Šmarsko–Rogaško gričevje

2–3

Visoka stopnja ohranjenosti kulturne krajine z izrazitimi obdelovalnimi in poselitvenimi vzorci; med njimi izstopata gostota in kakovost sakralnih objektov na vrhovih. Razvrednotenja v obliki zaraščanja in razpršene, arhitekturno heterogene gradnje ne vplivajo bistveno na skladen vtis celote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.4.05 Virštanske gorice

3

Prevladujoči vinogradi se izmenjujejo z drugo kmetijsko rabo v primernem prostorskem razmerju, čemur pa ne sledi gosta, razpršena, arhitekturno zelo različna posamezna gradnja.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.2.4.06 Dolina Sotle s pritoki

3

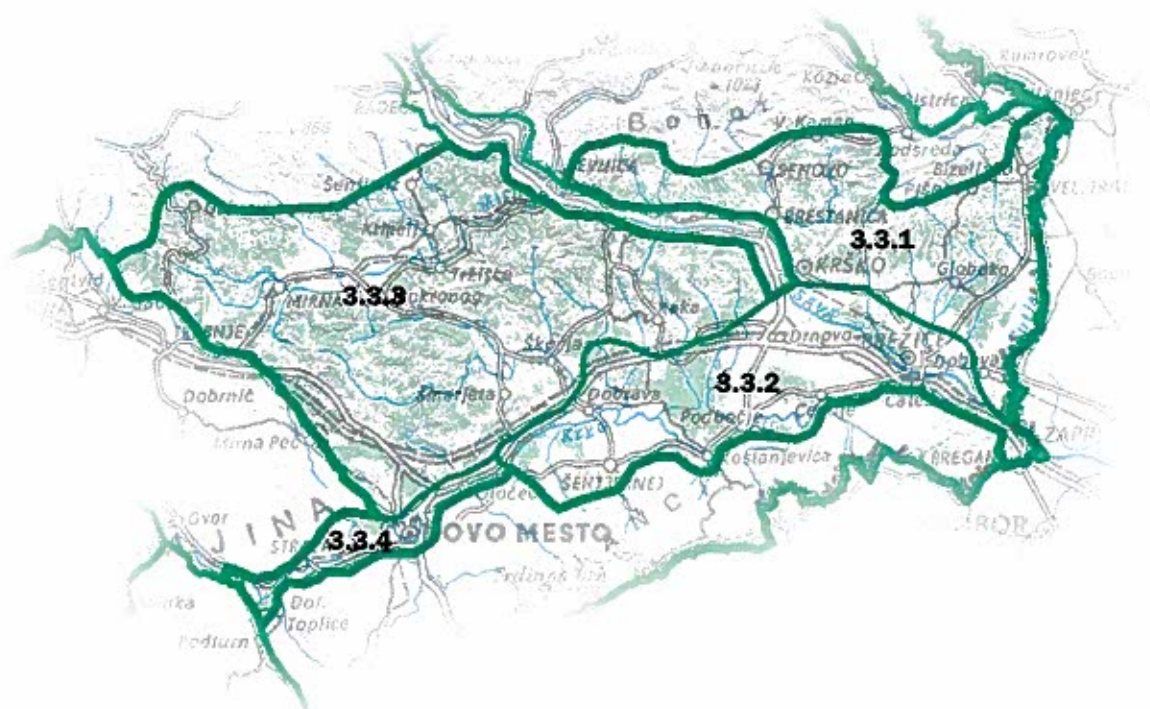
Izredno naravno pestrost in razpoznavnost obvodnih, zlasti vegetacijskih vzorcev močno razvrednoti velik delež melioriranih kmetijskih površin, radikalna regulacija pritoka Mestinjščica na Zibiškem polju, degradirano območje opuščenege Vonarskega jezera in nekateri veliki farmski in industrijski objekti (Imeno, okolica Rogaške Slatine, Mestinje).

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje tradicionalnih vzorcev vinogradniške obdelave
- renaturacija nekaterih melioriranih polj, uvedba naravnih krajinskih členov
- ohranjanje tradicionalnega načina pozidave v lociranju in tudi obliki gradnje
- ohranjanje območij z nizko stopnjo pozidave (Haloze)

3.3 Južne subpanonske regije

KRAJINSKE ENOTE

- 3.3.1 Posavsko–Obsotelsko gričevje
- 3.3.2 Krško–Brežiško polje
- 3.3.3 Krško gričevje
- 3.3.4 Dolina Krke z obrobjem

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota obsega območja Posavsko–Obsotelskih goric, Krško–Brežiškega polja, Krškega gričevja ter doline srednjega toka Krke. Na zahodu in jugu jo omejujejo kraške krajine od Temenice do Gorjancev, na severu pa Predalpsko hribovje vse do Sotle, kjer enota prehaja v sosednjo Hrvaško.

Merila za opredelitev enote Enota je ločena od drugih subpanonskih pokrajin Slovenije. Ob rekah Savi, Sotli in Krki se zajeda med predalpsko hribovje in kraške krajine notranje Slovenije, od katerih se loči predvsem po geološki sestavi (prevladujejo prod, pesek, glina in ilovica, mehke karbonatne kamenine, dolomit) ter reliefu z nižjimi nadmorskimi višinami (ravnina, gričevje), kar pogojuje tudi drugačno rabo tal (vinogradi, sadovnjaki).

Prepoznavnost krajine Enoti daje njeno prepoznavnost predvsem velika kultiviranost z različnimi vzorci kulturne krajine. V ravninah so ti vzorci večjih dimenzij in pravilnejših oblik, v gričevjih pa manjši in bolj prepleteni. V celoti gledano so za enoto značilne večje ravnice, ki jih obdaja gričevnat svet z vinskimi goricami in cerkvami na vrhu nekaterih gričev. Gričevja ob večjih rekah prehajajo v obsežne ravnine (Krško–Brežiško polje, Mirnska dolina, dolina Sotle in tako dalje).

Spreminjanje krajine V nižinah so bile največje spremembe v krajinski sliki povzročene s hidromelioracijskimi ter regulacijskimi posegi v skoraj vse večje vodotoke in njihove pritoke, razen Krke (Sava, Mirna, Sotla, Radulja). Na gričevju se razpršena urbanizacija še stopnjuje, na vinogradniških območjih prihaja do čezmerne gradnje objektov t.i. zidanic, ki spreminjajo prostorsko strukturalno razmerja v prostoru. Enoto, predvsem njen nižinski del, obremenjujejo tudi razni infrastrukturni koridorji. Zaradi svoje velikosti in lege v ravnini je močno vidna nuklearna elektrarna Krško, ki je za sabo potegnila tudi gradnjo daljnovodov največje napetosti. Velike spremembe v prostoru lahko pričakujemo tudi ob trasi nova avtocesta Ljubljana – Obrežje.

KRAJINSKI VZORCI

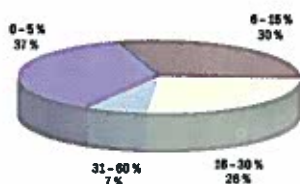
- ravninska krajina z njivami (Krško–Brežiško polje, Mirnska dolina)
- ravninska obvodna krajina s poplavnimi gozdovi (Sava, Krka, Sotla)
- gričevje z gozdom (Trebanjsko–Krške gorice)
- gričevje s tradicionalnim kmetijstvom, vinogradi in razpršeno pozidavo (gričevje ob Savi, Bizeljsko, Krško gričevje, Trebanjsko–Krške gorice)
- doline potokov v gričevju (dolina Radulje)
- hribovje z vinogradi in gozdom (dolina Krke)

SMERNICE ZA VAROVANJE

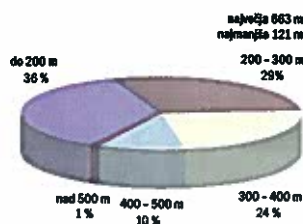
- ohranjanje naravnih obvodnih krajin, (krajinsko prostorski in biotopski pomen) oziroma vsaj delna renaturacija reguliranih vodotokov
- ohranjanje nižinskih vlažnih gozdov kot redkih otokov naravne krajine
- širjenje poselitve v obstoječih mestnih območjih in zadrževanje poselitve v odprti krajini
- oblikovanje vinogradov v tradicionalnem krajinskem vzorcu sajenja po padnicah
- sprotno saniranje kamnolomov

3.3

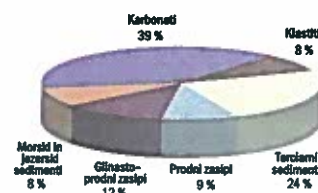
STRMINE

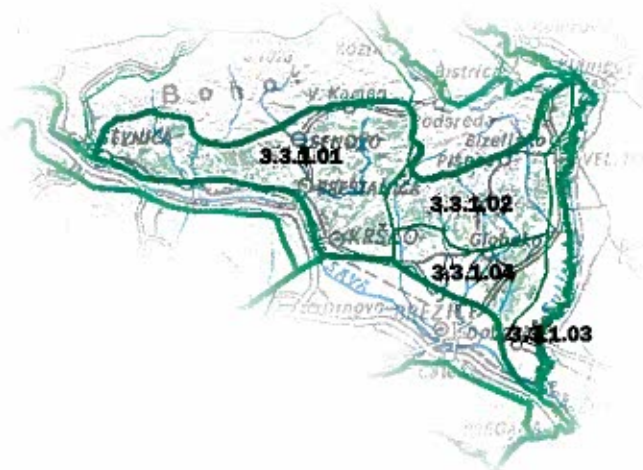
NADMORSKE VIŠINE

GEOLOGIJA

3.3.1 Posavsko–Obsotelsko gričevje

KRAJINSKE PODENOTE

- 3.3.1.01 Obsavsko gričevje
- 3.3.1.02 Bizeljsko
- 3.3.1.03 Obsotelska ravnica
- 3.1.1.04 Kapelski hrbet z Dobravo

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota obsega predvsem gričevnata območja južno od Bohorja in Orlice. Z južne strani enoto omejuje dolina Save s Krško–Brežiškim poljem, proti vzhodu pa enota prehaja v ravnico ob Sotli, vse do meje s Hrvaško, ki poteka po stari strugi Sotle.

Ključne značilnosti

- izravnani in ponekod razgiban relief, mokrotni travniki, ravninski gozd
- mozaična kmetijska krajina, vinogradi, razpršena pozidava
- odmaknjenost, razglednost, zaprtost
- prvobitnost prostora
- cerkve, gradovi

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljuje razgiban gričevnat relief na mehkih terciarnih kameninah (lapor, peščenjak), ki na jugu preide v izravnavo Dobrave na vzhodu pa v dolino Sotle. Za enoto so značilne ugodne razmere za sadjarstvo in vinogradništvo. Od drugih sorodnih območij južne subpanonske Slovenije (Krško gričevje) je enota fizično ločena z dolino reke Save, kar je v preteklosti pomenilo tudi administrativno ločitev Štajerske od Kranjske.

Splošna prostorska razmerja Zgradbo enote opredeljujejo tri podenote, ki se vrstijo od poplavne ravnice ob Sotli čez hrbet Kapel in nižinske Dobrave do gričevnatega sveta na severu enote, ki je površinsko največji. Večina dolin vodotokov v gričevju je usmerjena proti jugu v smeri Save, kar pomeni edino zaznavno smer v prostoru, ki pomaga k boljši orientaciji v sicer zelo razgibanem in težko preglednem prepletu gričev. Prostorsko značilen je nenavadno strm prehod iz Jovsev proti Kapelam ter jasen prehod iz doline Sotle neposredno v gričevje na Bizeljskem. Glavne prometnice večinoma potekajo na stiku med gričevjem in ravnino, ali po dolinah potokov. Le cesta Brežice – Bizeljsko prečka nižinski gozd Dobravo kar po sredini.

Krajinske posebnosti Med krajinske posebnosti sodi obsotelska ravnica Jovsi z mokrotnimi travniki in posameznimi drevesi, ki so v zanimivem nasprotju s strmim grebenom Kapel. Povsem drugačno je območje Bizelj-

skega gradu, ki obvladuje vinogradniška pobočja vse do Sotle in terasasto preoblikovane intenzivne vinogradniške površine nad naseljem Bizeljsko.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Za večino enote je značilen razgiban relief z večjim številom manjših slemen, dolin in grap. Nadmorske višine ne presegajo 500 m. Južni del enote obsega nižinsko območje Dobrave, ki polagoma prehaja v sosednjo krajinsko enoto Krško–Brežiškega polja. Proti vzhodu se Dobrava polagoma dviga do uravnane slemena Kapel, kjer se teren strmo spusti v depresijo ob reki Sotli, imenovano Jovsi. Severno od Jovsev sega rahlo valovit teren Bizeljskega vse do Sotle in jih s tem tudi fizično loči od preostalega dela obsotelske ravnice.

Vode Za enoto je značilna razvita hidrološka mreža, ki se zliva proti jugu, in ustvarja del povodja Save. Večina potokov se steka neposredno v Savo, manjši del pa posredno preko Sotle.

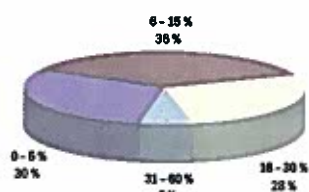
Sotla je v tem delu značilna ravninska reka z mnogimi meandri. Pred leti so njen spodnji tok regulirali in skrajda izravnali njen tok, medtem ko državna meja med Slovenijo in Hrvaško še vedno poteka po nekdanjih meandrih.

Rastje Med naravno ohranjenimi gozdovi so značilni nižinski mokrotni hrastovi gozdovi – Dobrava. Na obronkih dolin rastejo predvsem gabrovi gozdovi, v višjih predelih pa bukovki gozdovi. Gozdni rob je zelo razgiban in členjen, posebej še na gričevjih. Ob naravno ohranjenih vodotokih in na mokriščih se pojavlja hidrofilno, pretežno travnato rastiinstvo. Na območju nekdanjih rokavov reke Save so zasajene razmeroma velike plantaže topolov.

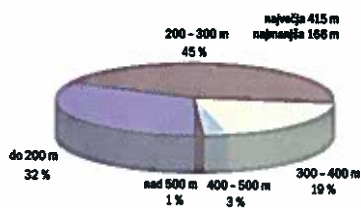
Primarna raba tal Raba tal v enoti je dokaj raznolika, saj nanjo vpliva predvsem relief. Večja območja obdelovalnih površin se pojavljajo v ravninah ob vodotokih, ob naselju Kapele in na vzhodni strani v dolini Sotle. V gričevnatih območjih je nastala kulturna krajina z velikim deležem vinogradniških in sadjarskih površin. Kjer so te površine intenzivnejše, se je prvotni krajinski vzorec zelo spremenil in postal tako za vinograd kot

3.3.1

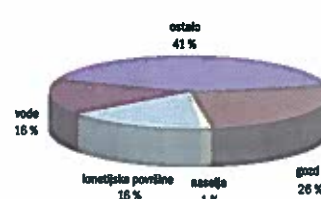
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

3.3.1 Posavsko–Obsotelsko gričevje

sadovnjak praktično enak – prevladujejo v vrsto postavljeni betonski stebri in jeklene žice. V zadnjem času je pritisk na pozidavo teh površin večji, kar že spreminja prvotno naravo tega območja. Površine, ki za kmetijsko rabo niso primerne (osojne lege, vodne razmere), pokrivajo manjše gozdne površine. Edina večja strnjena gozdna površina je Dobrava.

Poselitev Značilna je razpršena poselitev velikega števila manjših naselij in zaselkov med kmetijskimi površinami. Nenadzorovana razpršena urbanizacija takšno stanje še stopnjuje. Bolj strnjena naselja so redka in se večinoma pojavljajo ob robovih dolin, največkrat ob prehodu v pobočja. Edino večje naselje v tej enoti je Senovo, znano po rudniku rjavega premoga, ki pa je v zapiranju.

KRAJINSKI VZORCI

3.3.1/1 Gozd na ravnini Mokrotni nižinski gozd je značilen krajinski vzorec predvsem na območju Dobrave; za vzorec je značilna dokaj velika stopnja naravne ohranjenosti.

Redek vzorec. Primer: Dobrava

3.3.1/2 Mokrotna krajina ob vodah Značilen krajinski vzorec za območja ob Sotli od Bizeljskega do Jovsev. Vzorec ustvarjajo poleg obrežnega rastlinstva mokrotni travniki s posameznimi drevesi, skupinami dreves ali grmovjem.

Značilen vzorec. Primer: Jovsi

KRAJINSKI VZORCI

3.3.1/3 Nečlenjena kmetijska krajina na ravnini Vzorec je prisoten predvsem na ravninah na prehodu v Krško–Brežiško polje ter na nekaterih melioriranih predelih ob Sotli. Takšni vzorci se v različnih krajinskih enotah praktično ne razlikujejo med seboj.

Redek vzorec. Primer: Globoko

3.3.1/4 Drobno členjena kmetijska krajina na gričevju Krajinski vzorec je značilen za gričevnato območje. Zanj je značilen preplet različnih kmetijskih kultur z gozdom in urbanizacijo, kar daje vzorcu veliko krajinsko pestrost.

Značilen vzorec. Primer: Podgorje pri Pišecah

3.3.1/5 Dolina s potokom Za vzorec je v gornjem toku značilna velika naravna ohranjenost, v nekoliko širših dolinah spodnjega toka pa so večinoma kmetijsko izrabljene in prehajajo v krajinske vzorce ekstenzivnih ali celo intenzivnih kmetijskih površin.

Značilen vzorec. Primer: Dolina potoka Dramlja

KRAJINSKI VZORCI

3.3.1/6 Vinogradi na gričevju Značilen krajinski vzorec za širše območje Bizeljskega. Poleg vinogradov se pojavljajo tudi sadovnjaki. Na ožjem območju naselja Bizeljsko so ti nasadi večji in bolj strnjeni.

Značilen vzorec. Primer: Bizeljsko

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

3.3.1.01 Obsavsko gričevje **2**

Enota ima več manjših krajinsko zanimivih predelov, ki so del kulturne krajine na valovitem reliefu, medtem ko so nižinska območja v enoti slabo členjena in iz krajinskega vidika manj kvalitetna.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.3.1.02 Bizeljsko **2**

Visoko vrednost daje enoti velika krajinska pestrost v nekaterih vinogradniških območjih, kjer je še ohranjen tradicionalen krajinski vzorec. K tej oceni se pridružuje tudi območje gradu Bizeljsko, ki daje območju pomembno simbolno vrednost. V enoti je čedalje več razvrednotenih krajinskih območij, ki nižajo vrednostno oceno.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.3.1.03 Obsotelska ravnica **1–2**

Ohranjena mokrotna krajina Jovsev ima izjemen pomen in krajinsko vrednost v sicer že razvrednotenem ravninskem svetu Obsotelja.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.3.1.04 Kapelski hrbet z Dobravo **2**

Dobro ohranjeno naravno območje Dobrave in izjemna oblikovanost reliefa Kapelskega hrbta je razlog za visoko vrednostno oceno enote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

VREDNOTENJE

- ohranjati naravna območja: Jovsi, Dobrava
- obnova vinogradov po prvotnem vzorcu sajenja trte po padnicah
- ohranjanje avtohtonega rastlinstva v pasovih in v skupinah med obdelanimi površinami
- nadzorovanje razpršene urbanizacije
- ponovna oživitev raznaravljenih vodotokov

3.3.2 Krško–Brežiško polje

3.3.2

KRAJINSKE PODENOTE

- 3.3.2.01 Šentjernejsko polje
- 3.3.2.02 Krakovski gozd
- 3.3.2.03 Posavski del polja

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Relativno veliko ravninsko območje, ki se začne ob toku reke Krke s Šentjernejskim poljem in na vzhodu prehaja v ravnico ob Savi. S severa enoto omejuje Krško gričevje, na jugu pa Gorjanci s Podgorjem.

Ključne značilnosti

- ravnina, ravninski gozd, meandri Krke, sotočje Krke in Save
- odprta kmetijska krajina, strnjena naselja
- majhna razglednost, velika odprtost ravnine s hribovitim obzorjem
- prvobitnost gozda, raznaravljjenost prostora
- stara mesta, samostan Kostanjevica, toplice, jedrska elektrarna, vojaško letališče

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljuje ravnina na rečnih nanosih, produ, glini in ilovici spodnjega toka

reke Krke in Save od Šentjernejskega polja preko Krakovskega gozda do ravnice ob Savi vse do hrvaške meje.

Splošna prostorska razmerja Za prostor je značilen izrazito izravnani relief. Sicer območje zaznamuje Krakovski gozd, ki loči Šentjernejsko polje na vzhodu od glavnine Krško–Brežiškega polja. Osnovno orientacijo prostoru (vzhod–zahod) daje tok reke Krke. Tudi vse pomembnejše prometnice potekajo v tej smeri. Stare poti potekajo predvsem pod vznožji okoliških vzpetin, medtem ko magistralna cesta poteka v sredi območja. Tod je potekala že trasa stare rimske ceste v smeri proti Sisku. Prečne povezave so redke, najpomembnejši potekata med Škocjanim in Šentjernejem ter med Krškim in Podbočjem.

Krajinske posebnosti Na sicer zelo ravnem območju obstaja kot izjema le ena, pretežno gozdnata vzpetina nad Gazicami, ki jo Krka obkroži po južni strani. Vrh te vzpetine sega 45 višinskih metrov nad preostalo ravnino. Tu se kot izjemni krajinski vzorec pojavijo vinogradi na prisoji, medtem ko osojni del hriba porašča gozd. V sredi območja se razprostira prostorsko obsežen nižinski Krakovski gozd, ki je ob ohranjenih obsavskih mrtvicah pomemben naravni člen v krajini. Na okljukih Krke je nastalo mesto Kostanjevica, ki se ponaša kot edino mesto na otoku v Sloveniji.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Relief enote je razmeroma raven z nadmorskimi višinami med 150 in 160 m, ki padajo v vzhodni smeri. Reliefna posebnost je grič pri Gazicah, ki se dvigne do nadmorske višine 196 m.

Vode Prostor zaznamuje predvsem reka Krka, ki je s svojimi naplavinami pred izlivom v Savo izoblikovala obsežno ravnico. Ob Krki in Savi, ki imata sotočje pod Brežicami, v enoti ni večjih vodotokov. Manjši potočki v ravnini so večinoma regulirani in raznaravljeni. Stoječa voda se občasno pojavlja v močvirnem Krakovskem gozdu. Ostanke geomorfnega delovanja voda, rokavi in

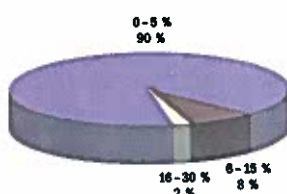
mrtvice, so ob Savi, ki je tukaj nekoč tekla v razvejani strugi, značilni za srednji rečni tok. Na začetku tega stoletja je bila Sava regulirana, s čimer je bil njen tok umirjen, zemljišča ob njej pa osušena in spremenjena v obdelovalna tla. Spremembe so bila tako velike, da je ob tem izginito tudi nekaj naselij. Preobrazba sedanjega značaja rečnega toka je v novejšem času načrtovana s predvideno gradnjo rečnih elektrarn.

Rastje Poleg travinja in obrežnega rastlinstva so za to enoto značilne zamočvirjene gozdne površine Krakovskega gozda. To so predvsem hrastovi gozdovi – dobreve. V nekoliko dvignjenem območju Gazic se pojavljajo združbe belega gabra. V okolici Brežic se pojavljajo tudi razmeroma veliki plantažni nasadi topolov.

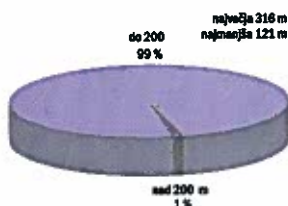
Primarna raba tal Za enoto je značilna intenzivna kmetijska izraba – velika njivska posestva ter obsežne travniške površine. Z intenzivnostjo obdelave kmetijskih tal narašča tudi raznaravljenost prostora in delež reguliranih vodotokov. Manj intenzivno so izrabljena le območja z večjo talno vlago – obrežne ravnice in Krakovski gozd. V posavskem delu enote se pojavlja več gramoznic, ki pa ne spreminjajo značaja širšega območja.

Poselitev Večina naselij leži ob križiščih starih poti v ravnini. Pri teh naseljih se pogosto v bolj ali manj dosledni obliki pojavlja panonski obcestni vzorec pozidave. Na robu, ob prehodu v gričevje, prevladujejo manjša gručasta naselja. Največje naselje so Brežice z gradom, ki so nastale na terasi nad nekdanjim tokom Save. Z regulacijo reke je mesto izgubilo tudi neposreden stik s Savo. Najbolj slikovito mesto je Kostanjevica, ki leži na otoku. Otok so naredili s prebojem rečnega meandra Krke. Tretje pomembnejše naselje je Šentjernej, ki v svojem jedru še skriva značaj obcestne vasi. Na večja poselitvena jedra, predvsem v posavskem delu, se vežejo tudi energetski objekti, Nuklearna elektrarna Krško, daljnovodi in prometnice. Ponekod se pojavlja tudi že razpršena poselitev izven naselbinskih jeder.

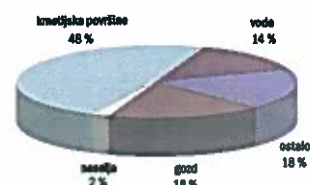
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

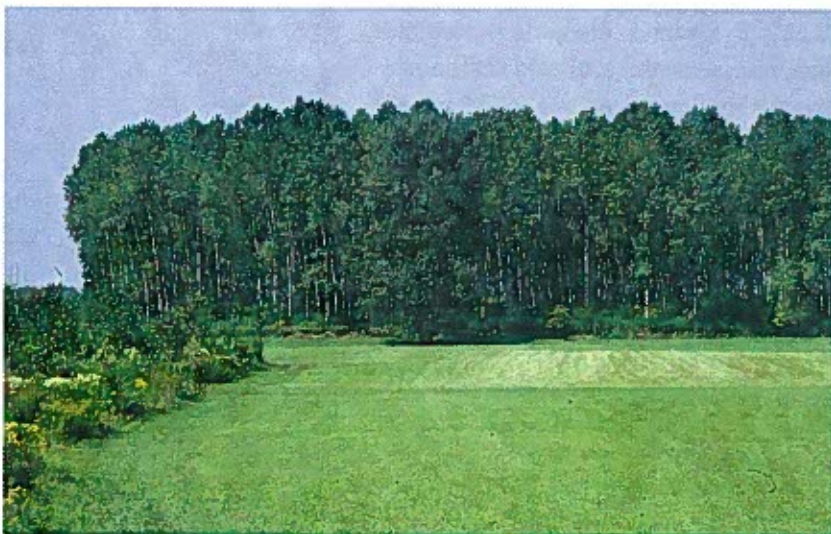
KRAJINSKI VZORCI

3.3.2/1 Gozd na ravnini Mokrotni nižinski gozd je značilen krajinski vzorec predvsem na območju Krakovskega gozda. Za vzorec je značilna dokaj velika stopnja naravne ohranjenosti, izrazita črta na obzorju in homogena gozdna ploskev.

Značilen vzorec. Primer: Krakovski gozd

3.3.2/2 Topolovi nasadi na poplavni ravnici Krajinski vzorec, prisoten predvsem na ravninah nekdanjih rokavov reke Save pri Brežicah. Zanj je značilna velika stopnja urejenosti in enotnosti – rastersko posajena drevesa so enake velikosti in oblike.

Redek vzorec. Primer: Topolovi nasadi pri Brežicah

3.3.2/3 Mokrotna krajina ob vodah Značilen krajinski vzorec za območja obrečnih poplavnih ravnin. Vzorec tvorijo poleg obrežne vegetacije še mokrotni travniki s posameznimi drevesi, skupinami dreves ali grmovjem. Z melioracijami se je obseg tega vzorca močno zmanjšal.

Redek vzorec. Primer: Malence pri Kostanjevici

KRAJINSKI VZORCI

3.3.2/4 Nečlenjena kmetijska krajina na ravnini Velike sklenjene njivske površine z monokulturnim kmetijstvom ustvarjajo krajinski vzorec velikega merila, brez vmesnih rastlinskih krajinskih členov.

Značilen vzorec. Primer: Šentjernejsko polje

3.3.2/5 Drobno členjena kmetijska krajina na ravnini Krajinski vzorec ekstenzivnega kmetovanja je moč zaslediti na prehodu v gričevnato območje. Zanj je značilna izmenjujoča raba njiv in travnikov z značilnimi kozolci. Vmes so tudi manjši sadovnjaki in vinogradi.

Značilen vzorec. Primer: Vrhpolje

3.3.2/6 Vinogradi na manjših vzpetinah Na območju Gazic se s spremembo reliefa spremeni tudi raba prostora, ki je vinogradniška. Na izstopajoči vzpetini sredi obsežne ravnine je nastal zanimiv krajinski vzorec.

Redek vzorec. Primer: Gazice

VREDNOTENJE

3.3.2.01 Šentjemejsko polje **2–3**

Večina polja je intenzivno kmetijsko izrabljena. Kljub temu je še nekaj območij večje naravne ohranjenosti in večje prostorske pestrosti predvsem ob nereguliranih potokih, ob Krki in na prehodu v Podgorje.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.3.2.02 Krakovski gozd **2**

Za večji del Krakovskega gozda je značilna visoka stopnja naravne ohranjenosti.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.3.2.03 Posavski del polja **3–4**

V tem območju je stopnja raznaravljenosti in urbanizacije največja (intenzivno kmetijstvo, topolovi nasadi, gramoznice, nuklearka, daljnovodi, ceste). Območja večje krajinske pestrosti so le ob Krki in ponekod ob mrtvicah Save.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje obvodnih krajin in mokrišč
- ohranjanje nižinskih vlažnih gozdov
- ohranjanje tradicionalnih poselitvenih vzorcev in arhitekture
- zmanjševanje obsega topolovih plantaž zlasti v okolici Brežic (zakrivanje vedutnih pogledov)
- sonaravno gospodarjenje v ravninskih gozdovih
- ponovna oživitev raznaravljenih vodotokov

3.3.3 Krško gričevlje

KRAJINSKE POPENOTE

- 3.3.3.01 Krške gorice
- 3.3.3.02 Mirenska dolina
- 3.3.3.03 Dolina Radulje med Klevevžem in Škocjanom

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota obsega večje, pretežno gričevnato območje, ki se razprostira od doline Temenice na zahodu vse do doline reke Save na vzhodu. Na severu enota brez ostrega roba prehaja v nekoliko višje vzpetine predalpskih regij, na jugozahodu meji na kraške regije, na skrajnem jugu na dolino srednje Krke in na jugovzhodu na Krško–Brežiško polje.

Ključne značilnosti

- gričevnat in raven relief, mokrišča, meandrasti potoki
- mozaična krajina, vinogradi, kulturne terase, intenzivno kmetijstvo
- razglednost, zaprtost dolin, odprtost ravnine
- prvobitnost prostora
- cerkve, gradovi, toplice

Merila za opredelitev enote Enoto opredeljuje predvsem gričevnat relief na mehkih flišnih kameninah, ki se izmenjujejo z apnenci in dolomiti. Kraški pojavi so zelo redki (pri Velikem Trnu, Studencu). Med gričevjem se ob nekaterih večjih vodotokih (Mirna, Radulja) pojavljajo tudi široke doline z ravnim dnom.

Splošna prostorska razmerja Enoto lahko označimo kot razgibano, pretežno gričevnato območje, brez izrazitejših smeri v prostoru in brez večjih sprememb v značilnem krajinskem vzorcu na razdalji skoraj 40 km (med Trebnjem in Krškim). Značilno krajinsko sliko območja zaznamuje predvsem kmetijska raba v pobočjih s terasastimi njivami in travniki ter vinogradi. Vrhove mnogih gričev krase številne večje in manjše cerkve. Dolinam nekaterih nekoliko večjih vodotokov sledi osnovna prometna mreža v enoti, sekundarne prometnice pa vodijo na prisojna vinogradniška območja in se pogosto slepo končajo.

Krajinske posebnosti Krajinsko posebnost območja je predel Klevevža, kjer se Radulja skozi ozko in strmo sotesko izlije v svoj spodnji tok, v katerem postane izrazito nižinski vodotok s številnimi meandri. Pri tem prehodu sta tudi dve kraški jami, od katerih ena leži pod strugo Radulje, ter termalni izvir. Kraški pojavi so sicer za to enoto neobičajni. Včasih je nad sotesko stal grad, zdaj pa tam stojijo le še gospodarska poslopja in grajski temelji. Krajinsko zanimivo območje je tudi na obrobju Mirenske doline, medtem ko je njen osrednji del z melioracijami izgubil nekdanjo pestrost.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Prevladuje izrazito gričevnat relief z vrhovi in grebeni, ki večinoma ne presegajo 500 metrov nadmorske višine, doline ob vodotokih pa se pogosto spuščajo pod 250 metrov nad morjem. Nakloni brežin so ponekod razmeroma strmi. Bolj ravninski svet sta Mirenska dolina ter dolina Radulje med Klevevžem, Zburami, Šmarjeto in Škocjanom.

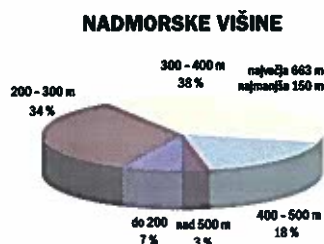
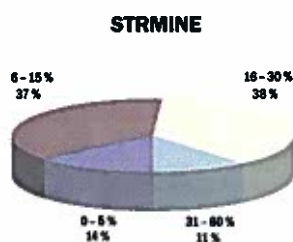
Vode Za enoto je značilna zelo razvita hidrografska mreža. Manjši potoki tečejo v vseh smereh neba, ven-

dar se ob koncu svoje poti zberejo v Krki in Mirni preden se njihove vode izlijejo v Savo. Sava ima malo manjših pritokov. Pomembna vodotoka enote sta Mirna in Radulja, ki sta z naplavinami ustvarila tudi edini ravnini; Mirensko dolino in dolino Radulje pri Klevevžu. Struga reke Mirne je bila v preteklosti z regulacijo izravnana in v veliki meri raznaravljena, medtem ko je struga Radulje še ohranila svoj naravni značaj.

Rastje Naravno rastje v tej enoti so pretežno bukovi gozdovi. Ob nižinah se pojavljajo tudi združbe belega gabra. Večina gozdov je še v dokaj naravnem stanju, vendar pa se skoraj povsod pojavlja neavtohtona smreka, ponekod tudi v obliki monokultur. Ob vodotokih se pojavlja značilna hidrofilna drevesna in grmovna zarast z jelšo in vrbami ter mokrotni travniki z značilnimi močvirskimi rastlinami.

Primarna raba tal Prevladuje ekstenzivno kmetijstvo manjših kmetij, ki se ukvarjajo tako s poljedelstvom kot z živinorejo. Zato je kmetijska raba tal izredno pestra. Na razmeroma majhnih površinah se izmenjujejo travnaje, njive, vinogradi in sadovnjaki z gozdom. Njive in travniki so predvsem na prisojnih legah, na slemenih in v dolinah. Na najbolj osončenih legah prevladujejo vinogradi. Druge površine večinoma porašča gozd. Večja območja intenzivnejše kmetijske rabe srečamo v Mirenski dolini, kjer je bila izvedena tudi dokaj groba regulacija reke Mirne, ter v dolini Radulje, kjer je pri Klevevžu nastal eden večjih intenzivnih sadovnjakov na Dolenjskem. Kamnita geološka podlaga iz dolomitov je vidna v številnih kamnolomih, ki se izkoriščajo za pridobivanje mineralnih surovin.

Poselitev Za večino enote je značilna razpršena poselitev z velikim številom manjših naselij in zaselkov. Razpršenost gradnje stopnjujejo še vinogradniška območja, v katerih se je gradnja t.i. zidanic v zadnjih desetletjih izredno razmahnila in posega tudi v prej še neposeljene prostore. Večja naselja so predvsem v nižinskih delih Mirenske doline (Mirna, Mokronog) in v dolini Radulje (Škocjan).

KRAJINSKI VZORCI

3.3.3/1 Obvodna mokrotna krajina
Krajinski vzorec, katerega obseg se je z melioracijami v Mirenski dolini bistveno zmanjšal. Bolj je značilen za območje Radulje v okolici Klevevža.

Redek vzorec. Primer: Mirenska dolina, potok Savrca pod Žalostno goro

3.3.3/2 Nečlenjena kmetijska krajina na ravnini Vzorec se pojavlja predvsem na ravninah, na melioriranih površinah ob Mirni in Radulji, delno tudi na prehodih v gričevje. Zanj je značilna odsotnost krajinskih členov in velika preglednost. K večji strukturiranosti prostora prispevajo le gradbeni objekti kot je, na primer cerkvena na sliki.

Značilen vzorec. Primer: Sveti Nikolaj, Martinja vas

3.3.3/3 Plantažni sadovnjaki na gričevju Plantažni sadovnjak pri Klevevžu s svojo homogeno, geometrijsko zgradbo na valovitem reliefu ne prispeva k večji strukturiranosti krajine, temveč jo nasprotno preveč poenostavlja.

Redek vzorec. Primer: Klevevž

KRAJINSKI VZORCI

3.3.3/4 Drobnno členjena kmetijska krajina na gričevju Razgiban relief in polikulturno kmetovanje sta vzrok za nastanek členjene krajine, kjer se prepletajo njive in travniki na terasah z gozdom in živicami na terasnih robovih. Osnovnemu vzorcu sledi tudi redka pozidava, ki je strnjena v manjših gručah.

Značilen vzorec. Primer: Šmarjeta

3.3.3/5 Vinogradi na gričevju Ugodno podnebje in tla so omogočili tudi vinogradniško rabo v enoti. Vinska trta je sajena na terasah ali po padnicah na majhnih parcelah. Ta razdrobljenost zemljišč in razgiban relief sta skupaj s slemensko pozidavo in dominantno postavljenimi cerkvicami osnova za značilen krajinski vzorec v enoti. Vzorec je ponekod še pestrejši, kjer se prepleta še z njivami in travniki.

Značilen vzorec. Primer: Vinji Vrh

3.3.3/6 Gozdovi na gričevju Osojne in strme lege na gričevju so porasle z gozdovi. Krajinski vzorec je tako dokaj homogen, členi ga le oblikovanost površja. Med gozdnimi površinami se ponekod pojavljajo celki, ki so značilni za predalpsko hribovje.

Značilen vzorec. Primer: Trebelno

VREDNOTENJE

3.3.3.01 Krške gorice **2–3**

V enoti je ohranjenih več območij kulturne krajine s pestrim krajinskim vzorcem. Sicer so v enoti tudi razvrednotena krajinska območja zaradi neprimerne načina poselitve, kar znižuje vrednostno oceno.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

3.3.3.02 Mirenska dolina **2–3**

Osrednji del doline je krajinsko razvrednoten zaradi regulirane struge Mirne in melioriranih zemljišč. Na prehodu doline v gričevje so še ohranjena pestra krajinska območja, ki dvigajo vrednostno oceno enoti.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: regionalni pomen

3.3.3.03 Dolina Radulje med Klevevžem

In Škocjanom **2**

Dolina Radulje med Klevevžem in Škocjanom je ohranjeno naravno območje, kjer teče Radulja v soteski v svoji naravni strugi. V enoti so tudi kraške jame in izviri termalne vode. Intenzivacija kmetijske rabe vnaša v prostor novo obliko sadovnjakov v plantažah, ki s svojo pojavnostjo zmanjšujejo krajinsko vrednost enote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: lokalni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjati območja mokrišč in naravnih značilnosti vodotokov, kot so meandri, soteske, kraški pojavi
- obnova vinogradov v tradicionalnem krajinskem vzorcu sajenja po padnicah
- revitalizacija raznaravljenih vodotokov in obvodnega sveta (Mirna)
- sanacije kamnolomov
- usmerjanje gradnje ob upoštevanju tradicionalnih poselitvenih vzorcev in arhitekture

3.3.4 Dolina srednje Krke z obrobjem

KRAJINSKE PODENOTE

Enota ni razdeljena na podenote

OPIS ENOTE

Položaj v prostoru Enota obsega dolino reke Krke z obrobji in se razteza od Dolenjskih Toplic na zahodu do Dobrave pri Škocjanu na vzhodu.

Ključne značilnosti

- vodnata krajina
- kmetijske površine, prometnice
- odprtost doline, jasna smer
- gradovi
- izjemni geomorfološki pojavi

Merila za opredelitev enote Temeljno merilo za opredelitev enote je reka Krka, njeno obrežje in relief doline, ki ga je ustvarila Krka s pritoki.

Splošna prostorska razmerja Dolina srednje Krke je opredelilna za strukturo in smer širšega prostora. Razteza se na robu kraških pokrajin notranje Slovenije. Na levem bregu jo omejujejo strma pobočja nad Sotesko in Stražo, dolvodno od Novega mesta pa meji dolina na gričevje Krških gor in Podgorja pod Gorjanci. Pretežni del prometnih poti poteka vzporedno s tokom Krke.

Krajinske posebnosti Najpomembnejša posebnost enote je geomorfologija Krke, kjer se zaradi izločanja lehnjaka ustvarjajo otoki v strugi; še posebej slikovito je območje Otočca ter bližnje Struge z gradovoma. Poleg tega bi lahko posebne vrednosti pripisali vinogradniškemu območju Straške Gore, kjer so vinogradi z zidanicami; v pretežnem delu so razmeroma ohranjene temeljne značilnosti tradicionalne parcelne strukture in način obdelovanja. Izredno slikovit je izlivni del Temenice, ki je hkrati pomemben tudi kot biotop za ptice. Posebnost je tudi v apnenčasto podlago kotline ujet meander Krke v Novem mestu.

OPIS POSAMEZNIH KRAJINSKIH PRVIN

Relief Po nastanku je tektonska udorina, ki pa daje vtis doline. Naplavna ravnica ob Krki je obdana s pobočji. V tem delu toka reke sta dve večji ravnici: pri Gorenjem Polju južno od Krke (pritoka Radešca in Sušica) ter med Stražo in Prečno severno od Krke, kjer se vanjo izliva Temenica. Vmes ter malo pred Novim mestom se dolina zoži in Krka teče po bolj ali manj zaprti dolini vse do prehoda v Krško-Brežiško polje. Zlasti v območju Otočca so pomembni lehnjakovi otočki, ki so geomorfološka posebnost v širšem merilu.

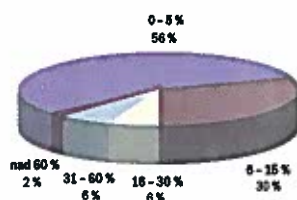
Vode Osrednji vodotok je reka Krka s pritoki, ki priteka jo iz smeri Kočevskega Roga in z Gorjancev; največji prtok je Temenica na levem bregu. Tok Krke pri Soteski preide iz ozke, strme doline v območje ilovnatih nanosov, kjer si je ponekod vrezala globoko strugo. Pri Soteski Krka spremeni svojo smer iz tipično dinarske v smer grebena Gorjancev. Obrežja so porasla z obrežnim rastlinstvom. Visoke vode Krke se na tem odseku razmeroma pogosto razlivajo po obrečnih ravninah.

Rastje Obrežno rastlinstvo ob Krki je ponekod izredno pestro. Gozdne površine se pojavljajo predvsem na prehodu v pobočja; na najstrmejših delih (Srobotnik) so varovalni godovi.

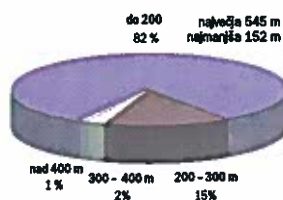
Primarna raba tal Ravnice ob Krki pretežno prekrivajo njive na odcednih legah in travniki na poplavnih območjih visokih voda Krke. Na večjih izravninah se pojavljajo tudi večje strnjene njivske površine. Na pri-sojnih pobočjih Straške Gore je urejeno obsežno vinogradniško območje.

Poselitev Na celotnem odseku je obrečni prostor razmeroma gosto poseljen. Največji naselji sta Novo mesto in Straža; preostala naselja so manjša, gručasta in urejena na primernih razdaljah oziroma višinskih kotah, kjer je zagotovljena varnost pred poplavamami.

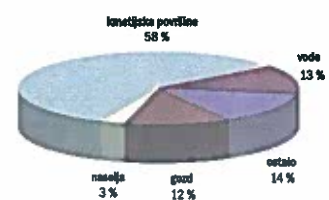
STRMINE

NADMORSKE VIŠINE

POVRŠINSKI POKROV

KRAJINSKI VZORCI

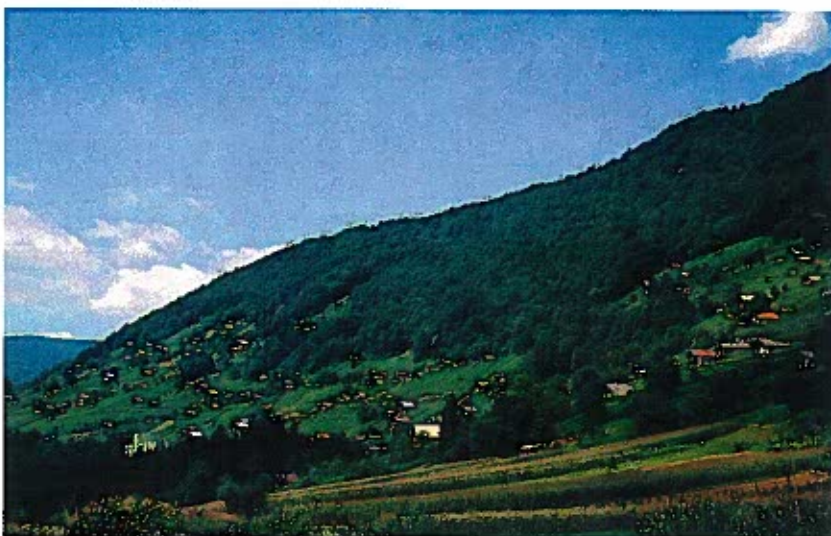
3.3.4/1 Drobno členjena kmetjska krajina na ravnini Na naplavnih ravninah Krke so obsežne kmetijske površine, ki pa so praviloma ohranile razmeroma drobno parcelno strukturo.

Značilen vzorec. Primer: Dolina Krke pri Dolenjem Polju

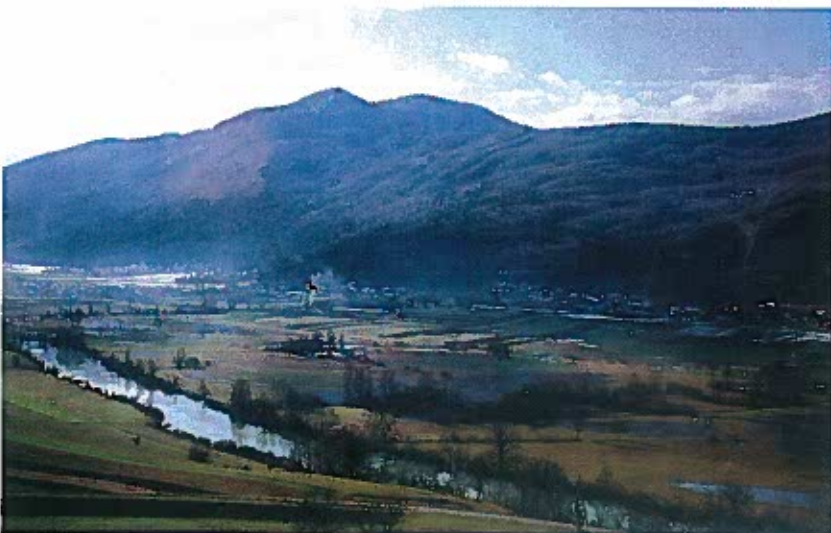
3.3.4/2 Vinogradi na gričevju Na prisojnih pobočjih gričevja ob dolini Krke se pojavljajo vinogradi do nadmorske višine približno 350 m; značilna je tradicionalna obdelava vinogradov z vrstami po padnici. Pobočja nad vinogradi so poraščena z gozdom.

Redek vzorec. Primer: Straška Gora

3.3.4/3 Obvodna krajina Reka Krka in izlivni deli pritokov z meandri in predvsem z obrežno vegetacijo členijo uravnano naplavno ravnico.

Značilen vzorec. Primer: Krka pri Loški vasi

KRAJINSKI VZORCI

3.3.4/4 Krajina z izrazitimi arhitekturnimi členi Gradovi na obrobju rečne struge oz. doline so kot večji objekti v odprtem prostoru vidno izpostavljeni, poleg tega prispevajo h kulturnozgodovinskim oz. asociativnim vrednostim posameznih območij.

Redek vzorec. Primer: Otočec

VREDNOTENJE

3.3.4 Dolina srednje Krke z obrobjem 2

Dolina ob Krki ima veliko krajinsko vrednost, h kateri v veliki meri prispeva ohranjen in naravnim procesom prepuščen tok Krke. Naravne krajinske značilnosti doline so nadgrajene z zanimivo postavljenimi gradovi, ki skupaj z reko dajejo identiteto prostoru. Sicer se ob reki ponekod pojavljajo tudi manjša območja razvrednotenja krajine, ki zmanjšujejo vrednostno oceno enote.

Simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: državni pomen

SMERNICE ZA VAROVANJE IN UREJANJE

- ohranjanje rečnega in obrečnega prostora in geomorfnega delovanja Krke
- ohranjati drobno parcelno strukturo kmetijskih površin
- preprečevati pregosto pozidavo na gričevju – počitniške hišice
- sanirati kamnolom v Soteski

TRETJI DEL

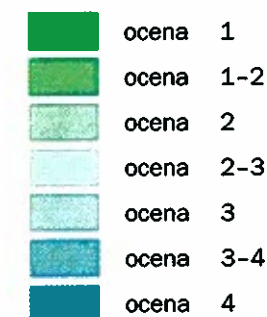
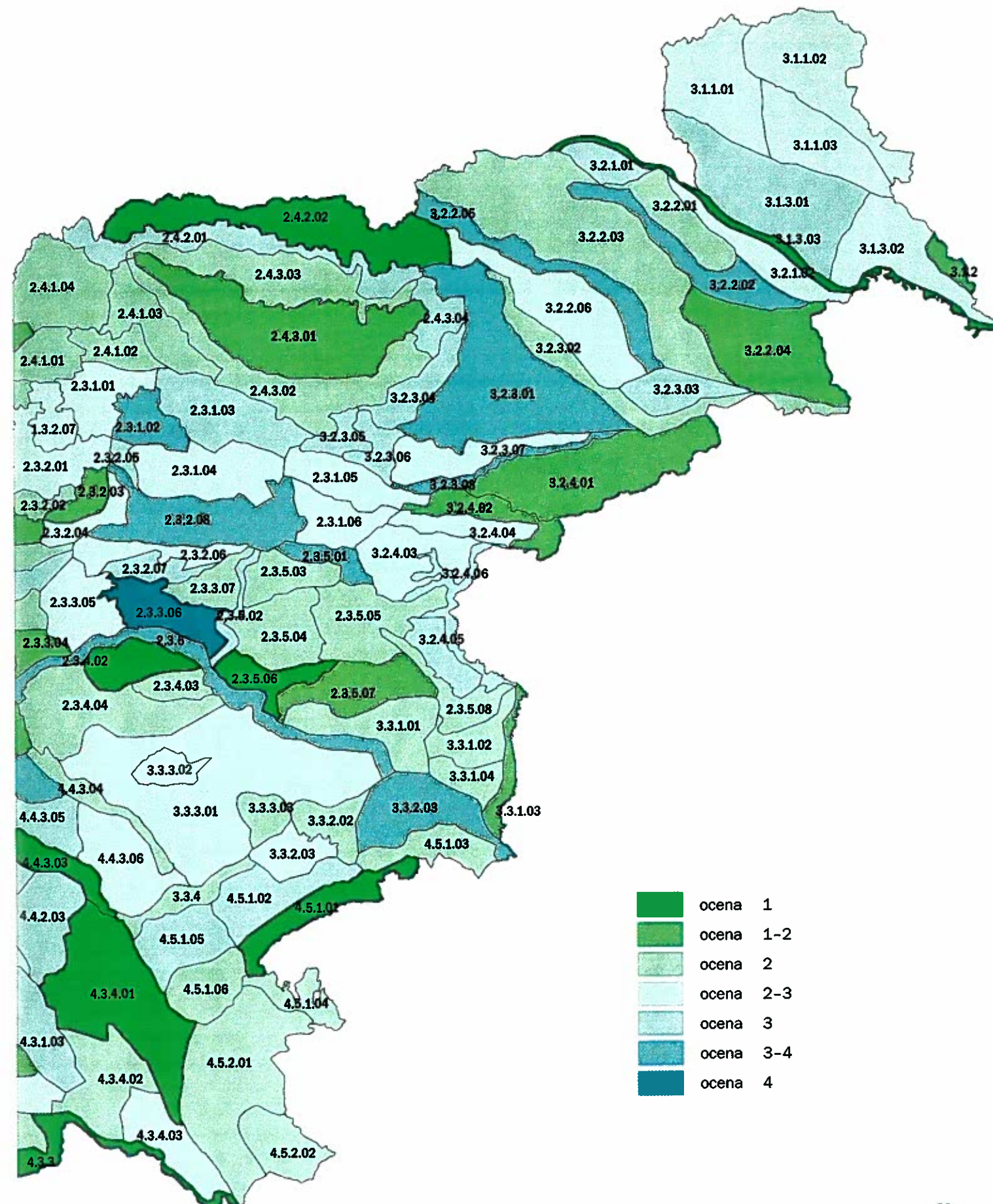
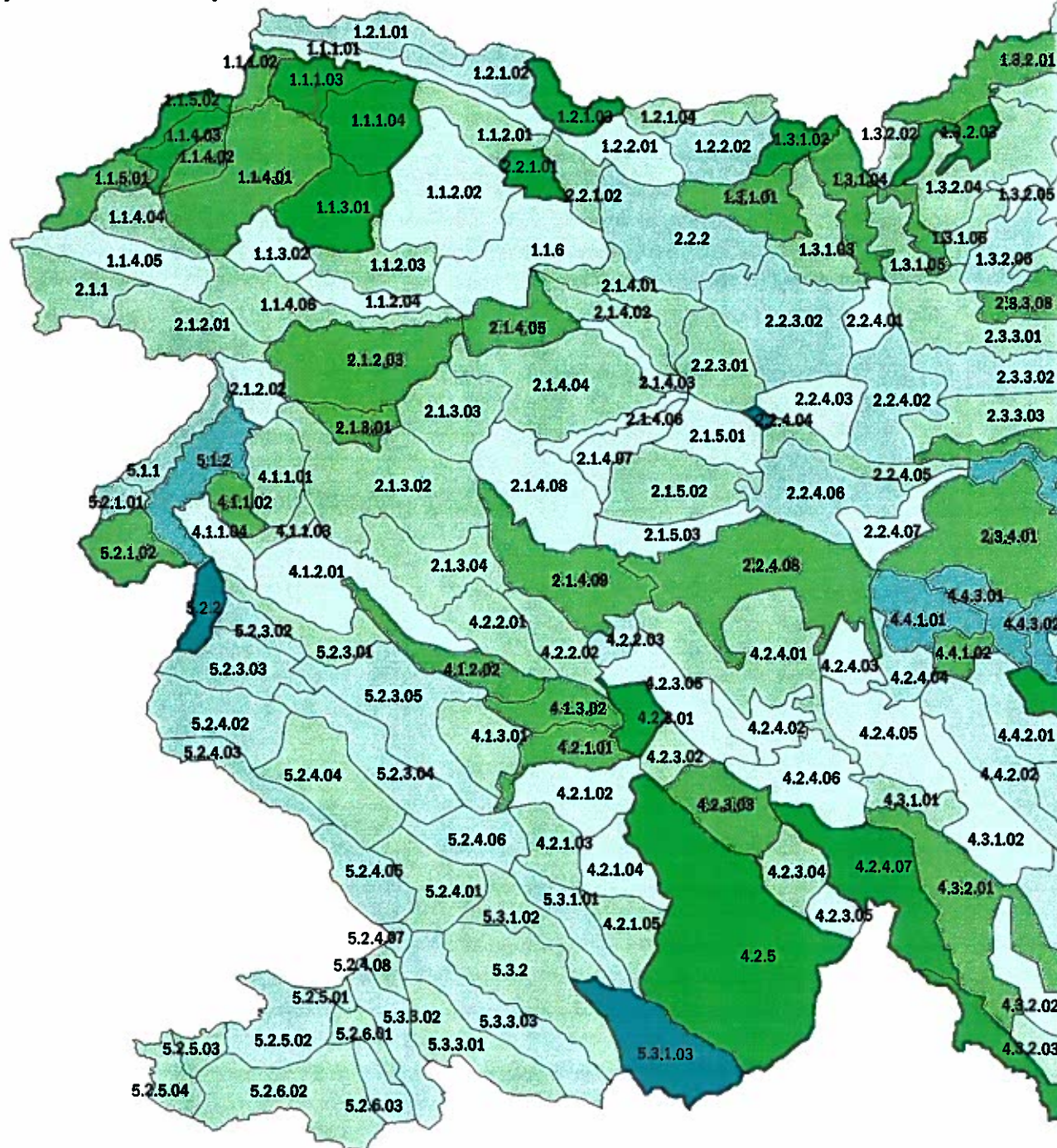
Vrednotenje krajinskih podenot

Vrednotenje krajinskih podenot Na podlagi izbranih osnovnih meril, naravne ohranjenost, pestrosti, prostorskega reda in harmoničnost ter dveh dodatnih, simbolnega pomena naravnih in kulturnih prvin, smo ocenili enote na četrti ravni krajinske regionalizacije.

Za subpanonske krajine je značilna močno kultivirana krajina, velik delež obdelovalnih površin in izraba različnih vrst naravnih virov. Visoko ocenjene so bile zato enote z velikim deležom naravnih prvin in enote z visoko vrednim kulturnim preoblikovanjem ali simbolnimi pomeni. Najbolj naravno ohranjeni so večji vodotoki z pestrim obvodnim svetom; njim veljajo visoke ocene med 1 in 2.

S takimi ocenami je ovrednotena tudi izjemna vinogradniška krajina nekaterih območij.

Kulturna krajina majhnega uravnoveženega merila, ki je značilna za poseljene doline v gričevju, rečne okljuke in mrtve rokave je bila ovrednotena z ocenami med 2 in 3. Ekološko revna in neprivlačna meliorirana polja brez členitvenih potez visoke vegetacije in območja razpršene in stihijske poselitve ter večjih poselitvenih jeder na ravnini so bila ocenjena z ocenami od 3 do 4. Nobena od enot ni bila ocenjena z najnižjima ocenama 4 in 5. Razvrednotenja se namreč pojavljajo točkovno in ne obsegajo velikih površin. V Prekmurju so vidno moteči predvsem visoki objekti, na primer rafinerije in silosi. Zaradi tega ni mogoče nizko oceniti celotne enote, saj so drugi njeni deli povečini sorazmerno dobro ohranjeni.

TRETJI DEL

Seznam krajinskih vzorcev

Seznam vzorcev na drugi ravni

3.1 Prekmurje

- ravninska krajina z njivami (Ravensko)
- ravninska krajina s travniki in živicami (Dolinsko)
- obvodna krajina (Obmurje)
- gričevje z vinogradi in gozdom (Goričko, Lendavske gorice)
- široke doline v gričevju (Goričko – dolina Ledave in Velike in Male Krke, Kobiljanski potok)
- ozke doline v gričevju (Goričko)

3.2 Vzhodno štajerske regije

- ravninska krajina z njivami (Apaško polje, Radensko polje, Mursko polje, Dravsko polje, Ptujsko polje)
- ravninski gozdovi (Apaško, Radensko in Mursko polje, Kidričevo)
- ravninski obvodni svet s poplavnimi logi in elek-trarniški kanali (obdravje)
- gričevje z vinogradi, tradicionalnim kmetijstvom in gozdom (Slovenske gorice, Podpohorske gorice, Zreško–Konjiške gorice, Dravinjske gorice, Virštanjske gorice, Šmarsko–Rogaško gričevje, Šmarsko–Rogaško podolje, Haloze)
- široke doline v gričevju (dolina Ščavnice, dolina Pesnice, Konjiško polje, Dravinjska dolina, Dolina Sotle)
- ozke doline v gričevju (Slovenske gorice, Zreško–Konjiške gorice, Virštanjske gorice, Šmarsko–Rogaško gričevje, Šmarsko–Rogaško podolje, Haloze)
- hribovje s tradicionalnim kmetijstvom in gozdom (Boč, Donačka gora)

3.3 Južne subpanonske regije

- ravninska krajina z njivami (Krško–Brežiško polje, Mirnska dolina)
- ravninska obvodna krajina s poplavnimi gozdovi (Sava, Krka, Sotla)
- gričevje z gozdom (Trebanjsko–Krške gorice)
- gričevje s tradicionalnim kmetijstvom, vinogradi in razpršeno pozidavo (gričevje ob Savi, Bizeljsko, Krško gričevje, Trebanjsko–Krške gorice)
- doline potokov v gričevju (dolina Radulje)
- hribovje z vinogradi in gozdom (Dolina Krke)

Seznam vzorcev na tretji ravni

3.1.1 Goričko

- drobno členjena kmetijska krajina z gozdom na gričevju
- sadovnjaki na gričevju
- vinogradi z razpršeno pozidavo na gričevju
- široka, zamočvirjena dolina
- členjena njivska krajina v široki dolini
- manj členjena njivska krajina v široki dolini

3.1.2 Lendavske gorice

- vinogradi na gričevju

3.1.3 Ravninski svet Prekmurja

- drobno členjena njivska krajina na ravnini
- nečlenjena njivska krajina na ravnini
- gozd na ravnini
- obvodna krajina s poplavnimi logi ob Muri
- izravnani vodotoki
- mokrišča in močvirja na ravnini

3.2.1 Ravnina ob Muri

- travniški svet z zaplatami njiv na poplavni ravnici
- nečlenjena njivska krajina na ravnini
- gozd na ravnini
- izravnani vodotoki

3.2.2 Slovenske gorice

- gozd na gričevju
- zamočvirjena ozka dolina
- drobno členjena kmetijska krajina na gričevju
- sadovnjaki na gričevju
- vinogradi na gričevju
- manj členjena krajina v široki dolini
- krajina z vodnimi ploskvami v široki dolini

3.2.3 Dravska ravnina z obrobji

- členjena njivska krajina na ravnini
- gozd na ravnini
- obvodna krajina
- vinogradi na gričevju
- vinogradi z razpršeno pozidavo na gričevju

3.2.4 Haloze – Kozjansko

- gozd na hribovju
- vinogradi v terasah z gozdom na gričevju
- vinogradi po padnicah na gričevju
- drobno členjena kmetijska krajina na gričevju
- mokrotna krajina v široki dolini

3.3.1 Posavsko–Obsotelsko gričevje

- gozd na ravnini
- mokrotna krajina ob vodah
- nečlenjena kmetijska krajina na ravnini
- drobno členjena kmetijska krajina na gričevju
- dolina s potokom
- vinogradi na gričevju

3.3.2 Krško–Brežiško polje

- gozd na ravnini
- topolovi nasadi na poplavni ravnici
- mokrotna krajina ob vodah
- nečlenjena kmetijska krajina na ravnini
- drobno členjena kmetijska krajina na ravnini
- vinogradi na manjših vzpetinah

3.3.3 Krško gričevje

- obvodna mokrotna krajina
- nečlenjena kmetijska krajina na ravnini
- plantažni sadovnjaki na gričevju
- drobno členjena kmetijska krajina na gričevju
- vinogradi na gričevju
- gozdovi na gričevju

3.3.4 Dolina srednje Krke z obrobjem

- drobno členjena kmetijska krajina na ravnini
- vinogradi na gričevju
- obvodna krajina
- krajina z izrazitimi arhitekturnimi členi